

Zichtbaar de toekomst in

Jaarverslag 2011

ENEXIS

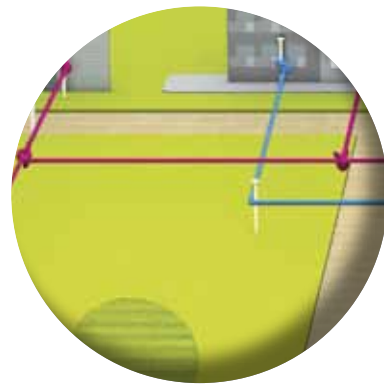
ENERGIE IN GOEDE BANEN

Zichtbaar de toekomst in

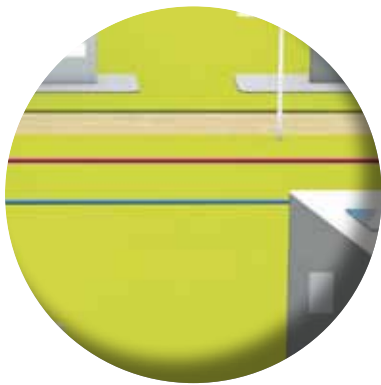
Jaarverslag 2011

Kijk eens wat je

Gas en licht, één begrip, voor veel mensen zelfs één woord. Het is er altijd, het doet het altijd. Niemand hoeft zich af te vragen hoe het in huis komt. Melk komt uit een pak, eieren uit een doos. En net zo komt gas uit een kraan en elektriciteit uit een stopcontact. Daar zorgt Enexis voor. Hoe, dat is meestal onzichtbaar. Maar niet geheim.

allemaal niet ziet

Kijk met ons mee in de wereld achter de meterkast, onder de straatverlichting en het industrieterrein. We maken hem zichtbaar, de boeiende wereld van energiedistributie, van al die kilometers kabel en leiding. Maar ook van geavanceerde ICT, van futuristische, duurzame projecten. En bovenal van toegewijde medewerkers. Mensen die hun klanten het beste willen bieden wat op energiegebied voorhanden is.

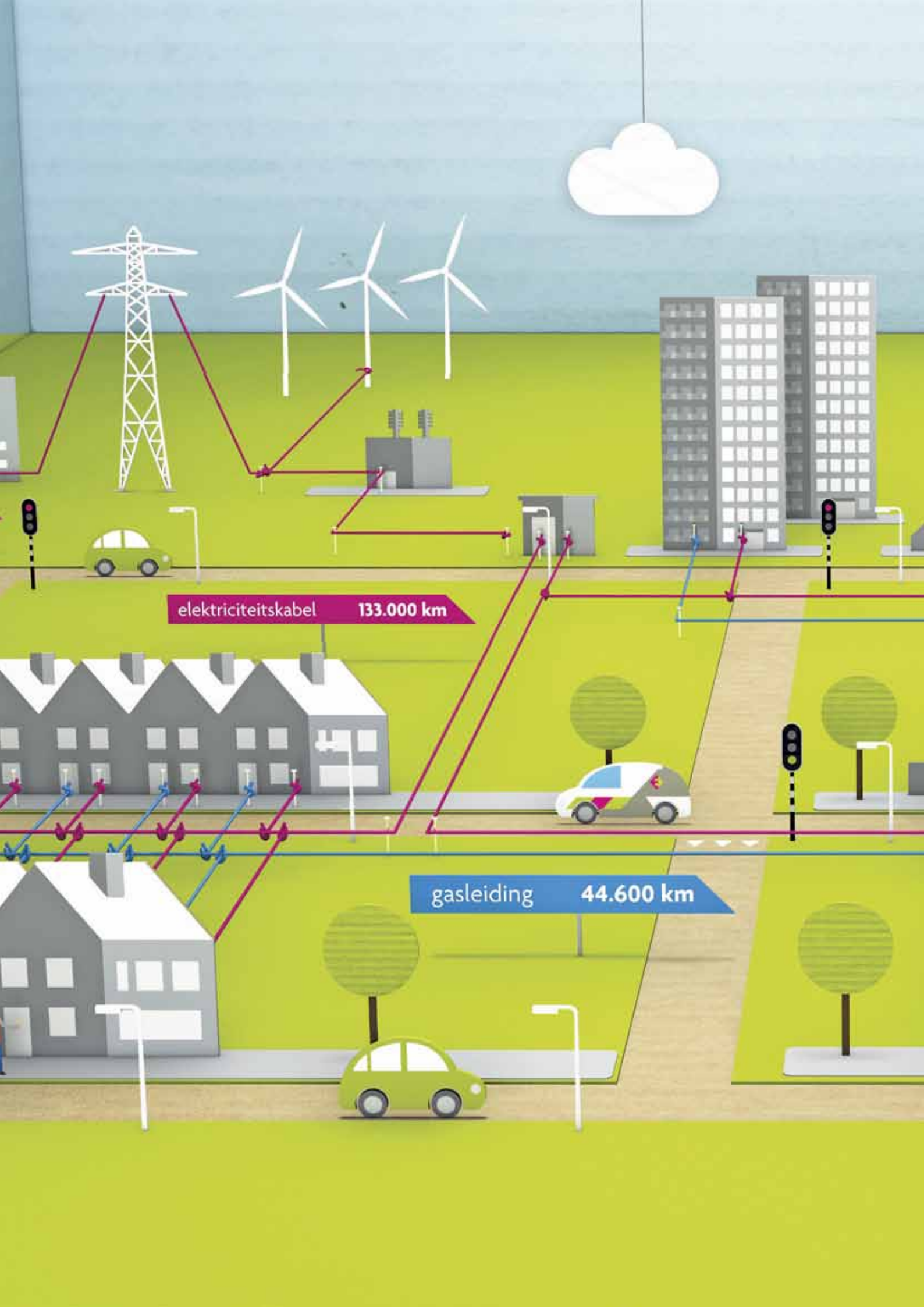
elektriciteit **35.079 miljoen kW**

klanten elektriciteit **2,6 miljoen**

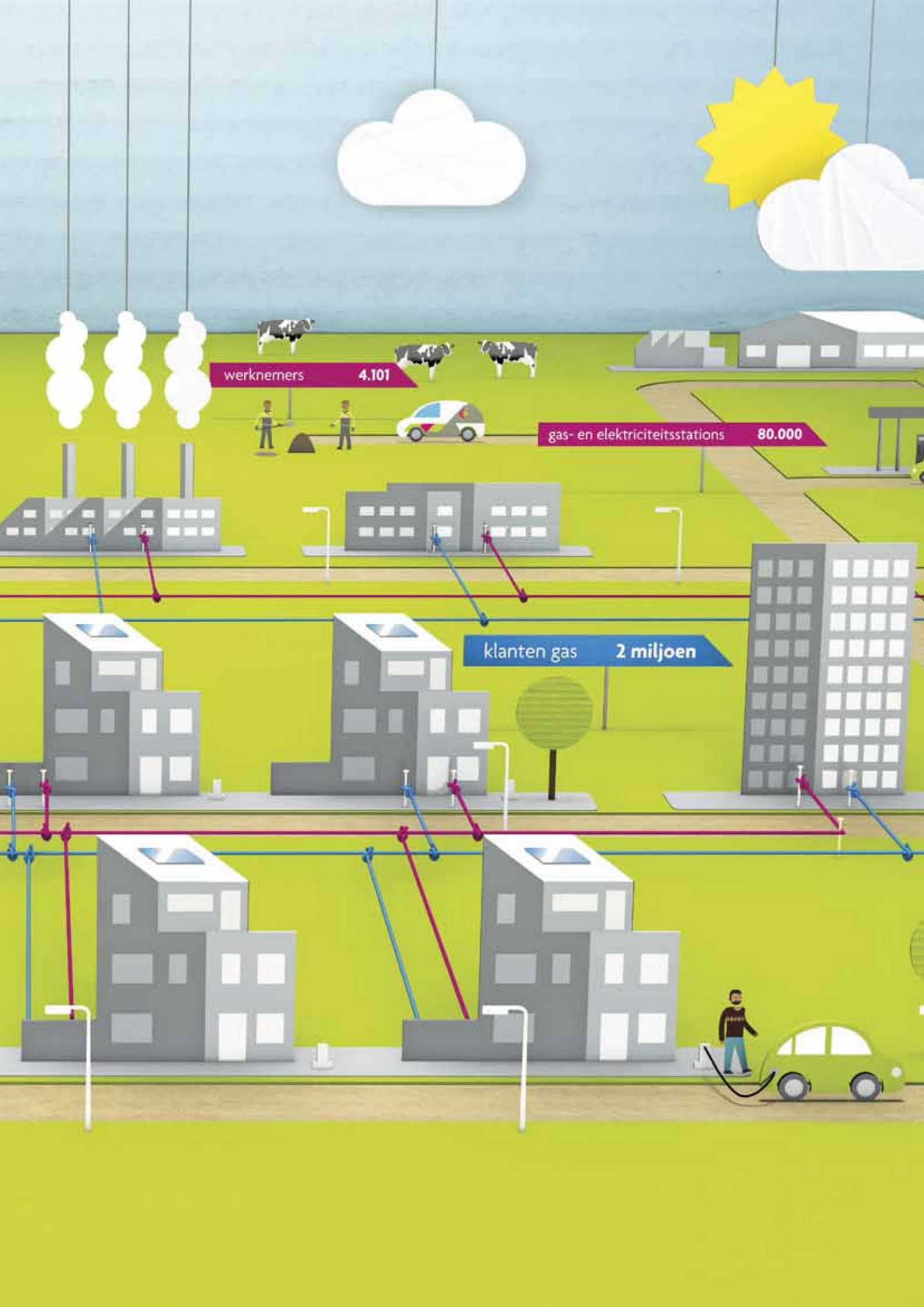

elektriciteitskabel 133.000 km

gasleiding 44.600 km

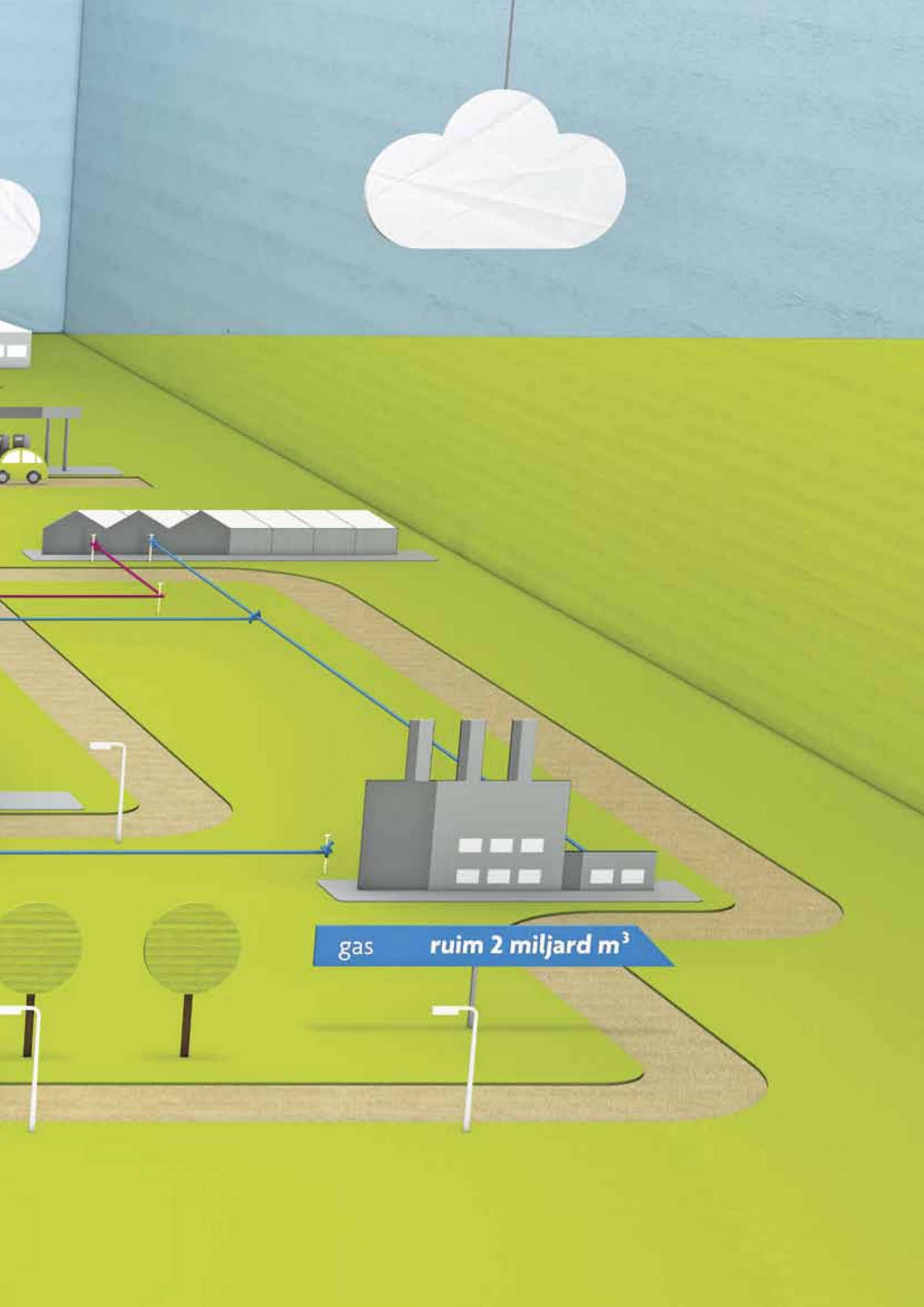

werknemers 4.101

gas- en elektriciteitsstations 80.000

klanten gas 2 miljoen

gas ruim 2 miljard m³

Inhoud

Voorwoord	9
Verslag van de Raad van Commissarissen	16
Verslag van de Aandeelhouderscommissie	19
Strategische doelstellingen	21
Kerncijfers	23
Onze klanten	27
Onze netwerken	35
Duurzaamheid en energietransitie	44
CO ₂ -footprint	54
Onze medewerkers	56
Veilig werken	64
Ondernemingsbreed risicomanagement	66
Belangrijke risico's	66
'In-Control'-verklaring	68
Corporate Governance	69
Organisatieprofiel	78
Financiële resultaten	80
Uitgebreide jaarrekening	83
Inhoudsopgave	84
Geconsolideerde jaarrekening 2011	86
Geconsolideerde winst-en-verliesrekening	87
Geconsolideerd overzicht van het totaalresultaat	88
Geconsolideerde balans	89
Geconsolideerd kasstroomoverzicht	90
Geconsolideerd mutatieoverzicht eigen vermogen	91
Toelichtingen op de geconsolideerde jaarrekening	92
Segmentatie	102
Noten bij geconsolideerde jaarrekening	103
Vennootschappelijke jaarrekening 2011	144
Vennootschappelijke winst-en-verliesrekening	145
Vennootschappelijk overzicht van het totaalresultaat	146
Vennootschappelijke balans (voor voorstel winstbestemming)	147
Toelichtingen op de vennootschappelijke jaarrekening	148
Noten bij vennootschappelijke jaarrekening	149
Overige gegevens	156
MVO-verantwoording	162
GRI-index	168
Personalia	172
Bijlagen	177
Colofon	180

Voorwoord

Enexis ontwikkelt zich onmiskenbaar in de richting van haar gewenste positie als leidende netbeheerder. Daar is in 2011 dan ook hard aan gewerkt. Zichtbaar voor onze klanten door een hoge betrouwbaarheid van ons netwerk en een duidelijk verbeterde dienstverlening. Zichtbaar was ook de uitbreiding van de onderneming met Intergas, gasdistributeur in West-Brabant, waar Enexis al actief was met de distributie van elektriciteit. Een versterking voor Enexis, maar vooral een voordeel voor de klanten, die profiteren van de gecombineerde dienstverlening en lage tarieven.

Maar net zoals onze netten grotendeels ondergronds en onzichtbaar zijn, zo blijven veel ontwikkelingen onzichtbaar voor de buitenwacht. Zo ook bijvoorbeeld het elan binnen de organisatie, dat zich in het verslagjaar vertaalde in talrijke verbeteringen en efficiencylagen. Ontwikkelingen die dikwijls voortkwamen uit de organisatie zelf, vanaf de werkvloer, in de praktijk van alledag.

Transparantie

Als publieke organisatie zonder concurrentie vinden wij het onze plicht om helder te rapporteren over de manier waarop wij met publiek geld omgaan. Met dit geïntegreerde verslag willen wij in tekst en beeld zichtbaar maken wat in de praktijk van onze onderneming vaak ongezien blijft, zowel de tastbare als de niet-tastbare zaken. Daarom is het behalve een verantwoording ook een exponent van de transparantie waarmee wij als onderneming midden in de maatschappij willen staan. Voor het eerst is niet alleen de jaarrekening gecontroleerd maar is ook het verslag beoordeeld door een externe accountant. Wij zijn trots op wat we in het verslagjaar bereikt hebben en we willen dat graag laten zien.

Financiële ruimte

De financiële resultaten over 2011 waren gunstig. We sloten het jaar af met een nettowinst van € 229,4 miljoen, € 35,7 miljoen hoger dan in 2010. Dat is het gevolg van enerzijds de verhoging van de tarieven binnen de regulatorische ruimte, anderzijds van verder toegenomen efficiency en kostenbeheersing. Rekening houdend met een redelijk rendement blijft er voldoende financiële ruimte om in 2012 de tarieven slechts beperkt te laten stijgen. Zo komen de effecten van een betere organisatie rechtstreeks ten goede aan de klanten. De solide financiële positie van Enexis was eind 2011 ook reden voor een verhoging van onze ratings.

Klanten centraal

Voor Enexis stond dit verslagjaar in het teken van de klant. Juist omdat klantverwachtingen veranderen maar onze klantencontacten relatief schaars zijn, moeten wij als organisatie sterk klantgericht zijn. Meer dan ooit hebben wij ons opengesteld voor wat de klanten ons te zeggen hebben en zijn wij naar ze toe gegaan om te vragen of zij vinden waar onze dienstverlening beter kan. Veel van wat zij ons te vertellen hadden, hebben wij kunnen omzetten naar praktische verbeteringen, zowel bij het directe klantcontact als in de ondersteunende organisatie. Met betere klantprocessen hebben wij onze naam als betrouwbare partner bij onze klanten kunnen versterken. In 2012 gaan wij hiermee verder.

Naar het netwerk van morgen

Enexis heeft in 2011 circa € 360 miljoen geïnvesteerd in onderhoud, vernieuwing en uitbreiding van haar gas- en elektriciteitsnetten. Dat betekent een significante stijging ten opzichte van 2010. Daarmee kan Enexis haar dagelijkse taak, zorgen voor een veilige en ononderbroken distributie van gas en elektriciteit, uitstekend uitvoeren. Maar tegelijk betekent het, dat we met deze investeringen ook al anticiperen op de eisen van de toekomst. Een toekomst met intelligentie in de netten, zodat energiestromen op afstand gestuurd en gemanaged kunnen worden. Met tweerichtingsverkeer: afleveren én ontvangen. En met een sterk gewijzigd gebruik van energie door onze klanten. Die toekomst faciliteren we en we geven er vorm aan, door nieuwe ontwikkelingen op het gebied van energiebesparing en -verduurzaming mogelijk te maken en te stimuleren. Met pilots op het gebied van slimme wijken, slimme energiemeters en laadpalen voor elektrische auto's laten we zien wat er mogelijk is. Maar tegelijk onderzoeken we wat daarvan de effecten zijn, zodat we die kunnen doorvertalen naar de nieuwe eisen voor onze netwerken.

Goede werkgever

Enexis is als zelfstandig netbeheerder een jonge organisatie met volop ruimte voor ontwikkeling. Daar past een manier van werken bij die alle ruimte biedt voor initiatief en verantwoordelijkheid en die vakmanschap centraal stelt. Die helder omschreven 'Enexis Manier van Werken' is in 2011 door de hele organisatie heen het uitgangspunt geweest voor veranderingen en nieuwe ontwikkelingen. Dat, samen met een groot aanbod van opleidingen, goede, flexibele arbeidsvoorwaarden en veel aandacht voor veiligheid maakt Enexis tot een bedrijf waar mensen graag werken. Dat wordt onderstreept door verschillende onderzoeken naar 'beste werkgevers in Nederland'. Niet voor niets kan bij Enexis ook op een natuurlijke manier het 'Nieuwe Werken' worden ingevoerd.

Als goede werkgever hanteert Enexis ook een leeftijdsbewust personeelsbeleid. In 2011 werd dat in de praktijk gebracht door te hoge druk op oudere werknemers in met name de storingsdienst weg te nemen.

Daar neemt de druk in de komende jaren toe door het natuurlijke verloop, bij een stagnerende instroom in het technisch onderwijs. Om een dreigend tekort aan geschoolde monteurs tegen te gaan heeft Enexis sinds 2010 eigen vakscholen ingericht, waar in 2011 24 vmbo'ers werden opgeleid tot monteur op mbo-niveau.

Blik op de toekomst

De resultaten over 2011 geven reden voor tevredenheid maar de uitdagingen voor 2012 en verder zijn groot en laten weinig ruimte voor rust. Enexis houdt onverkort vast aan haar ambitie de leidende netbeheerder in Nederland te zijn. Dat betekent dat we op alle fronten op het hoogste niveau zullen moeten acteren.

In onze maatschappelijke rol zullen wij in de eerste plaats alles doen wat nodig is om de betrouwbare energiedistributeur te blijven die we zijn. Wij zullen doorgaan met het verder verbeteren van onze prestaties voor de klanten, zowel in de particuliere als zakelijke markt.

Duurzaamheid heeft zich ontwikkeld tot een centrale factor in ons bedrijf. Voor de Nederlandse samenleving zullen we samen met de andere netbeheerders binnen de voor ons relevante Green Deals de taken voortzetten die we op ons hebben genomen om de energietransitie te realiseren. Wij geven daarbij ook in onze bedrijfsvoering het goede voorbeeld, met zuinige auto's, een groeiend elektrisch en met biogas of aardgas aangedreven wagenpark en energiezuinige gebouwen.

Als werkgever ontwikkelen we ons verder tot één van de modernere bedrijven van Nederland.

Daartoe worden de pilots voor 'het Nieuwe Werken', verder uitgebreid en blijft de 'Enexis Manier van Werken' onveranderd de leidraad voor ieders handelen.

Onze financiële prestaties zullen daarom blijvend solide zijn, voorspelbaar en met een redelijk rendement. Zowel om onze klanten een betaalbaar product te kunnen blijven leveren, als vanuit onze verantwoordelijkheid tegenover onze aandeelhouders. In 2012 komt daar nog een nieuwe doelgroep bij: de kapitaalmarkt, waar we in januari een herfinanciering tot stand brachten met een 10-jaars Eurobond van € 300 miljoen als onderdeel van een Euro Medium Term Note-programma met een Euronext-notering.

Dank

Nog eenmaal terugkijkend op het achter ons liggende jaar willen wij de Raad van Commissarissen, de Aandeelhouderscommissie en alle andere stakeholders van onze onderneming van harte danken voor de samenwerking, het vertrouwen en de steun die wij van hen hebben ervaren.

Een bijzonder dankwoord richten we echter tot de medewerkers van Enexis en de aannemers die voor ons actief zijn. Zij zijn het die onze belofte 'Energie in goede banen' uiteindelijk invullen. Hun inzet, initiatief en vakmanschap zullen ook in 2012 onze ambities helpen waarmaken.

Rosmalen, 16 maart 2012

Han Fennema

Voorzitter Raad van Bestuur

René Oudejans

Lid Raad van Bestuur/CFO

**Kan goede energie-
distributie beter?**

25

Ja, beter én slimmer, dat is de opdracht

Onder de wereld van alledag bestaat een andere wereld; een die we niet kunnen zien, maar geen moment zouden willen missen. Daar ligt de kern van de kwaliteit van Enexis, de basis voor klanttevredenheid, het commerciële succes van Enexis' grootverbruikers en het welzijn van verkeer en openbare orde. Kwaliteit, capaciteit en veiligheid zijn de sleutelwoorden. Ondergronds gerealiseerd, bovengronds waargemaakt. Een betrouwbaar netwerk, duurzaam en betaalbaar.

Hoe goed zijn onze netten?

Enexis beheert een kwalitatief hoogwaardig net. Voortdurende controle, onderhoud en vervanging zorgt ervoor dat die kwaliteit ook zo blijft. Daarbij lijkt in de loop van de jaren niet zo veel veranderd: kabels en buizen en de nodige regelapparatuur. Wie nauwkeuriger kijkt ziet geavanceerde apparaten, digitale technieken en moderne materialen. En goed opgeleide technici voor wie verbetering dagelijkse praktijk is. Door meer ICT in het netwerk. Zodat we sneller storingen vinden en verhelpen. Door te anticiperen op een groeiend tweerichtingverkeer, rekening houdend met nieuwe vormen van energieproductie en -gebruik. Onderhoud is een constante in elk netwerk. En met een gemiddelde leeftijd tussen de dertig en veertig jaar oud kennen ook onze netwerken onderdelen die aan vervanging toe zijn. Enexis houdt ze scherp in de gaten. Over veiligheid geen discussie.

Klanten om u tegen te zeggen

2,6 miljoen klanten heeft Enexis. Groot en klein, alles tussen éénpersoons-huishoudens en complete deelnetten in gemeente of industrieterrein. Al die klanten, daar hebben we niet altijd gezichten bij, maar we kennen ze wel degelijk. Met hun behoeften en wensen. Regelmatig vragen we ze hoe ze onze dienstverlening ervaren en hoe

we ze beter van dienst kunnen zijn. Daar krijgen we eerlijke antwoorden op. In de vorm van een rapportcijfer waar we mee thuis durven komen: 7,6. Maar waaraan we ook zien waar we nog te kort schieten. En we krijgen wensen en suggesties te horen waar we goed mee uit de voeten kunnen. En die we waar mogelijk direct in praktijk brengen.

Onze grote zakelijke klanten kennen we in de regel nog beter via hun vaak omvangrijke en ook meer gecompliceerde installaties. Met onze kennis van hun bedrijf kunnen we ze vaak veel werk uit handen nemen. En bij nieuwbouw, onderhoud en meetactiviteiten zijn wij graag hun vaste partner.

Duidelijk over storingen

In Nederland functioneert vrijwel alles altijd. Dus wanneer er dan iets misgaat, is vaak de boot aan. Logisch, zonder water uit de kraan, zonder bus of trein, zonder licht of warmte lopen onze dagelijkse bezigheden al gauw in het honderd. Maar de grootste ergernis blijkt keer op keer niet de storing zelf maar de onzekerheid. Wat is er precies

aan de hand? Hoe lang gaat het duren? Hoe kom ik erachter wanneer het weer werkt? Getroffenen bellen het landelijk storingsnummer, omwonenden vragen het aan de storingsmonteurs, maar dat biedt maar gedeeltelijk soelaas. Begin november 2011 startte Enexis daarom in de regio's Breda en Emmen een proef met een sms-service.

Dat betekent voor wie zich ervoor opgeeft: direct een sms'je als de zaak is opgelost, maar bij een wat langere storing ook tussentijds. De proef was een succes en dus wordt deze dienst in het hele Enexis-werkgebied uitgerold. Storingen blijven vervelend, maar goede communicatie haalt er veel scherpe kantjes af.

Verlag van de Raad van Commissarissen

Aan de aandeelhouders

Met de aanbieding van het door de Raad van Bestuur van Enexis Holding N.V. opgestelde jaarverslag, waarin de jaarrekening over het boekjaar 2011 is opgenomen, spreekt de Raad van Commissarissen zijn waardering uit voor de resultaten en geleverde prestaties.

Ten aanzien van het jaarverslag 2011 is aan Ernst & Young Accountants LLP een assurance-opdracht verstrekt. De gecombineerde controleverklaring is op pagina 157 opgenomen.

De Raad van Commissarissen heeft de jaarrekening in zijn voltallige vergadering van 16 maart 2012 uitvoerig met de Raad van Bestuur en de accountant besproken en daarbij kennis genomen van de bevindingen van de Auditcommissie. De winstbestemming die de Raad van Bestuur voorstelt, heeft onze instemming.

Wij stellen u voor om de jaarrekening met het daarin opgenomen voorstel tot winstverdeling, rekening houdend met wettelijke en statutaire bepalingen, in uw op 26 april 2012 te houden Algemene Vergadering van Aandeelhouders ongewijzigd vast te stellen.

Samenstelling Raad van Commissarissen

De heer J.A.M. Theeuwes, vice-voorzitter van de Raad van Commissarissen en voorzitter van de Auditcommissie is in april 2011 afgetreden. Mevrouw M.E.J.M. Caubo is gelijktijdig toegetreden tot de Raad van Commissarissen waarmee deze sindsdien als volgt was samengesteld:

- ◆ D.D.P. Bosscher, voorzitter (aftredend in 2012, herkiesbaar)
- ◆ F.J.M. Houben, vice-voorzitter (aftredend in 2012, niet herkiesbaar)
- ◆ Mevrouw M.E.J.M. Caubo (aftredend in 2015)
- ◆ Mevrouw W.M. van Ingen (aftredend in 2012, herkiesbaar)
- ◆ R. de Jong (aftredend in 2012, herkiesbaar)

Wij danken de heer Theeuwes voor zijn inzet en toewijding sinds zijn benoeming in 2003 als Commissaris bij Essent Netwerkbedrijf waarbij hij sinds 2008 ook voorzitter van de Auditcommissie was.

Persoonlijke informatie over de leden van de Raad van Commissarissen is opgenomen in de personalia-paragraaf van dit jaarverslag.

Bijeenkomsten Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen kwam in 2011 zes maal bijeen. Geen van de leden was frequent afwezig. Bij alle vergaderingen was de Raad van Bestuur aanwezig. De heer J.P. Eydemis, manager Juridische en Algemene Zaken en secretaris van de vennootschap, fungeerde als secretaris van de Raad van Commissarissen.

Onafhankelijkheid commissarissen

Gedurende het hele jaar waren alle leden van de Raad van Commissarissen onafhankelijk van Enexis, zoals bedoeld in de Nederlandse Corporate Governance Code. De Raad van Commissarissen is van mening dat zijn samenstelling zodanig is, dat de leden ten opzichte van elkaar en de Raad van Bestuur onafhankelijk kunnen opereren.

Invulling toezicht

Tijdens de vergaderingen en in contacten met de Raad van Bestuur heeft de Raad van Commissarissen gesproken over de strategie van Enexis, de behaalde resultaten en de plannen voor de komende periodes, besluiten die de goedkeuring van de Raad van Commissarissen behoeft en alle overige relevante zaken die onder de aandacht werden gebracht, waaronder begrepen de ontwikkelingen op regulatorisch gebied en de sectorordering.

In de vergaderingen kwamen met name de overname en het daaropvolgende integratieproces van Intergas Energie B.V., de beëindiging van de nog resterende Cross Border Leases en de voorbereidingen ten aanzien van de herfinanciering aan de orde.

De financiële resultaten en de werking van de risicobeheersings- en controlesystemen binnen Enexis werden frequent en uitgebreid besproken tijdens de vergaderingen van de Raad van Commissarissen. Daarbij adviseerde de Auditcommissie de Raad van Commissarissen over de belangrijkste onderwerpen.

De Raad van Commissarissen is regelmatig geïnformeerd over belangrijke technische en regelgevingsontwikkelingen door experts op de verschillende gebieden. Zo is bijvoorbeeld tijdens een werkbezoek aan de Enexis Vakschool uitgebreid stilgestaan bij de verschillende technische opleidingen die worden gegeven en de praktische oefenmogelijkheden. In iedere vergadering van de Raad van Commissarissen werd het onderwerp veiligheid besproken. In de vergadering van 2 december 2011 is het Bedrijfsplan 2012 vastgesteld.

Commissies

De Raad van Commissarissen heeft twee vaste commissies: de Auditcommissie en de Remuneratie- en Selectiecommissie.

Auditcommissie

De Auditcommissie houdt toezicht op de interne risicobeheersings- en controlesystemen, financiering en financiële informatieverstrekking. De commissie adviseert de Raad van Commissarissen hierover. Ook behoren de periodieke beoordeling van de externe accountant en de Chief Financial Officer (CFO) tot het takenpakket van de Auditcommissie. De Auditcommissie was na de AVA op 26 april 2011 als volgt samengesteld:

- ◆ R. de Jong - voorzitter
- ◆ W.M. van Ingen

De Auditcommissie heeft in 2011 vijf maal vergaderd. Bij al deze vergaderingen was de CFO aanwezig. Bij vier vergaderingen was ook de externe accountant aanwezig. De Auditcommissie heeft alle relevante financiële zaken die aan de Raad van Commissarissen werden voorgelegd, beoordeeld en besproken, daaronder begrepen rapporten van de interne en externe accountant, jaarrekening en risicogerelateerde financiële rapportages. De Auditcommissie is daarnaast in 2011 nadrukkelijk betrokken geweest bij het aanbestedingsproces en de uiteindelijke selectie van de externe accountant.

Remuneratie- en Selectiecommissie

De Remuneratie- en Selectiecommissie stelt de selectiecriteria en benoemingsprocedures vast voor leden van de Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur. Ze beoordeelt periodiek het functioneren van de individuele leden van de Raad van Commissarissen en de leden van de Raad van Bestuur en doet voorstellen voor het bezoldigingsbeleid voor de leden van de Raad van Bestuur, die de Algemene Vergadering van Aandeelhouders dan weer vaststelt. De commissie adviseert de Raad van Commissarissen hierover.

De Remuneratie- en Selectiecommissie was in 2011 als volgt samengesteld:

- ◆ D.D.P. Bosscher - voorzitter
- ◆ F.J.M. Houben

De Remuneratie- en Selectiecommissie heeft in 2011 vijf maal vergaderd.

Waardering

De Raad van Commissarissen hecht eraan om de medewerkers te bedanken: de professionaliteit en betrokkenheid van de organisatie hebben een belangrijke bijdrage geleverd in de totstandkoming van de resultaten. Het regelmatig bijwonen door individuele Commissarissen van het overleg tussen Raad van Bestuur en de Ondernemingsraad hebben wij als positief ervaren en was voor ons van toegevoegde waarde. De Raad van Commissarissen spreekt dan ook zijn waardering uit voor het werk dat is verricht en dankt de Raad van Bestuur en de medewerkers voor de inzet die is getoond in 2011.

Rosmalen, 16 maart 2012

Namens de Raad van Commissarissen

D.D.P. Bosscher, voorzitter

Verlag van de Aandehouderscommissie

2011 was een boeiend jaar voor de Aandehouderscommissie. Een jaar dat begon met de afronding van de overname van Intergas. Hiermee liet Enexis zien, dat het op een zorgvuldige wijze stappen zet in de uitvoering van het door de aandehouders in 2010 vastgestelde strategisch plan en in het bijzonder de sectorordering. Dit alles met oog voor het publieke karakter, dat de sector van het netbeheer kenmerkt.

De Aandehouderscommissie werkte ook mee aan het onderzoek dat landelijk op initiatief van de Stuurgroep Visie Netbeheer (ingesteld door de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie) is gedaan naar de beleving van invulling van het aandehouderschap in het netbeheer. Dat onderzoek laat zien dat 'de' aandehouder van de netbeheerder niet bestaat. Er bestaat een grote onderlinge diversiteit onder de aandehouders van de – evenzeer van elkaar verschillende – netbeheerders. Juist daarom is het prettig dat de aandehouders van Enexis op een effectieve wijze opereren via een commissie waarin zij allemaal vertegenwoordigd zijn.

In 2011 is een nieuwe manier van samenwerken ontstaan. Een kerndelegatie van de Aandehouderscommissie doorliep een intensief traject met de onderneming waarbij wederzijds een beter beeld is verkregen van de mogelijkheden om Enexis ook in de toekomst 'leidend in ontwikkelingen' te laten zijn op het gebied van duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Door op deze manier als aandehouders op deelonderwerpen de diepte in te duiken, vergroten we de band met Enexis en zorgen we dat we nauw betrokken blijven bij de zaken die in de publieke sfeer hoog op de agenda staan.

Als gevolg van de provinciale verkiezingen heeft de Aandehouderscommissie enkele nieuwe leden mogen verwelkomen. Met de daarmee ontstane combinatie van ervaring en nieuw elan hebben we er alle vertrouwen in, dat de Aandehouderscommissie als vooruitgeschoven post van de aandehouders ook de komende jaren een vruchtbare samenwerking met het bestuur en de Raad van Commissarissen van Enexis tegemoet gaat.

De Aandeelhouderscommissie was ultimo 2011 als volgt samengesteld:

Provincie Noord-Brabant: L.W.L. Pauli (Lid Gedeputeerde Staten Noord-Brabant)
Provincie Overijssel: T.W. Rietkerk (Lid Gedeputeerde Staten Overijssel)
Provincie Limburg: M. Verheijen (Lid Gedeputeerde Staten Limburg)
Provincies Groningen,
Flevoland en Drenthe: J.W. Moorlag (Lid Gedeputeerde Staten Groningen)
VEGAL: C.A.M. Hanselaar - van Loevezijn (Burgemeester Roerdalen, voorzitter VEGAL*)
VEGANN: J. Kroon (Burgemeester Urk, voorzitter VEGANN **)
Brabantse gemeenten: J.W.F. Hoskam (Wethouder Gemeente 's-Hertogenbosch)

* VEGAL Vereniging Gemeentelijke Aandeelhouders Limburg

** VEGANN Vereniging Gemeentelijke Aandeelhouders Noord-Nederland

Strategische doelstellingen

Energievoorziening is een basisbehoefte en daarmee een groot maatschappelijk belang. Consumenten en bedrijven moeten er zeker van kunnen zijn dat energie altijd beschikbaar is. Voor Enexis is dat de basis van haar activiteiten en het vertrekpunt voor haar strategische doelstellingen. Enexis identificeert vier speerpunten, die de kwaliteit van het functioneren van de onderneming bepalen, uitgedrukt in de woorden betrouwbaar, betaalbaar, duurzaam en publieksgericht. Het totaal van de activiteiten en producten moet op die vier punten hoog scoren. Dan maakt Enexis haar ambitie waar om zich te ontwikkelen tot de leidende netbeheerder in Nederland en zal het bedrijf ook door anderen als zodanig erkend worden.

Visie

De maatschappij wordt zich steeds meer bewust van haar afhankelijkheid van energie en van de consequenties van energieverbruik voor economie, leefbaarheid en klimaat. Klanten en andere stakeholders zullen daardoor steeds kritischer worden ten aanzien van prestaties en gedrag van energie(distributie)partners en hun vermogen om slagvaardig te reageren op technologische ontwikkelingen en veranderende marktomstandigheden.

Missie

Enexis stelt alles in het werk voor een duurzame, betrouwbare en betaalbare energiedistributie.

Waardenhiërarchie

Bij al onze beslissingen en werkzaamheden opereren we veilig, integer en verantwoordelijk.

Onze *eerste* verantwoordelijkheid is een blijvend beschikbaar, veilig en betaalbaar energienetwerk. We zorgen voor een betrouwbare distributie van elektriciteit en gas. We zorgen voor betrouwbare en prima dienstverlening en een correcte afrekening. We opereren vanuit een sterk maatschappelijk bewustzijn in een continue, open dialoog met onze omgeving. We willen daarbij een leidende rol spelen in het mogelijk maken van de transitie naar een duurzame energievoorziening in Nederland.

Onze *tweede* verantwoordelijkheid is naar onze klanten. We leveren goede service en komen onze afspraken na. We doen dit tegen zo laag mogelijke kosten en tegen redelijke tarieven.

Onze *derde* verantwoordelijkheid is die voor onze medewerkers. Onze medewerkers mogen vertrouwen op een veilige werkomgeving en kunnen zich in hun werk voor Enexis ontplooiën als persoon en als professional. Zij beschikken over de juiste informatie en context voor de uitoefening van hun functie. Onze managers geven leiding op basis van coaching en overtuigingskracht. Wij zijn een betrouwbare, professionele en faire opdrachtgever naar onze (onder)aannemers en leveranciers.

Onze *vierde* verantwoordelijkheid is de continuïteit en het behoud van de waarde van de onderneming. We zullen de waarde van Enexis doen groeien, de aandeelhouders een redelijk dividend uitkeren en zorgen dat we Enexis kunnen financieren zonder een beroep te hoeven doen op de aandeelhouders.

De waardenhiërarchie is vertaald naar strategische doelstellingen voor de stakeholders en naar het financieringsbeleid van Enexis, gericht op een minimum credit rating van A/A2 met stable outlook, waaraan ruimschoots wordt voldaan met de huidige credit ratings A+ positive outlook (S&P) en Aa3 stable outlook (Moody's). Dit garandeert dat Enexis op een kostenefficiënte wijze toegang houdt tot geld- en kapitaalmarkten voor de financiering van investeringen in netwerk en organisatie.

Kerncijfers

Financieel (bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010	2009	2008	2007
Resultaat					
Netto-omzet	1.314,6	1.204,2	1.358,1	1.341,9	1.699,0
Kosten van omzet	239,1	218,7	223,4	213,1	593,7
Bruto marge	1.075,5	985,5	1.134,7	1.128,8	1.105,3
Overige bedrijfsopbrengsten ¹	11,8	11,4	14,4	9,6	3,1
Bedrijfslasten exclusief afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	412,9	398,7	516,7	558,2	846,5
Afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen ¹	271,9	248,5	233,3	214,7	24,6
Bedrijfsresultaat	402,5	349,7	399,1	365,5	237,3
Resultaat uit deelnemingen	-5,7	4,9	9,2	6,6	3,1
EBIT	396,8	354,6	408,3	372,1	240,4
Financiële baten en lasten	-88,5	-93,8	-72,5	-175,7	32,6
Resultaat voor belastingen	308,3	260,8	335,8	196,4	273,0
Resultaat na belastingen	229,4	193,7	263,1	147,5	203,8
Balans (voor winstbestemming)					
Netto werkkapitaal	-137,4	-86,3	0,2	25,7	122,8
Vaste activa ¹	5.438,6	5.059,2	4.893,6	4.586,2	4.492,0
Geïnvesteed vermogen	5.301,2	4.974,2	4.894,5	4.927,1	4.930,8
Eigen vermogen	3.130,9	2.963,9	2.849,1	2.236,0	1.512,0
Balanstotaal ¹	6.319,4	5.911,5	5.677,0	5.580,6	5.733,0
Ratio's					
Solvabiliteit ¹	49,5	50,1	50,2	40,1	26,4
ROIC	7,5	7,1	8,3	7,6	4,9
Return on equity	7,3	6,5	9,2	6,6	13,5
Kasstroom					
Kasstroom uit operationele activiteiten ¹	604,9	550,2	615,9	486,1	120,3
Kasstroom uit investeringsactiviteiten ¹	-544,9	-333,2	-90,1	-298,1	-148,3
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-61,1	-79,0	-335,6	-205,2	7,2
Kasstroom	-1,1	138,0	190,2	-17,2	-20,8

¹ Door wijziging in presentatie van de van derden ontvangen bijdragen bij investeringen in aanleg van netten en aansluitingen zijn de vergelijkende cijfers aangepast. Deze aanpassing heeft geen effect op vermogen en resultaat.

Berekeningswijze financiële ratio's

EBIT	Bedrijfsresultaat plus resultaat geassocieerde deelnemingen.
Netto werkkapitaal	Totaal vlottende activa exclusief liquide middelen (2007 tevens exclusief rekening-courant) minus kortlopende schulden exclusief rentedragende verplichtingen, exclusief in volgend jaar te amortiseren vooruitontvangen bijdragen en exclusief derivaten.
Geïnvesteed vermogen	Som van vaste activa, netto werkkapitaal en activa aangehouden voor verkoop.
Solvabiliteit	Eigen vermogen x 100% gedeeld door het balanstotaal.
Return on invested capital (ROIC)	EBIT gedeeld door het geïnvesteed vermogen per jaareinde.
Return on equity	Resultaat na belastingen gedeeld door het eigen vermogen per jaareinde.

Algemeen	2011	2010	2009	2008	2007
Trajectlengtes (x 1.000 km)					
Elektriciteitsnet	133,3	132,3	131,0	128,6	124,3
Laagspanning	89,4	88,8	88,0	86,3	82,6
Middenspanning	43,8	43,5	42,9	42,2	41,6
Tussenspanning	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Gasnet	44,6	41,3	41,1	41,0	40,3
Lage druk	35,6	32,8	32,7	32,6	32,1
Hoge druk	9,0	8,4	8,4	8,4	8,2
Stations (x 1.000)					
E-stations	52,5	52,1	51,8	51,3	49,7
G-stations	24,7	24,1*	24,3	24,2	24,2
Aantal aansluitingen (x 1.000)					
Elektriciteit	2.648	2.631	2.610	2.596	2.518
Gas	2.068	1.908	1.899	1.892	1.788
Getransporteerde hoeveelheden					
Elektriciteit (GWh)	35.079	34.858	33.305	34.046	33.679
Gas (Mm ³)	5.788	6.959	6.003	6.109	5.564
Waarvan biogas	10,9	8,0	7,5	7,3	7,7
Productkwaliteit					
Uitvalduur elektriciteit (in minuten)	18,9	25,1	20,0	21,8	24,2
Hoogspanning	1,1	3,8	0,4	1,6	4,3
Middenspanning	11,9	15,2	14,6	15,5	15,2
Laagspanning	5,9	6,2	5,0	4,7	4,7
Uitvalduur gas (in seconden)					
Gas	69	43	25	42	54

* Met ingang van 2010 zijn gasstations die buiten bedrijf zijn niet in de telling meegenomen.

Algemeen	2011	2010	2009	2008	2007
Klanttevredenheid					
Kleinverbruik	7,9	7,9	7,7	7,6	-
Grootverbruik	7,2	7,2	7,2	7,0	6,7
Totaal	7,6	7,6	7,5	7,4	6,7
Personeel					
Personeelsleden ultimo jaar	4.101	4.061	3.791	3.511	3.536
Fte's ultimo jaar	3.797	3.718	3.490	3.246	3.264
Vrouwen in personeelsbestand (%)	17,7	19,1	16,1	14,9	14,1
DART-score Enexis ¹	0,53	0,55	0,55	0,55	-
DART-score derden	1,09	1,05	1,74	1,19	-
DART-score totaal	-	0,68	0,88	0,74	0,77
Ziekteverzuim (%)	4,8 ²	3,9	4,4	4,3	4,2
Aantal cursisten Training & Opleiding	18.648 ²	12.378	9.628	9.093	7.433
Score medewerkersbetrokkenheid	80 ²	-	81	78	80
Duurzaam wagenpark					
Elektrische auto's					
100% elektrische personenauto's	29	17	10	-	-
Personenauto's op biogas/aardgas	11	3	3	-	-
Overige elektrische vervoersmiddelen					
100% elektrische scooter	-	3	3	-	-
Hoeveelheid afval (in tonnen)					
Hergebruikt afval ³	8.265	6.163	4.135	5.713	9.487
Verbrand afval	1.336	1.362	1.409	1.171	1.190
Gestort afval ⁴	430	308	95	173	119
Totaal ⁵	10.031	7.833	5.640	7.058	10.796
Waarvan gevaarlijk afval (%)	5,8	7,5	6,0	9,0	9,0

1 DART: De DART-score staat voor het aantal ongevallen met als gevolg verzuim of aangepast werk per 200.000 gewerkte uren.

2 Totaal exclusief Intergas.

3 De verschuiving van nuttige verbranding naar (materiaal-) hergebruik wordt voornamelijk veroorzaakt door beter afvalmanagement.

4 De toename wordt voornamelijk veroorzaakt door asbesthoudend afval tengevolge van sanering van asbestcementeidingen.

5 Het verschil ten opzichte van 2010 wordt voor 1,1 miljoen kg, veroorzaakt door schroot en kabelresten, en voor 0,8 miljoen kg, door schone grond. Dit heeft bijgedragen aan het verhogen van het percentage recycling.

Onze klanten

Enexis stelt zich nadrukkelijk op als betrokken partner van haar klanten op het gebied van energie. Als een toegankelijk bedrijf, dat niet alleen optreedt als betrouwbare distributeur van energie, maar ook adviseert, initieert en faciliteert op het gebied van energiegebruik.

In 2011 heeft Enexis hard gewerkt aan het versterken van de gewenste klantrelatie. Een betere klantsegmentatie, en vooral een fors aantal verbeteringen in de reguliere klantencontacten, stonden daarbij centraal. Effecten daarvan moeten vanaf 2012 reeds zichtbaar worden in een stijging van de klanttevredenheidsscore. Een sterkere klantrelatie maakt ons weerbaar tegen onvermijdelijke negatieve aspecten van het werk van een netbeheerder, zoals storingen en graafwerk.

Eén van de taken van een netbeheerder is het faciliteren van het marktproces, waaronder de invoering van het nieuwe marktmodel in 2013. Vooral met het oog op een vlekkeloze gegevensoverdracht hebben de gezamenlijke regionale energienetbeheerders in 2010 het Centraal Aansluitingen Register (C-AR) gebouwd. Dit landelijke register vergroot de uniformiteit en kwaliteit van de sectorprocessen.

Luisteren naar de klant

'Iedereen voor de klant, vandaag en morgen', het motto van het Enexis bedrijfsplan 2011, is op alle bedrijfsniveaus in de praktijk vertaald naar concrete activiteiten. Een belangrijke rol speelde daarbij de verbetering van de contacten met de particuliere klant, zoals bij meteropname, graafwerkzaamheden, storingen en telefonische contacten. Door onder meer tijdens zogenaamde 'klantreizen' klantenpanels rechtstreeks te vragen naar hun ervaringen en wensen kwam nuttige informatie beschikbaar die direct ingezet kon worden voor verbeteringen. Enexis heeft dat onder meer vertaald in een SMS-service voor storingsinformatie, terwijl ook Twitter wordt ingezet om actuele informatie te geven.

Ambassadeurs

Veel Enexis-medewerkers zijn inmiddels goed doordrongen van het feit dat zij bij klantcontacten ambassadeurs zijn van Enexis en in die functie een belangrijke rol hebben. Veel buitendienstmedewerkers kunnen de belangrijkste vragen van klanten beantwoorden, dan wel ervoor zorgen dat de vraag wordt doorspeeld en vanuit de klantenservice direct wordt beantwoord. Het doel hiervan is om responsetijden van aanvragen of klachten te verkorten en de klanttevredenheid te verstevigen.

Landelijk uniform aansluitproces

Op het gebied van landelijke samenwerking tussen netbeheerders zijn in 2011 grote stappen gezet. Er is overeenstemming bereikt over de invulling van een 'wenkend perspectief' op het gebied van het gezamenlijk realiseren van aansluitingen. Naar verwachting zullen hierdoor eind 2013 de eerste klanten met één aanvraag aansluitingen kunnen regelen voor elektriciteit, gas, water, kabel en telecom, die desgewenst binnen 10 werkdagen opgeleverd kunnen worden. Om dit te kunnen realiseren is een nauwe samenwerking tussen de netbeheerders en aannemers noodzakelijk. Enexis heeft bij de totstandkoming van deze samenwerking een duidelijke voortrekkersrol gespeeld. Enexis is voorzitter van het orgaan Landelijke Samenwerking Ondergrondse Infrastructuur dat dit proces faciliteert.

Extra service voor zakelijke klanten

In het verslagjaar heeft Enexis opnieuw stappen gezet om de processen in het contact met de zakelijke klanten te vereenvoudigen. Dat kreeg onder meer vorm in de ontwikkeling van elektronische facturatie die – zonder papieren tussenstap – rechtstreeks aansluit op de geautomatiseerde administratieve processen van de zakelijke klant. Daarmee krijgt deze tegelijkertijd een veel beter zicht op het verbruik en de kosten van zijn energie.

Speciaal voor zogeheten 'multisite'-klanten, grootverbruikers met veel aansluitingen, heeft Enexis in 2011 een webportal ontwikkeld waarin de klant zelf op een eenvoudige manier al zijn aansluitingen kan managen. Dat levert een win-win-situatie op, met meer gemak en belangrijke besparingen aan beide zijden. Via het portal kunnen onder meer de aansluitgegevens van elke aansluiting bekeken en desgewenst gemuteerd worden. Ook is via Google Maps de exacte locatie van de aansluitingen zichtbaar.

Kwaliteit gemeten

Enexis meet continu de kwaliteit van haar processen en haar dienstverlening om ontwikkelingen pro-actief te kunnen monitoren en bij te sturen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van landelijk ontwikkelde, uniforme service- en kwaliteitsnormen.

Dienstverlening

Voor de kwaliteit van de dienstverlening hanteert Enexis acht servicenormen die zijn gebaseerd op kwaliteitscriteria uit de Netcode. Daarin zijn normen en voorwaarden opgenomen voor het gedrag van netbeheerders. Enexis stelt een prestatieniveau van 96% als ondergrens. Evenals in 2010 presteerde Enexis in 2011 ruim boven dit niveau.

Serviceprestaties huishoudelijke en zakelijke markt (in procenten)	2011	2010	2009	2008	2007
1 Bij storing monteur binnen 2 uur ter plaatse	98	98	98	97	97
2a Afhandeling van correspondentie binnen 10 werkdagen	100	99	95	95	97
2b Afhandeling van klachten binnen 10 werkdagen	98	98	98	98	98
3 Afspraken met de klant gemaakt in tijdsblokken van 2 uur	98	99	98	98	97
4 Werkzaamheden worden binnen 3 dagen uitgevoerd	97	99	97	96	94
5 Onderhoudsafspraken worden 5 dagen van tevoren gemaakt	99	99	99	100	99
6 Bij werkzaamheden met onderbreking van de energie-levering wordt 3 dagen van tevoren gewaarschuwd	99	98	98	99	95
7 Offerte aangeboden binnen 10 dagen na ontvangst aanvraag	99	99	96	99	97
8 Op klantvragen over energieonderbreking wordt binnen 10 werkdagen gereageerd	100	100	100	100	100

Factuur

Voor de kwaliteit van de facturatie volgt Enexis de normen van de Energiekamer. Voor de zes normen voor tijdigheid van de facturatie verlangt de Energiekamer een score van minimaal 98%. In 2011 scoorde Enexis over de hele linie ruim boven deze normen.

Kwaliteit van de factuur (in procenten)	2011	2010	2009	2008	2007
In- en uithuizing elektriciteit					
Tijdigheid voorschotnota bij inhuizing	99,6	92,7*	99,1	99,6	99,8
Tijdigheid voorschotnota bij uithuizing	99,9	98,4	99,9	99,9	99,0
In- en uithuizing gas					
Tijdigheid voorschotnota bij inhuizing	99,6	86,4*	99,2	99,6	99,7
Tijdigheid voorschotnota bij uithuizing	99,9	98,4	99,9	99,9	99,8
Tijdigheid jaarafrekening elektriciteit					
Tijdigheid jaarafrekening gas	99,9	99,9	99,9	99,8	99,1

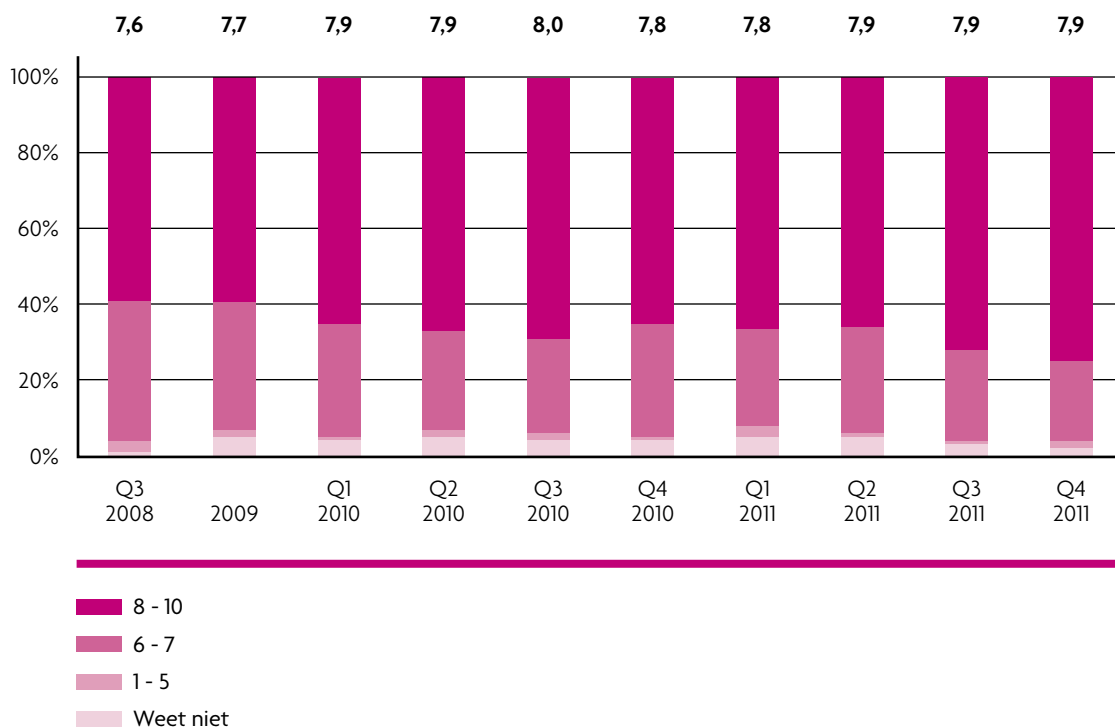
* In 2010 laat dit getal een tijdelijke terugval zien welke is terug te voeren op de invoering van een nieuw klantinformatiesysteem.

Klanttevredenheid

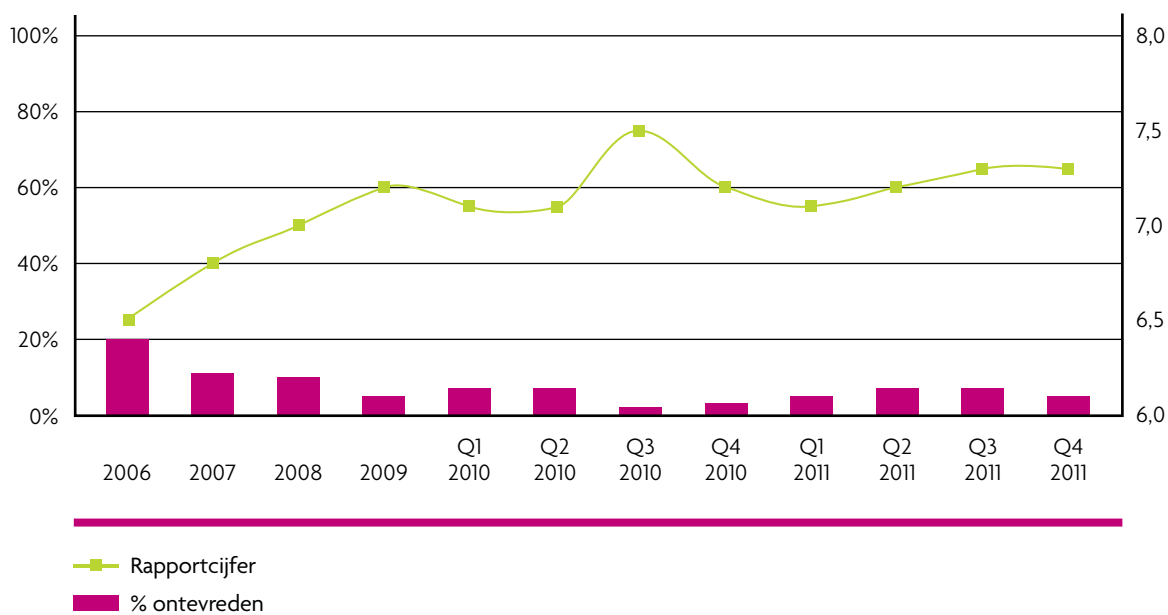
Om te kunnen bepalen of de inspanningen om klanten steeds beter van dienst te zijn hun vruchten afwerpen, peilt Enexis met regelmaat de klanttevredenheid, vooral onder de consumenten en kleinzakelijke klanten.

Na een stijging van een 7,7 naar een 7,9 in 2010 bleef de klanttevredenheid in 2011 gelijk met een gemiddeld rapportcijfer van een 7,9. Die waarde lag in lijn met onze strategische doelstelling. In deze tijd, waarin klanten kritischer worden, hogere verwachtingen hebben, meer snelheid en gemak eisen, hebben we onze klanttevredenheid op een stabiel hoog niveau kunnen handhaven. Dat betekent dat we onze dienstverlening mee hebben kunnen laten groeien met de hogere verwachtingen die onze klanten hebben. Dat is een mooi resultaat. En is tevens de stimulans om ook in 2012 fors te investeren in het waarmaken en zo mogelijk overtreffen van de (groeïende) verwachtingen van onze klanten.

Figuur 1 Gemiddeld rapportcijfer totale dienstverlening door consumenten en kleinzakelijke klanten

Figuur 2 Beoordeling totale dienstverlening door grootzakelijke klanten

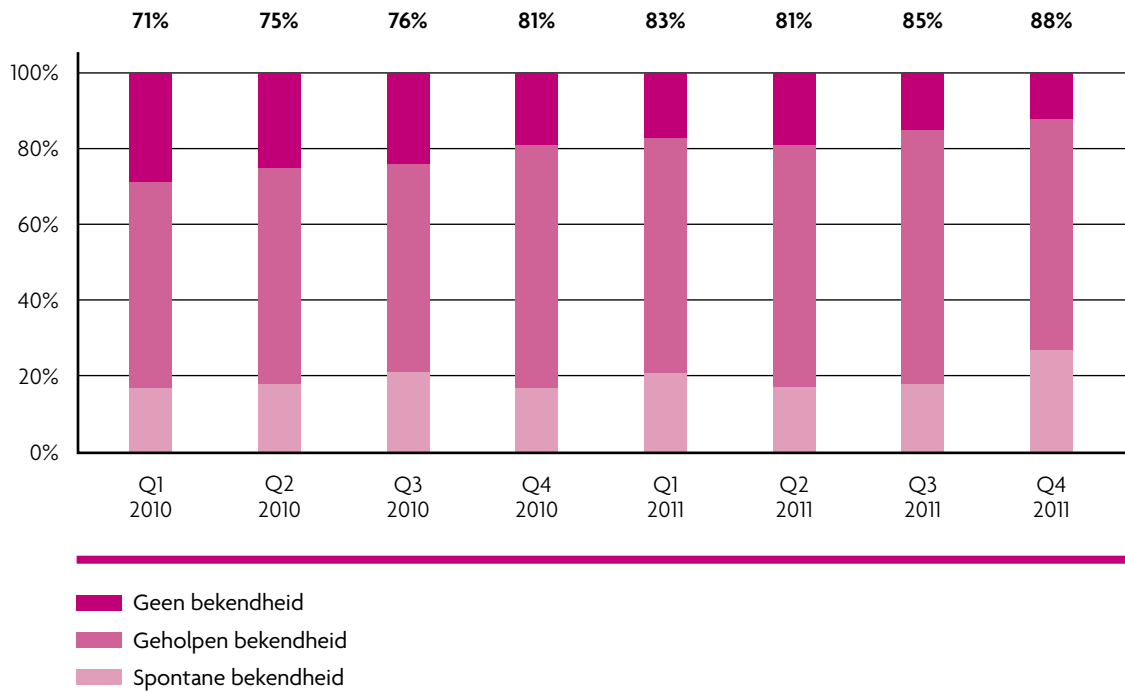

Naamsbekendheid

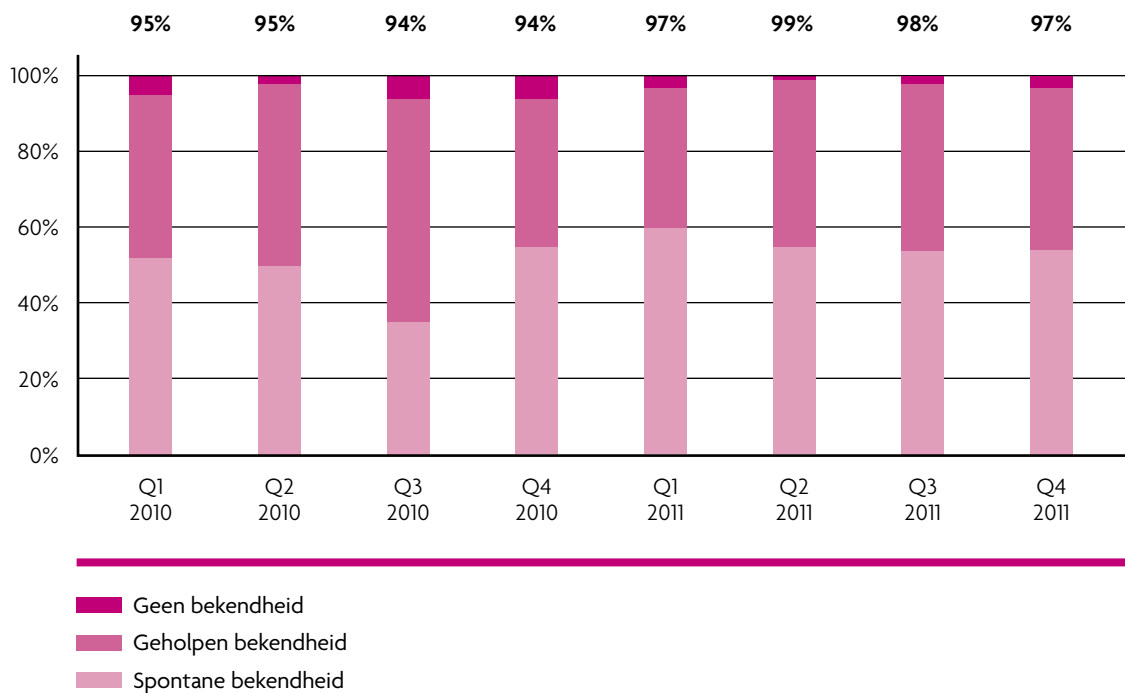
De naamsbekendheid van Enexis neemt steeds verder toe. In de consumentenmarkt noemde eind 2011 27% van de respondenten de naam Enexis als netbeheerder in hun regio. Het noemen van de naam Enexis zorgde bij nog eens 61% van de respondenten voor herkenning. De herkenbaarheid van Enexis via het wagenpark en de radiocommercials hebben aan de verbetering naar alle waarschijnlijkheid stevig bijgedragen.

Figuur 3 Naamsbekendheid Enexis onder consumenten en kleinzakelijke klanten

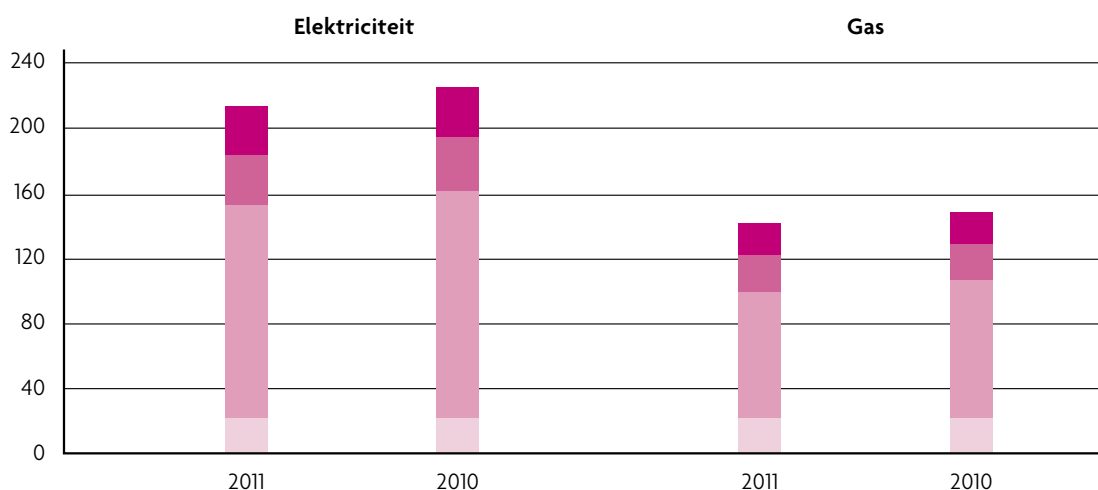
Figuur 4 Naamsbekendheid Enexis onder grootzakelijke klanten

Tarieven

De Energiekamer van de NMa houdt toezicht op de tarieven voor energiedistributie. Eens in de drie jaar stelt de Energiekamer op basis van de totale kostenontwikkeling vast met welk percentage de tarieven mogen stijgen of moeten dalen. In 2012 stijgen de consumententarieven bij Enexis voor elektriciteit met 2,5%. Die stijging is bewust beperkt, ondanks het feit dat de toezichthouder een stijging van bijna 9% zou toestaan. Daarmee blijft de tariefstijging bij Enexis beperkt tot ongeveer de inflatie, toont zij haar maatschappelijke verantwoordelijkheid en brengt zij strategische doelstelling 'betaalbaarheid' in de praktijk.

Figuur 5 Gemiddelde nota voor huishoudelijk gebruik (kosten op jaarbasis in euro's, excl. BTW)

Tarieven 2011 per netbeheerder voor een huishouden

(kosten op jaarbasis in euro's, incl. BTW)

	Elektriciteit	Gas	Totaal
Cogas	252	167	419
Delta	239	171	410
Endinet (NRE)	211	159	370
Enexis	227	149	376
Intergas	-	177	-
Liander	219	158	377
Rendo*	230	191	421
Stedin	216	162	378
Westland	265	130	395

* Bovenstaande meettarieven komen het meest voor. Rendo beheerder verhuurt de meter en niet de netbeheerder.

In bovengenoemd overzicht zijn de kosten voor het transport, de aansluiting en de meter opgenomen. De kosten voor de meter voor gas zijn niet gereguleerd. Voor de vergelijkbaarheid zijn daarom de meest voorkomende tarieven in dit overzicht verwerkt.

Bronnen: NMA, opgave bedrijven en gelieerde bedrijven.

Niet-gereguleerde diensten

Naast de netbeheeractiviteiten heeft Enexis een portfolio van kernversterkende niet-gereguleerde activiteiten. Eind 2011 is besloten deze samen te brengen onder één parapluorganisatie met de naam Fudura. In 2012 zal de nieuwe naam voor de niet-gereguleerde producten worden geïntroduceerd bij alle zakelijke klanten.

Fudura verzorgt meetdiensten voor zakelijke klanten, levert een commercieel dienstenpakket aan klanten met een eigen infrastructuur en ontwikkelt nieuwe, duurzame producten in het kader van de energietransitie. Een substantieel deel van deze activiteiten is gericht op de 'opduwfunctie' die Enexis op zich heeft genomen om een leidende rol te kunnen spelen in de energietransitie.

Totaalpakket in meetdiensten

Fudura verkoopt, installeert en levert meetsystemen en meetdata, met daarbij geavanceerde meet- en adviesdiensten op het gebied van energiezorg. De circa 20.000 zakelijke klanten kunnen rekenen op een totaalpakket dat hen garandeert dat ze aan al hun wettelijke verantwoordelijkheden voldoen maar geeft tegelijkertijd helder zicht op en advies over het energieverbruik.

Een belangrijke activiteit in dit verband was in 2011 het product Datadirect, dat klanten op basis van de in hun infrastructuur aanwezige slimme meters een gedetailleerd beeld geeft van hun energieverbruik. Analyse daarvan geeft de klant de instrumenten in handen om vervolgens bij te sturen en zo (dure) pieken in het verbruik te voorkomen. In 2011 werd daar ter completering een extern ontwikkeld programma aan toegevoegd. De belangstelling voor deze service is groot, vooral vanuit grote landelijke organisaties.

Infrastructuurdiensten

Fudura is gespecialiseerd in ontwerpen, aanleggen, beheren en onderhouden van installaties of particuliere energienetten. Samen met een reeks aanpalende verhuurdiensten levert dit bedrijfs onderdeel een totaalpakket aan diensten, zodat de klant zich kan richten op de eigen kernactiviteiten. Fudura bedient hiermee overwegend grotere industriële klanten met een eigen, vaak gecompliceerde, energie-infrastructuur.

Nieuwe producten

De ontwikkeling van nieuwe, duurzame en kernversterkende producten voor de niet-gereguleerde markt is de derde taak van Fudura. Ook onderzoekt het de mogelijkheid om bestaande producten aan te bieden op nieuwe markten, zoals het aanleggen van biogasleidingen, het transport van CO₂-toepassing van zonne-energie of de ontwikkeling van duurzame bedrijventerreinen. Daarbij gaat het in de regel niet om sterk winstgevendende projecten, maar eerder om energietransitie stimulerende ontwikkelingen dicht tegen de kernactiviteiten aan, vooral wanneer daarbij veiligheid en betrouwbaarheid betrokken zijn.

Onze netwerken

Zorgen voor de storingsvrije energievoorziening van 2,6 miljoen huishoudens en van duizenden industrieën, dorpen en steden. Vooruitkijken naar – en voorbereidingen treffen voor – de behoeften van alle klanten in de nabije en verdere toekomst. Dat zijn de primaire opgaven voor een netwerkbedrijf. De gas- en elektriciteitsnetwerken met een lengte van bijna 200.000 kilometer en de ruim 100.000 bijbehorende bovengrondse objecten spelen hierbij een centrale rol. Enexis kan bij de afsluiting van 2011 constateren dat, mede door een hoge betrouwbaarheid van het netwerk, aan die opgaven ruimschoots is voldaan.

Bovendien beschikt Enexis over een pakket maatregelen dat de handhaving van die kwaliteit, veiligheid en de betrouwbaarheid voor de lange termijn borgt. Daarbij is op basis van gedetailleerde risico-analyses de gewenste robuustheid zorgvuldig afgewogen tegen kosten, zodat ook aan de eis van betaalbaarheid voor de klant wordt voldaan.

NTA 8120-certificaat

Sinds 2005 beschikt Enexis' afdeling Asset Management over het certificaat PAS 55-1, opgesteld door het Institute of Asset Management. Het is de internationale erkenning voor Asset Management. Gebaseerd op dit certificaat en op de Ministeriële Regeling voor Kwaliteit (MRQ) is in 2009 de Nederlandse Technische Afspraak 8120 gerealiseerd, door een samenwerkingsverband bestaande uit toezichhouders, alle Nederlandse netbeheerders en certificerende instanties. Na een gedetailleerde audit behaalde Enexis per 20 oktober 2011 het certificaat voor de afdelingen Asset Management, drie regio's, Klantrelaties en de Staven. Eind 2012 wil Enexis geheel gecertificeerd zijn conform NTA 8120.

Betrouwbare netwerken

De belangrijkste graadmeter voor de betrouwbaarheid van energienetwerken is de uitvalduur. Dat is de gemiddelde tijd dat een klant gedurende een jaar geen energie heeft gekregen.

Het elektriciteitsnetwerk van Enexis scoorde in 2011 met 18,91 minuten onder het landelijk gemiddelde van 21,33 minuten.

De gasnetten scoorden met een uitvalduur van 69 seconden per aansluiting* flink boven het landelijk gemiddelde van 43 seconden. Dat relatief grote verschil is terug te voeren op één langdurige storing in Venlo, veroorzaakt door een externe partij.

* De uitvalduur van Intergas is meegerekend vanaf 1-7-2011. De uitvalduur bij Intergas in 2011 bedroeg 12 seconden per aansluiting. De uitvalduur van Enexis zonder Intergas bedroeg 71 seconden.

Figuur 6

Jaarlijkse uitvalduur per e-aansluiting ten gevolge van HS-, MS- en LS-storingen
(in minuten per aansluiting)

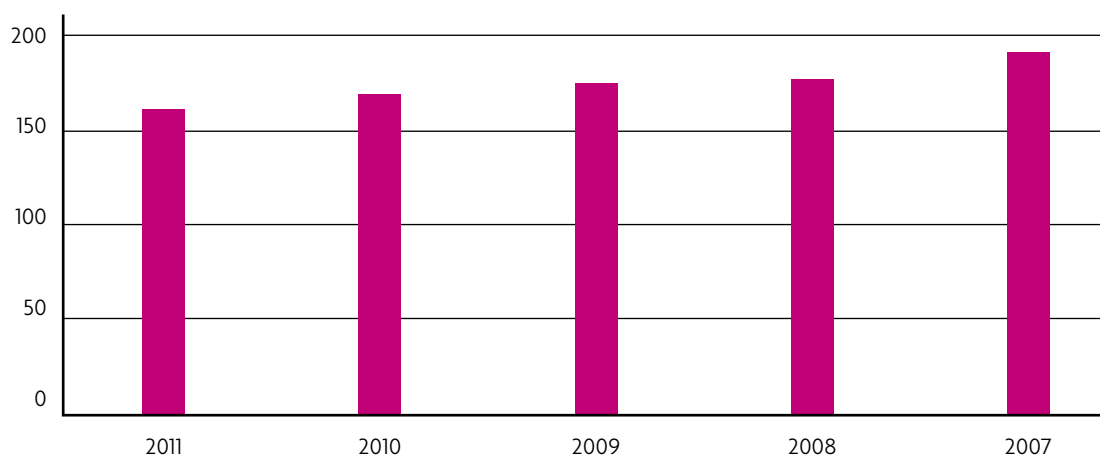

Veilige gasnetten

Om de mate van veiligheid van haar gasnetten en de ontwikkeling daarin aan te geven, hanteert Enexis sinds 2006 de Veiligheidsindicator Gasnetten (VIG). De VIG geeft een indicatie van kwaliteit en veiligheid van de gasnetten door een statistische relatie te leggen tussen gemeten gaslekken en de kans dat die tot incidenten en/of ongevallen leiden.

De veiligheidsindicator zelf is een dimensieloos getal, de grootte ervan wordt dus niet met een natuurkundige eenheid aangegeven. Zij is gebaseerd op aantallen lekken per jaar, gewogen op basis van aantallen aansluitingen en netlengte. Het gewicht van een bepaald lek in deze berekening is afhankelijk van het aantal en de zwaarte van de gevolgen van het betrokken type incident. Hoe lager het getal van de VIG-score, hoe beter.

Figuur 7 VIG-score

Vanaf 2007 tot 2011 ontwikkelt de veiligheidsindicator zich positief door middel van een jaarlijks lagere score. De voorlopige score voor 2011 laat ook een lichte daling zien.

Storingen

In het verslagjaar heeft Enexis meer dan 56.000 storingen snel op kunnen lossen. Met een gemiddelde uitvalduur van 18,91 minuten (2010 25,1 minuten) is in het algemeen gesproken de overlast van storingen voor de klanten in 2011 duidelijk verminderd ten opzichte van vorig jaar. Ook het aantal storingen is ten opzichte van 2010 afgenomen. In dat jaar werden nog ruim 58.000 storingen geteld.

Omvangrijke beheersmaatregelen konden niet voorkomen dat in 2011 enkele grote storingen voor overlast zorgden.

- ◆ De grootste storing dupeerde 127 grootzakelijke klanten en 25.813 kleinzakelijke en huishoudelijke klanten toen op 10 mei in Zwolle een hoogspanningstransformator uitviel. Bij het graven van een vijver was een transportkabel stukgetrokken door een aannemer. Na ruim twee uur kon de stroomonderbreking beëindigd worden.
- ◆ In Eindhoven kwamen op 4 november 35.797 klanten van Enexis en Endinet zonder spanning te zitten. Op het hoogspanningsstation Eindhoven Oost ging een middenspanningslastschakelaar stuk waardoor de hoogspanningstransformator door de beveiliging werd uitgeschakeld om erger te voorkomen. Na drie kwartier was de stroomvoorziening weer hersteld.
- ◆ Op 23 juli werden 450 klanten in Venlo getroffen door een langdurige gasstoring. Door een lek in de leiding van WML (het Limburgse drinkwaterbedrijf) spoelde zoveel zand weg dat een boom ter plaatse omviel. Eén van de wortels brak de lagedrukgasleiding die vervolgens volstroomde met zand en water. Er waren ruim vier dagen nodig om het gasnet van water en zand te ontdoen en de gasleverantie te hervatten aan de laatste getroffen klant. Dit incident leverde een belangrijke bijdrage aan de relatief hoge uitvalduur van 69 seconden voor gas in 2011.

De communicatie rond storingen aan de openbare verlichting is mede op verzoek van gemeenten verbeterd. Sinds najaar 2010 kunnen gemeenten storingen aan de openbare verlichting online, in een speciaal OV-portal, melden en de status ervan volgen. Tijdens de Algemene vergadering van Aandeelhouders op 26 april 2011 is hier uitgebreid aandacht aan besteed. In werkbezoeken aan gemeenten heeft het regiomanagement van Enexis de acties in een groot aantal gemeenten verder toegelicht.

Toestandsbepaling van bedrijfsmiddelen

Veel bedrijfsmiddelen van Enexis bevinden zich onder de grond. Daardoor is het doorgaans lastig om de conditie ervan te bepalen. Enexis bedenkt en ontwikkelt daarom (samen met andere netbeheerders) technieken om de toestand en de resterende levensduur van de bedrijfsmiddelen zo efficiënt en nauwkeurig mogelijk te bepalen. Zo werkt Enexis in het project 'Smart Cable Guard' samen met Alliander, KEMA en Locamation aan een technologie waarmee de staat van een ondergrondse elektriciteitskabel kan worden bepaald, zonder dat deze uit bedrijf hoeft te worden genomen. Door preventief beschadigde kabeldelen te vervangen, kunnen netbeheerders de kans op stroomuitval verkleinen. In 2011 is belangrijke vooruitgang geboekt met het ontwikkelen van kennisregels, waarmee conclusies kunnen worden getrokken uit de metingen die het systeem uitvoert. In 2012 wordt gewerkt aan het ontwikkelen van beleid voor toepassing van het systeem.

Investerings

Enexis besteedde in 2011 in totaal € 362,5 miljoen aan aansluitingen, vervanging en uitbreiding van haar netten. Direct vanaf het begin van het jaar is rekening gehouden met de door de economische omstandigheden verminderde behoefte aan aansluitingen en netuitbreidingen van klanten. Dat schiep ruimte om versneld in te zetten op eigen investeringen in vervangingen, onderhoud en netverbeteringen. In het elektriciteitsnet verschoven de investeringen licht van standaardaansluitingen naar maatwerkaansluitingen, reconstructies en vervangingen. In totaal bedroegen de investeringen in het elektriciteitsnet € 247,4 miljoen bruto, tegen € 246,9 miljoen bruto in 2010.

In het verslagjaar zijn twee nieuwe hoogspanningsstations opgeleverd, één in Klazienaveen en één in Luttelgeest, beide in samenwerking met TenneT. Beide stations stellen de omringende tuinbouwbedrijven in staat om hun in warmtekrachtcentrales geproduceerde elektriciteit (uit WKK) op het net in te voeden. Twee andere stations zijn vrijwel gereed en worden in 2012 opgeleverd.

De investeringen in het gasnetwerk stegen aanzienlijk, van € 98,6 miljoen bruto naar € 115,1 miljoen bruto. Het grootste deel van die stijging ging naar vervangingen, die voor meer dan de helft het saneren van oudere gasnetten (waaronder grijs gietijzeren leidingen) betroffen. Daarbij ging het om circa 30.000 aansluitingen en 282 kilometer hoofdleiding.

Investerings in netten (bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010	2009	2008	2007
	Bruto investering	Bruto investering	Bruto investering	Bruto investering	Bruto investering
Elektriciteit					
Standaardaansluitingen	29,9	31,0	36,9	45,5	43,2
Maatwerkaansluitingen	22,0	20,9	24,7	34,3	33,7
Netuitbreidingen	132,1	140,8	133,9	115,2	88,0
Reconstructies	30,4	23,4	23,7	26,1	22,2
Vervangingen	26,0	22,9	15,4	25,6	26,0
Overig	7,0	7,9	5,0	24,6	2,4
Totaal Elektriciteit	247,4	246,9	239,6	271,2	215,6
Gas					
Standaardaansluitingen	10,6	9,9	12,8	16,2	16,0
Maatwerkaansluitingen	2,6	2,4	2,7	2,7	2,5
Netuitbreidingen	9,8	12,2	14,4	19,0	16,7
Reconstructies	16,0	14,5	14,8	16,8	13,9
Vervangingen	75,0	58,1	33,9	43,7	49,5
Overig	1,1	1,5	1,5	1,5	0,4
Totaal Gas	115,1	98,6	80,1	99,8	99,0
Totaal Gas en Elektriciteit	362,5	345,5	319,7	371,0	314,6

Leidingen van grijs gietijzer vervangen

In een aantal, vooral grootstedelijke, gebieden is in het verleden bij de aanleg van het gasnet gebruik gemaakt van zogeheten 'grijs gietijzer'. Een duurzaam materiaal, maar met een zekere brosheid, die het kwetsbaar maakt voor beschadigingen. In overleg met toezichthouder Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) heeft Enexis bepaald dat binnen vijf jaar alle hogedrukleidingen van dit materiaal zullen zijn vervangen. Van de overige leidingen wordt – op basis van risicoafweging – in 15 jaar circa 65% vervangen. Volgens plan zou er in 2011 83 kilometer aan grijs gietijzer worden vervangen. Dat getal werd echter al op 1 november bereikt en aan het einde van het verslagjaar was in totaal 112 kilometer vervangen. Rond 1.500 kilometer aan grijs gietijzeren leidingen is nog in het werkgebied van Enexis in gebruik.

Betrouwbaarheid voor de lange termijn

Enexis werkt nauw samen met de andere regionale netbeheerders bij het verzamelen van informatie over het faalgedrag van componenten. Dat wordt bijgehouden in zogeheten materiaaldossiers. Alle grotere incidenten bij netbeheerders worden onderzocht door KEMA en KIWA Gastec, waarna de resultaten onderling gedeeld worden. Zo wordt voorkomen dat hetzelfde incident ook bij andere netbeheerders kan plaatsvinden. In 2011 is een landelijke studie naar een simulatiemodel voor de langetermijneffecten van veroudering van componenten van het gasnet afgerond. De conclusie van deze studie is dat er stijgende vervangingsinvesteringen noodzakelijk zijn om het huidige, hoge veiligheidsniveau van onze gasnetten ook in de toekomst te kunnen handhaven. Eenzelfde studie voor de elektriciteitsnetten is naar verwachting medio 2012 gereed.

Slim stroomnet in Enschede

Slim omgaan met energie in de bestaande netten is ondenkbaar zonder het toevoegen van intelligentie aan de netwerken, zodat de energiestromen op afstand beheerd en gemanaged kunnen worden. Dat is temeer van belang omdat in de toekomst de lokale energieopwekking, bijvoorbeeld via warmtekrachtunits en zonnepanelen verder zal toenemen.

Enexis heeft een voorschot genomen op deze ontwikkeling door in 2011 in Enschede als een van de eerste netbeheerders in Nederland een volledig geautomatiseerd middenspanningsnet als standaard in gebruik te nemen. Het netwerk, een substantieel deel van het elektriciteitsnet van de stad is op afstand observeerbaar en bedienbaar vanuit het bedrijfsvoeringscentrum in Zwolle. Bij stroomstoringen kan hierdoor het getroffen gebied snel worden verkleind terwijl storingen snel gevonden en verholpen kunnen worden. Ook kunnen dreigende storingen door overbelasting worden voorkomen. In 2012 zal circa 60% van de Enschedese stroomvoorziening op deze wijze geautomatiseerd zijn.

Regionale samenwerking

Voor beheer, onderhoud en uitbreiding van netten werkt Enexis nauw samen met onder meer gemeenten, waterschappen en woningcorporaties. Het doel hiervan is om de maatschappelijke kosten te beperken maar vooral ook om de overlast voor burgers en maatschappij zo klein mogelijk te maken. Door met gemeenten en andere netbeheerders (elektriciteit, gas, water, telecom) de langetermijnplanning af te stemmen en gezamenlijk aansluit- en aanlegprojecten uit te voeren, hoeft er in principe maar één keer gegraven te worden en blijft de overlast voor bewoners beperkt. Dit verloopt in veel gemeenten al naar volle tevredenheid. Enexis is in haar werkgebied actief in drie regionale samenwerkingsverbanden voor gezamenlijke aanleg en onderhoud van ondergrondse infrastructuur. Het doel is vanuit de regionale samenwerkingsverbanden te migreren naar een landelijke aanpak.

NONed

In de provincies Groningen, Drenthe en Overijssel functioneert het samenwerkingsverband NONed (Noord- en Oost-Nederland). Daarin participeren naast Enexis het Waterbedrijf Groningen, Waterbedrijf Drenthe, Vitens, KPN, Rendo, Cogas, Ziggo en Reggefiber. In 2011 is de samenwerking in NONed verder geprofessionaliseerd en zijn er strategische keuzes gemaakt die Enexis in staat stellen om de samenwerking met aannemers in de keten te intensiveren. Hieruit voorkomende ideeën zullen worden meegenomen in de aanbesteding van het uitvoerende werk in de loop van 2012.

CTO

In Friesland werkt Enexis met Vitens, Stedin, KPN, UPC, Alliander, Kabel Noord en Ziggo samen in Friesland CTO (Centraal Technisch Overleg).

CTO richt zich op de ontwikkeling van een nieuw kaderbestek, samen met netbeheerders in Noord-Holland, Gelderland en Flevoland. De aanbesteding hiervan is door ontwikkelingen in de markt uitgesteld tot 2012.

sYnfra

In de Stichting sYnfra zitten behalve Enexis ook Brabant Water, WML, Delta en Endinet. sYnfra coördineert in Zuid-Nederland het gecombineerd aanleggen van ondergrondse infrastructuur. Het werkgebied omvat de drie zuidelijke provincies.

In 2011 is de samenwerking met de aannemers en de gemeentes sterk geïntensiveerd. Door de uitrol van een gezamenlijk systeem (GEMMA) waarmee de werkzaamheden beter onderling kunnen worden afgestemd, is de transparantie in de keten vergroot. Gemeenten kunnen steeds beter zien waar de netwerkbedrijven aan het werk zijn zodat ze adequaat op vragen van burgers kunnen reageren. In sYnfra-verband is gewerkt aan een gezamenlijke visie waarmee we samen met de aannemers de schaarse uitvoeringscapaciteit in de keten maximaal kunnen benutten. Deze ideeën zullen worden meegenomen in de aanbesteding van het uitvoerende werk in de loop van 2012.

Uniforme afspraken in Limburg

In Limburg is in 2011 een overeenkomst gesloten tussen gemeenten, Enexis en drinkwaterbedrijf WML over de aanleg en het beheer van leidingnetten in en op gemeentegrond, de 'Overeenkomst Gemeenten en Nutsbedrijven in de provincie Limburg' (OGN 2011). Daarin zijn in één document alle afspraken verzameld die nodig zijn in het kader van een zogeheten 'verleggingsregeling'. De kostenverdeling is tussen gemeenten en netbeheerder vastgesteld op 50/50 en vergunningen worden in de vorm van een digitale 'meldings- en instemmingsprocedure' verleend. De kosten voor het administratieve en technische beheer van gemeenten worden als zogeheten 'beheer- en degeneratiekosten' met een vast vergoedingsbedrag per aansluiting in de betreffende gemeente en per kalenderjaar afgedekt. Daardoor is het niet meer nodig om voor elke activiteit apart te onderhandelen, de kostenverdeling vast te stellen en vergunningen te regelen. Dat voorkomt bureaucratie en kostbare administratieve procedures. Dergelijke uniforme afspraken zijn op landelijk niveau tot dusverre niet van de grond gekomen. Enexis wil in samenwerking met haar Aandeelhouderscommissie migreren naar een gemeenschappelijke aanpak van verleggingsregelingen in haar totale werkgebied.

Geschil over straatverlichting

De provincies Groningen, Drenthe en een 25-tal gemeenten in die provincies hebben in 2009 een eigendomsclaim ingediend bij de rechtbank Groningen via een dagvaarding. Zij vorderen van Enexis het deel van het ondergrondse laagspanningsnet in hun grondgebied dat ten dienste staat van de openbare verlichting, inclusief de circa 150.000 bijbehorende lantaarnpalen. Enexis heeft dit deel van haar netwerk verkregen van haar rechtsvoorgangers Essent, respectievelijk EDON, respectievelijk NV EGD. De rechtszaak heeft tot eind 2011 op de parkeerrol gestaan bij de rechtbank en wordt begin 2012 via een bodemprocedure voortgezet. Vooruitlopend op de uitkomst van de bodemprocedure hebben de betreffende provincies en gemeenten het onderhoud en beheer van het OV net uitbesteed aan een derde partij waar dit voordien uitgevoerd werd door Ziut, een deelneming van Enexis.

Enexis heeft daarop in een kort geding aan de voorzieningenrechter gevraagd om tot het moment waarop de rechter in de bodemprocedure in eerste aanleg vonnis heeft gesproken, de provincies en gemeenten te verbieden de werkzaamheden aan het OV net te laten uitvoeren door een derde partij en om een aanbesteding voor deze werkzaamheden uit te schrijven.

Op 10 februari 2012 heeft de rechter uitspraak gedaan waarbij de gevraagde ordemaatregel is afgewezen. De verdere juridische beoordeling en toetsing van de principiële vraag rond de eigendom van het netwerk zal plaatsvinden in de bodemprocedure.

Intergas overgenomen en soepel geïntegreerd

Per 1 juni 2011 rondde Enexis de overname af van Intergas Energie, beheerder van het gasnet in 20 Midden- en West-Brabantse gemeenten. Enexis beheerde het elektriciteitsnet in de regio al en voor de klanten van Intergas betekent de overname, dat zij vanaf 1 januari 2012 één netbeheerder hebben voor zowel gas als elektriciteit. Dat past in het streven van Enexis naar een heldere sectorordering. Het netwerk van Intergas sluit uitstekend aan bij het distributienetwerk van Enexis. Samengaan biedt daardoor synergie- en efficiencyvoordelen.

Eind 2011 was de integratie van het bedrijf in Enexis afgerond, geheel volgens plan. De ongeveer 60 medewerkers stapten over naar Enexis en de migratie van de administratieve systemen werd zonder problemen afgerond. Met de integratie van Intergas wordt het werkgebied van Enexis uitgebreid met een netwerk van circa 3.200 kilometer en 150.000 gasklanten.

De geschiedenis van Intergas gaat terug tot 1860, toen de heer F.J. Smits bij Koninklijk Besluit toestemming kreeg 'tot het oprigten eener gasfabryk'. In de daaropvolgende eeuw breidde het bedrijf zich sterk uit en stopte uiteindelijk met de eigen gasproductie toen het mijngas sterk in opkomst was. Anno 1958 profileerde het zich als distributeur van mijngas voor een flink stuk van de Oosterhoutse omgeving. In dat jaar ontstond uit deze wortels de NV Streekgasvoorziening Oosterhout, waarvan de oprichtingsakte werd ondertekend door zeven burgemeesters en de Staatsmijnen. De belangstelling van andere gemeenten was echter zo groot, dat al gauw de naam niet meer klopte. In 1960 werd de naam gewijzigd in Maatschappij voor Intercommunale Gasdistributie Intergas NV. Ruim 50 jaar later bediende 'Intergas Energie' klanten in 20 gemeenten. Een modern bedrijf met een goede naam bij haar klanten.

Duurzaamheid en energietransitie

Enexis, als netbeheerder nauw betrokken bij de omschakeling van de samenleving op duurzamer energiebronnen, voert ook als bedrijf een duurzaam beleid. Dat betekent in de praktijk dat de onderneming werkt aan verbetering op drie speerpunten. In de eigen bedrijfsvoering gaat het om het verminderen van de emissies door het verlagen van het energieverbruik, om het verminderen van het gebruik van grondstoffen en het vergroten van het hergebruik van afvalstromen.

Daarnaast participeert Enexis actief, in een 'opduwfunctie', in nieuwe ontwikkelingen op het gebied van energieopwekking en -gebruik. Eventueel ook, via het bedrijfsonderdeel Fudura, buiten haar kernactiviteiten, wanneer het aannemelijk is dat de ontwikkelingen invloed hebben op de eisen die in de toekomst aan vorm en dimensionering van het netwerk gesteld worden. De door Enexis gesteunde ontwikkelingen staan alle in het teken van de energietransitie, het geheel van maatregelen die de overstap op duurzame energiebronnen als zonne- en windenergie mogelijk moeten maken. Dat betekent ook de facilitering van de overstap van fossiele brandstof op duurzame bronnen, bijvoorbeeld in het verkeer en voor verwarming.

Duurzaam op weg

De aard van de bedrijfsprocessen van Enexis brengt mee dat er dagelijks veel auto's op pad zijn. Enexis beschikt over een totaal (lease)wagenpark van 750 personenauto's en 1.150 bedrijfsauto's. De wens tot beperking van de daardoor veroorzaakte CO₂-emissies is daarom sterk. Sinds 2010 stuurt Enexis op de inkoop van auto's met een laag brandstofverbruik (A tot en met C label). Inmiddels telt het wagenpark ook steeds meer auto's met alternatieve energie als elektriciteit en aardgas of groen gas. In 2011 groeide dit deel van het wagenpark tot 29 elektrische auto's en 11 auto's met biogas of aardgas als energiebron.

Duurzaam onder dak

Naast een voortschrijdende vergroening van de bestaande gebouwen, vooral door aandacht voor koeling, verwarming en verlichting, bouwt Enexis drie energieneutrale gebouwen ter vervanging van bestaande panden. Van twee daarvan, in Venlo en Maastricht, is de bouw begonnen in 2011. Voor het derde gebouw gaat in 2012 in Zwolle de bouw van start.

Duurzame inkoop

Enexis verlangt ook van zijn samenwerkingspartners en leveranciers dat duurzaamheid onderdeel is van de transacties. Bij aanbestedingstrajecten verlangt Enexis de ondertekening van een Supplier Code of Conduct, die aangeeft wat er onder meer op het gebied van arbeidsomstandigheden, milieubelasting en mensenrechten van hen wordt verlangd. Bij aanbestedingstrajecten wordt helder aangegeven welke specifieke duurzaamheidseisen gesteld worden aan onder meer producten, processen en afvoer van restmateriaal.

Materiaalgebruik en afvalmanagement

Enexis gaat bewust om met materialen. Dat is onder meer zichtbaar in een verantwoorde en efficiënte inzet en hergebruik van componenten en bedrijfsafval. Zo doneert Enexis gereedschap en PC's, die niet meer voldoen aan de kwaliteitseisen, aan een stichting die het materiaal opknappt en doorstuurt naar ontwikkelingslanden.

In 2011 zijn vooral flinke stappen gezet in het managen van het bedrijfsafval. Structureel monitoren van de afvalstromen heeft zowel een kostenbesparing opgeleverd als een toename van hergebruik en een afname van verbranding. De afvalverwerking is in het verslagjaar opnieuw aanbesteed, waarbij in het contract de milieuaspecten expliciet zijn gemaakt. Om verdere stappen te kunnen zetten is Enexis samen met Ecofys en de nieuwe afvalverwerker in 2011 begonnen met de ontwikkeling van een model waarmee de CO₂-impact in de keten van de verwerking van bedrijfsafval berekend kan worden. Daarmee kan de uitstoot van CO₂ verder beperkt worden.

Minder netverliezen

Bij het transport van elektriciteit en gas gaat een deel van de energie verloren. Voor het grootste deel gaat het daarbij om technische verliezen. In het geval van elektriciteit zijn verliezen fysisch onvermijdelijk, omdat elke elektrische geleider, transformator of schakelaar tenslotte weerstand veroorzaakt. Enexis probeert deze verliezen zo beperkt mogelijk te houden, vooral ook omdat ze de belangrijkste factor vormen in de CO₂-footprint van Enexis. Voortschrijdende technologie maakt verliesarme componenten mogelijk, maar die zijn in de regel duurder. Bij investeringsbeslissingen weegt Enexis de maatschappelijke kosten van de CO₂-emissie mee tegen een waarde van 20 euro per ton. Op die manier is een beperking van de netverliezen door gebruikmaking van verliesarme componenten binnen de business case haalbaar.

In 2011 is onderzocht hoe het netverlies verder kan worden gereduceerd. Hieruit kwam een groot aantal maatregelen en een aanscherping van bestaande maatregelen naar voren. Vanaf 2012 worden deze maatregelen in de praktijk doorgevoerd en leveren deze een extra bijdrage aan het minimaliseren van netverliezen.

Om te garanderen dat de stroom die ter compensatie van de netverliezen wordt ingekocht uit duurzame bronnen afkomstig is, koopt Enexis zogeheten Certificates of Origin (Garanties van Oorsprong). Zulke certificaten vertegenwoordigen een bepaalde hoeveelheid groene energie. In het geval van de door Enexis aangeschafte certificaten is die energie afkomstig van Scandinavische waterkrachtcentrales.

Smart grids in de proeffase

Intelligente stroomnetten worden aangeduid met 'smart grids'. Via Smart Grids kan de gebruiker meer bij zijn eigen energievoorziening betrokken worden door hem mogelijkheden tot regie in handen te geven. Dat vergemakkelijkt de inpassing van duurzame energiebronnen in het energiesysteem en leidt tot energiebesparing. Al in 2010 startte Enexis met een baanbrekende pilot in Breda, in 2011 gevolgd door een soortgelijk project in Zwolle. Deze projecten, gericht op het onderzoeken van de manier waarop de gebruiker omgaat met de nieuwe mogelijkheden, komen respectievelijk in 2012 en 2013 in de fase dat de benodigde technologie ontwikkeld is en gereed is voor onderzoek. Daarnaast is Enexis intensief betrokken bij het door KEMA gecoördineerde project Power Matching City II/Hoogkerk, een vervolg op het project Power Matching City dat in 2011 veel aandacht trok als eerste Europese Smart Grids project.

Bij Smart Grid-projecten zijn, door het veelzijdige karakter van het thema, veel partijen betrokken. Enexis stimuleert dat door zoveel mogelijk partijen een kans geven om ervaring op te doen met Smart Grids.

Ook werkt Enexis nauw samen met twee commerciële energiebedrijven voor de toepassing van variabele, dynamische energietarieven. Van december 2010 dateert een samenwerkingsverband waarin Enexis participeert en dat gericht is op innovatie van (intelligente) energielevering en op verkleining van de kans op stroomuitval. Ruim 20 Nederlandse bedrijven werken samen aan de ontwikkeling van intelligente energieconcepten in het Smart Energy Collective. De ontwikkeling van intelligente energiediensten en -netten via smart grids is hier het doel. Voor zover bekend, is dit het meest omvangrijke initiatief op dit vlak in Europa. Voor de projecten in Zwolle en Hoogkerk ontving Enexis een overheidssubsidie in het kader van het Innovatieprogramma Intelligente Netten (IPIN).

Oplaadpunten voor auto's

Enexis heeft in het verslagjaar onverminderd hard gewerkt aan het 'Mobile Smart Grid', dat als doel heeft om met minimale investeringen zoveel mogelijk elektrische auto's op te kunnen laden. Voorzien wordt dat er slimme methoden gevonden moeten worden om te voorkomen dat het tegelijkertijd laden van veel auto's op 'dure' momenten van de dag problematische en kostbare pieken oplevert. In 2011 is een geslaagde proef gedaan met 'smart charging', waarbij zowel de energieleverancier als de netbeheerder het laadgedrag aansturen. Mede op initiatief van Enexis hebben samenwerkende energienetbeheerders met het oog op grootschalige introductie van elektrisch rijden de Stichting e-laad.nl opgericht. Via e-laad.nl krijgen de netbeheerders inzicht in wat elektrisch rijden voor het Nederlands elektriciteitsnetwerk gaat betekenen en wat het oplaadgedrag van de rijders zal zijn. Met die kennis kunnen zij bepalen hoe het elektriciteitsnet moet worden ingericht en welke investeringen moeten worden gedaan om hetzelfde niveau van betrouwbaarheid te houden zonder onnodige investeringen te doen. Eind 2011 plaatste e-laad.nl het duizendste publieke oplaadpunt in 's-Hertogenbosch.

Slimme meters: hulp bij energiebesparing

Onderdeel van het Nieuwe Marktmodel is de zogeheten 'slimme meter'. Deze geavanceerde meter kan op afstand worden bediend en uitgelezen, waardoor de noodzaak van fysieke meteropname vervalt. Ook meten zij eventueel teruggeleverde stroom, bijvoorbeeld uit zonnepanelen. Slimme meters zijn ook essentieel in het streven naar energiebesparing. Zij kunnen gekoppeld worden aan speciale 'slimme' stekkers en thermostaten waarmee de klant zijn energieverbruik nauwkeurig kan volgen. Onderzoek laat zien dat gebruikers gevoelig zijn voor de besparing die zo behaald kan worden. De aanvankelijke discussie over met name de privacyaspecten van het gebruik van een slimme meter, is inmiddels door wijziging van de wetsvoorstellen afgerond. In februari 2011 is het voorstel door de Eerste Kamer aangenomen, waarmee de weg vrij was voor een 'kleinschalige uitrol' per 1 januari 2012. In 2020 moet 80% van de aansluitingen voorzien zijn van een slimme meter.

In het verslagjaar zijn in pilots al op ruim 60.000 adressen van deze meters geplaatst. Klanten met een gewone meter kunnen ook zelf vragen om een slim exemplaar. Aan die verzoeken wordt prioriteit gegeven. Om de investeringen in de nieuwe meters te beperken, heeft Enexis het initiatief genomen om de inkoop te combineren met andere netbeheerders.

Energiegebruik zichtbaar

Het product 'Energie in beeld', dat via een internetapplicatie gemeenten en woningcorporaties inzicht geeft in (zwaartepunten in) het energieverbruik in hun gebied, voorziet duidelijk in een behoefte. Eind 2011 gebruikten 22 gemeenten de applicatie als hulpmiddel om het gas- en elektriciteitsverbruik te monitoren en daarmee de effecten van lokaal energiebeleid te meten.

Overzicht gemeenten die 'Energie in beeld' hebben afgenomen

Gemeente Breda	Gemeente Stadskanaal
Gemeente Dalfsen	Gemeente Rijssen-Holten
Gemeenten Groningen	Gemeente Enschede
Gemeente Zuidhorn	Gemeente Zwolle
Gemeente Haren	Gemeente Aa en Hunze
Gemeente Raalte	Gemeente Deventer
Gemeente Kerkrade	Gemeente Someren
Gemeente Leeuwarden	Gemeente Assen
Gemeente Bladel	Gemeente Steenwijkerland
Gemeente Maastricht	Gemeente Hellendoorn
Gemeente 's-Hertogenbosch	Gemeente Tilburg

Ook Agentschap NL gebruikt de applicatie 'Energie in beeld'.

Ook is Enexis in Zwolle gestart met de bouw van een demonstratiewoning, waarmee Enexis wil laten zien en voelen wat energietransitie betekent in het dagelijks leven van de gebruiker. Het inmiddels EcoNexis Huis gedoopte huis is de eerste woning die speciaal voor de interactie met smart grids is ontworpen. Het is uitgerust met bewezen innovatieve en duurzame technieken om energie slim te besparen en duurzaam op te wekken. Vóór de zomer van 2012 wordt het huis geopend.

Zelf stroom opwekken

Enexis wijst zijn klanten de weg via een aparte website, die in 2011 vernieuwd, uitgebreid en geactualiseerd is. Met radioreclamespots zijn belangstellenden geattendeerd op de website. Met succes: de site werd in 2011 goed bezocht. In het verslagjaar werden in het werkgebied van Enexis 6.291 klanten ook producent, in verreweg de meeste gevallen met zonnepanelen.

Groen gas

In 2011 breidde Enexis de mogelijkheden uit om groen gas op het netwerk in te voeden. In het Drentse Witteveen werd een nieuwe vergistingsinstallatie op het gasnet van Enexis aangesloten. In 2011 is ook de brede implementatie van het thema 'Groen Gas in de organisatie van Enexis' in gang gezet met als doel dat dit 'business as usual' wordt in plaats van een innovatief dossier. Gedurende 2011 heeft Enexis in samenwerking met netbeheerder Stedin opnieuw belangrijke vooruitgang geboekt bij de aanloop naar de realisatie van BioNOF (Biogasleiding Noordoost-Friesland). Dat is een leiding voor zogenaamd ruw biogas, dat centraal wordt opgewerkt tot groen gas van aardgaskwaliteit en vervolgens wordt ingevoed op het landelijk gastransportnet. Alle benodigde vergunningen zijn inmiddels verworven. De start van de bouw is nu nog afhankelijk van de toekenning van een SDE+ subsidie (Stimulering Duurzame Energie) aan de producenten die de leiding willen gaan gebruiken. In de eerste helft van 2012 wordt hierover duidelijkheid verwacht.

In december 2011 kwam Enexis met afvalverwerker Attero overeen om samen te werken in het project Groengashub Wijster. Dit project omvat onder andere de aanleg en exploitatie van een biogasverzamelleiding van Nieuweroord naar de locatie van Attero in Wijster. De leiding van 11,5 kilometer lengte moet eind 2012 operationeel zijn. Biogasproducenten worden aangesloten op de biogasverzamelleiding. Hun product wordt in een gasopwerkingsinstallatie van Attero opgewerkt tot aardgaskwaliteit en ingevoed in het regionale gasnetwerk van Enexis en Rendo. Attero gaat de hub operationeel beheren en exploiteren, Enexis-bedrijfs onderdeel Fudura zal de biogasleiding(en) aanleggen, beheren en onderhouden en neemt uit een oogpunt van veiligheid en betrouwbaarheid tevens het beheer van enkele installaties van derden over.

Optimaal allocatieproces

Enexis allocceert dagelijks alle energiestromen in haar netwerken naar de marktpartijen door middel van het berichtenverkeer. Correcties op dit allocatieproces vinden aansluitend gedurende 17 maanden plaats in het reconciliatieproces. Om de marktpartijen zo goed mogelijk te faciliteren streeft Enexis ernaar deze correcties tot een minimum te beperken door een optimaal allocatieproces. Onderdeel van het allocatieproces vormt de bepaling van de netverliezen en de daaraan gekoppelde inkoop van deze energie. Hierbij geldt voor Enexis dat marktfacilitering voorrang heeft op optimalisatie van het inkoopresultaat van netverliezen. Het allocatie- en energie inkoopproces zijn hierop gericht.

Het motto van de netbeheerder?

Beheren is vooruitzien

Wie een ondergronds energienet beheert dat ook over tien, twintig, veertig jaar nog up to date moet zijn, moet v er vooruitkijken. Heel ver zelfs. Dat betekent, dat het netwerk van de toekomst nu de grond in gaat om verder te bouwen aan een reputatie van betrouwbaarheid en veiligheid. En dat zonder de betaalbaarheid voor de klanten aan te tasten.

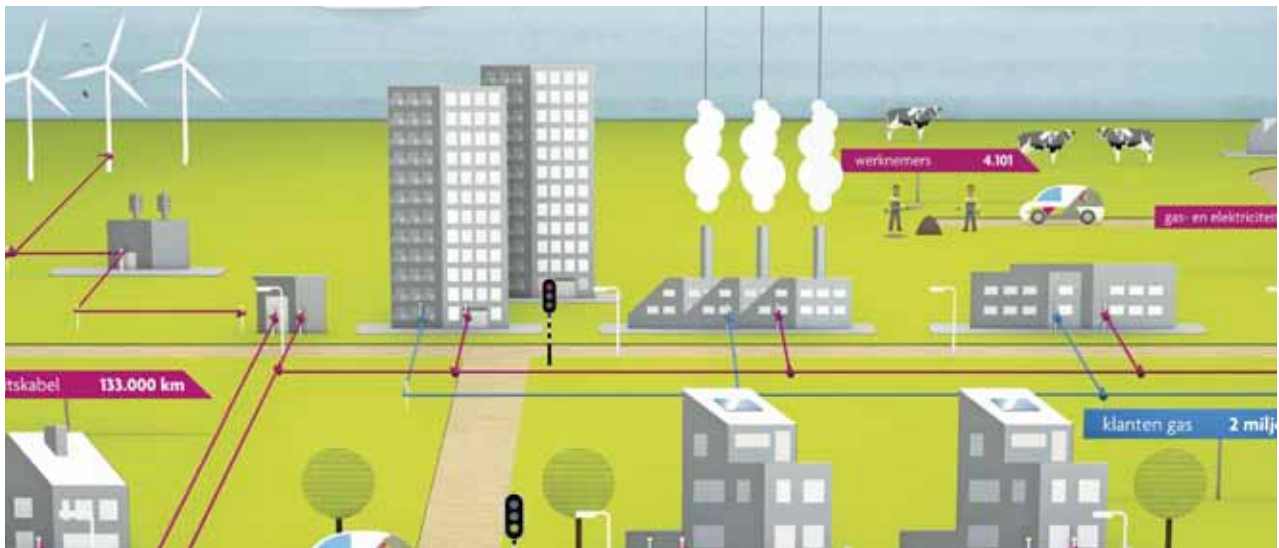

Extra aandacht voor grootverbruikers

Waar consumenten kunnen volstaan met  en meter, hebben grote zakelijke klanten als gemeenten en grotere industrieën niet zelden tientallen, soms honderden aansluitpunten. Elk daarvan met zijn eigen kenmerken,

energieleverancier en capaciteit. Enexis introduceerde in 2011 een speciaal portal voor dit soort 'multisites'. Daar heeft elke klant een perfect overzicht over de geinstalleerde aansluitpunten. En kan bovendien zelf

aan de knoppen zitten om zijn netwerk op de meest efficiënte manier te managen. Een grote vooruitgang en een win-win-situatie voor Enexis en haar grootzakelijke klanten.

Hoe groot is groot

Het gasnet dat Enexis beheert, is in 2011 weer een flink stuk, zo'n 3.200 kilometer, groter geworden. Dat was de lengte van het gasnet van Intergas, dat in de loop van het jaar in dat van Enexis integreerde. In totaal gaat Enexis nu over ruim 44.600 kilometer gasbuis. Dat is (via de evenaar) de wereld rond

en dan nog zo'n 4.600 kilometer verder. Het elektriciteitsnet van Enexis is nog enige malen groter: ruim 133.000 kilometer kabel is erin verwerkt. Ofwel: heel ruim driemaal rond de wereld. Dat alles wordt geregeld via een slordige 80.000 gas- en elektriciteitsstations. Zeer uiteenlopend in grootte,

maar bij elkaar is dat een flink dorp. Ja, 2,6 miljoen klanten van elektriciteit voorzien, daar komt wat voor kijken. Het gaat dan om 35.079 Gigawatt, ofwel 35.079 miljoen kilowatt aan elektriciteit. En om een enorme bel gas: 2.068 Mm³, anders gezegd ruim 2 miljard kubieke meter.

Partner in projecten

De Enexis-netwerken zijn niet alleen. Ondergronds delen ze hun plek met waterleiding, riolering, telecommunicatielijnen en warmtetransport. Bovengronds met wegen, spoor- en waterwegen. Dat vraagt overleg. Onder meer met gemeente en provincie, vaak de eigenaars van de grond en in ieder geval de bestuurders van de gemeenschap. Goed overleg over de talloze doorgaans kleine projecten die te maken hebben met onderhoud of nieuwbouw. Maar van tijd tot tijd gaat het om veel grotere projecten. Bij het graven van een nieuw kanaal, of de bouw van een tunnel. Dan verhuist Enexis een stuk van zijn netwerk en zorgt er voor dat er vrijuit gegraven en gebouwd kan worden om het verkeer – en daarmee de Nederlandse economie – ruim baan te kunnen geven.

CO₂-footprint

Zie hier de resultaten van de footprint 2011. Achtergrond voor de berekening is te vinden in het hoofdstuk 'Enexis' duurzaamheidsverslaggeving en de GRI-index'.

Ketenemissies

In 2011 is Enexis begonnen met het modelleren en berekenen van de ketenemissies ten gevolge van het produceren van bedrijfsmiddelen enerzijds en het verwerken van bedrijfsafval anderzijds.

Een eerste berekening van de emissie van de productie en transport van kabels, transformatoren en gasleidingen die in 2010 zijn geplaatst, heeft een ketenemissie opgeleverd van 44.810 ton CO₂. Deze berekening is niet extern gevalideerd. De emissie is vooral veroorzaakt door de productie van grondstoffen, zoals koper en staal, die gebruikt worden bij de fabricage van de bedrijfsmiddelen.

* De berekening van lekkages uit het gasnetwerk is aangepast, in lijn met de methodiek van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu. De CO₂-footprint van 2010 is daarom herberekend, met een lagere emissie tot gevolg. Zie de Toelichting bij de berekening van de CO₂-footprint op pagina 164, 165 en 166.

Lekkages gasnetwerk *

Lengte leidingnet: 43277 km
Gaslekkage 7,3 mln m³ aardgas

Aardgasgebruik gebouwen

1,5 mln m³ aardgas

Lekkage SF6 uit schakelapparatuur

Lekkage 9,15 kg

Reizen en vervoer wagenpark Enexis (mln km)

personenauto's	38,1	<div style="width: 38.1%;"></div>
bedrijfswagens	23,0	<div style="width: 23.0%;"></div>
vrachtwagens	1,1	<div style="width: 1.1%;"></div>

Elektriciteitsgebruik gebouwen

9,2 mln kWh elektriciteit

Netverlies elektriciteitstransport

1660 GWh elektriciteit

Reizen medewerkers met eigen vervoer en openbaar vervoer (mln km)

Woon-werk verkeer	15,6	<div style="width: 15.6%;"></div>
Dienstreizen auto	11,4	<div style="width: 11.4%;"></div>
Trein	1,0	<div style="width: 1.0%;"></div>
Taxi	0,006	<div style="width: 0.006%;"></div>
Vliegen	1,2	<div style="width: 1.2%;"></div>

Ambities 2012

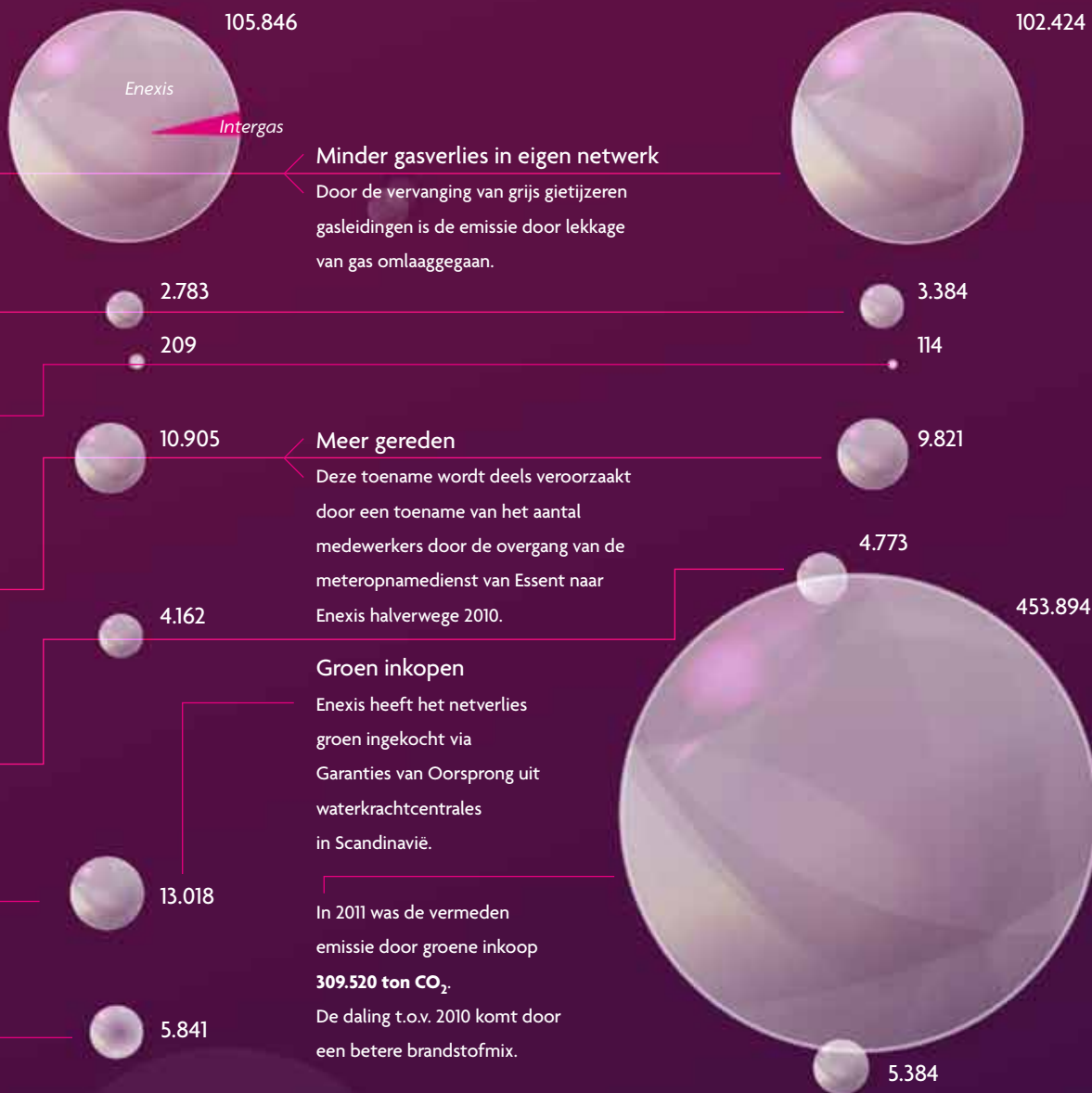
In 2012 wil Enexis verdere stappen zetten op het gebied van CO₂-reductie en transparantie. Er is een bedrijfsbrede doelstelling opgenomen om in 2012 5% minder CO₂ uit te stoten in de

gebouwen en in het wagenpark van Enexis dan in 2011.

Daarnaast wil Enexis in 2012 een netwerkspecifieke indicator voor CO₂-uitstoot ontwikkelen, die de

uitstoot relateert aan de geleverde prestaties. Daarmee kunnen jaren beter vergeleken worden, en kunnen netbeheerders onderling vergeleken worden.

Emissie omgerekend naar ton CO₂-equivalenten

2011
142.763 ton CO₂

In 2011 heeft Enexis besloten **geen CO₂-certificaten te kopen** ter compensatie van de emissies van gebouwen en mobiliteit. Het daarmee gemoeide bedrag is geïnvesteerd in energiereductie in de gebouwen. Het totale effect van deze investeringen zal in 2012 zichtbaar worden.

2010
579.794 ton CO₂

na compensatie met certificaten:

102.630 ton CO₂

Onze medewerkers

De ontwikkeling van een eigen stijl van werken heeft bij Enexis hoge prioriteit gekregen. Al in 2010 heeft dat geresulteerd in de opstelling van de 'Enexis Manier van Werken', de aanduiding voor een set afspraken die helder aangeven welke stijl van werken van medewerkers en leidinggevenden wordt verwacht. Daarbij wordt veel ruimte geboden aan individuele verantwoordelijkheid en eigen initiatief. Bovendien is duidelijk aangegeven dat er – binnen de gemeenschappelijke kaders – een duidelijk onderscheid is in de opdracht van medewerker en leidinggevenden.

De vakmensen op de werkvloer werken efficiënt en effectief in dienst van de klant, terwijl hun manager en de stafafdelingen ze in staat stellen om dat optimaal te doen. De traditionele piramide is omgekeerd: de werkvloer bovenaan. In 2011 werden de eerste resultaten van die manier van denken en handelen door de hele onderneming heen zichtbaar.

Enexis goede werkgever

Niet alleen het karakter van de arbeidsmarkt verandert, ook stellen met name jonge professionals meer en andere eisen aan hun werkomgeving. Wil een bedrijf succesvol zijn op de arbeidsmarkt, dan is er meer nodig dan alleen goede arbeidsvoorwaarden. Ontwikkelingsmogelijkheden, zelfstandigheid en een goede bedrijfscultuur zijn dan zeker zo belangrijk. Enexis is, zeker met het elan van de 'Enexis Manier van Werken', zo'n bedrijf en in de werving wordt niet nagelaten dat te onderstrepen, daarbij geholpen door relatief gunstige plaatsen in verschillende ranglijsten van 'beste werkgevers'. In 2011 zijn in het totaal 256 nieuwe werknemers in dienst getreden bij Enexis; 197 in technische functies en 56 in administratieve functies.

Vertaling naar de praktijk

In 2011 is via verschillende kanalen en programma's de 'Enexis Manier van Werken' in de dagelijkse werkzaamheden ingevoegd. De vier kernwaarden: slagvaardig, samen, toekomstgericht en verantwoordelijk zijn steeds vertaald naar concreet gedrag. Dat nodigt medewerkers en leidinggevenden uit zichzelf de spiegel voor te houden, maar ook anderen aan te spreken op ongewenst gedrag. Het is een uitgelezen manier om de gangbare processen en ingesleten gewoontes te doorbreken en nieuw elan te brengen in het dagelijks werk.

De eigen verantwoordelijkheid en de ruimte voor initiatief zijn daarbij inspirerend gebleken. De organisatie heeft de nieuwe uniforme stijl met een per afdeling verschillende snelheid opgepikt en vertaald naar de dagelijkse praktijk. Zo zijn onder de paraplu van de 'Enexis Manier van Werken' verschillende samenhangende initiatieven ontwikkeld en in 2011 voorbereid: X-werken, het programma 'HR in de lijn', een nieuwe aanpak van de afdeling VGWM (Veiligheid Gezondheid Welzijn en Milieu) en een nieuw dienstverleningsmodel van de afdeling Financiën. De laatste drie laten zien dat de nieuwe werkstijl evengoed invloed heeft op het omgaan met interne klanten.

X-werken

X-werken betekent dat de medewerker zelf de plaats en tijd kan kiezen om te werken die voor hem/haar en collega's het gunstigst en meest effectief is. Kenmerkend is dat leidinggevenden hun medewerkers niet meer sturen op het proces of hun aanwezigheid maar op de resultaten die ze behalen. X-werken, al langer bekend onder de term 'het Nieuwe Werken' draait om vertrouwen, initiatief, maar ook verantwoordelijkheid. In 2011 is een viertal pilots van start gegaan. In 2012 krijgt deze pilot een vervolg in 30 afdelingen verspreid over de hele organisatie.

Personeelontwikkelingen (excl. stagiaires en werkervaringsplaatsen)	Man	Vrouw	Ultimo 2011	CAO
Fte's	3.114	683	3.797	
Aantal	3.376	725	4.101	99,7%

Leeftijdscategorie	Man	Vrouw	Totaal
0 t/m 19 jaar	5		5
20 t/m 24 jaar	73	7	80
25 t/m 29 jaar	203	39	242
30 t/m 34 jaar	233	82	315
35 t/m 39 jaar	271	62	333
40 t/m 44 jaar	352	133	485
45 t/m 49 jaar	479	184	663
50 t/m 54 jaar	635	108	743
55 t/m 59 jaar	782	97	879
60 jaar en ouder	343	13	356
Totaal	3.376	725	4.101
Percentage	82,3%	17,7%	100%

Functieprofiel	Man	Vrouw	Totaal
Administratief personeel	963	610	1573
Leidinggevend personeel	276	48	324
Technisch personeel	2.137	67	2.204
Totaal	3.376	725	4.101

Verbetering van de (arbeids)productiviteit

Verouderende infrastructuur en extra werkzaamheden als gevolg van de energietransitie zorgen voor een steeds grotere claim op de inzet van Enexis-personeel. Tegelijk worden de mensen met technische ervaring schaarser, zowel in de actieve dienst als op de arbeidsmarkt. Enexis werkt daarom samen met toeleveranciers aan productiviteitsverhogende technieken en componenten. Een voorbeeld is het vervangen van gasleidingen zonder dat daarvoor over de gehele lengte een sleuf hoeft te worden gegraven. De financiële haalbaarheid van een aantal hiervoor beschikbare technologieën is in 2011 geëvalueerd. De uitkomsten zijn positief: er is inderdaad sprake van productiviteitsverbetering omdat het werk met minder mensen geklaard kan worden. Bovendien wordt ook de overlast voor het publiek beperkt. In 2011 is verder getest en ontwikkeld vooruitlopend op bredere toepassing.

Tablets bij het werk onderweg

Al een aantal jaar gebruiken monteurs bij hun werk tablet-PC's. Op die manier hebben ze alle relevante gegevens onder handbereik, terwijl ze zelf actuele wijzigingen kunnen doorgeven. In 2011 is de functionaliteit van de tablets uitgebreid zodat ook de administratie van alle onderhoudsactiviteiten digitaal en draadloos wordt gerealiseerd.

Borging van continuïteit

Omdat de continuïteit van de dienstverlening op het gewenste niveau een absolute prioriteit is, spant Enexis zich in om een voldoende instroom van gekwalificeerde medewerkers te garanderen. Daarbij worden alle beschikbare communicatiemiddelen ingezet, inclusief de sociale media. Deze inzet zal blijvend zijn, omdat verwacht mag worden dat het voor Enexis relevante deel van de arbeidsmarkt krap zal blijven.

Op HBO- en WO-niveau slaagt Enexis er goed in de benodigde jonge instroom te creëren. Het aanbod van kandidaten is groot, maar het aantal kandidaten met het exact juiste profiel voor de functies daalt relatief. In het algemeen speelt de groeiende bekendheid en goede reputatie als werkgever van Enexis zeker een rol. De programma's voor management trainees en technische professionals geven uitzicht op een goede opvolging voor de toekomst in de managementlagen. Voor technische medewerkers op MBO-niveau, waarvan Enexis er in de komende jaren enkele honderden nodig zal hebben is het moeilijker om het natuurlijk verloop op te vangen. Omdat de instroom in het MBO vanuit het VMBO sterk achterblijft, heeft Enexis in 2010 het initiatief genomen voor twee, bij ROC's ondergebrachte, eigen geaccrediteerde vakscholen. Daar volgden aan het eind van het verslagjaar 33 leerlingen een speciale opleiding op MBO-niveau. Dit initiatief wordt voortgezet en verder uitgebouwd om zodoende een eigen instroom te creëren.

Opleiding en training

Enexis is een kennisintensieve organisatie, zowel op technisch niveau als op het vlak van management. Medewerkers moeten daarom niet alleen bij aanname goed geschoold zijn, maar ook in hun functie maximaal toegang hebben tot opleiding en training. Zeker in het kader van de 'Enexis Manier van Werken' vragen de gewenste gedragsveranderingen om gerichte cursussen en training, met name voor de managers. Daarbij worden de medewerkers nadrukkelijk gestimuleerd om zelf hun competenties uit te breiden met

een ruime keus aan opleidingsprogramma's en cursussen. Een belangrijk onderdeel daarvan is het Enexis Leerplein, waarvan de trainingen via e-learning gevolgd kunnen worden. In het verslagjaar is het aantal modules daarin sterk uitgebreid. De kwaliteit ervan is zodanig, dat ook andere organisaties (netwerkbedrijven en ROC's) een aantal in hun eigen opleidingen hebben opgenomen.

Enexis Training & Opleiding 2011

Gemiddeld aantal opleidingsuren	40
Aantal cursisten klassikale trainingen	15.882
Aantal klassikale trainingsdagen	2.297
Aantal cursisten e-learning	2.766
Deelnemers leiderschapscollege	384
Deelnemers vakschool	33
Aantal cursisten Examens	1.863

Gezondheidsbeleid

Naast aandacht voor de traditionele benadering van verzuim, het voorkomen van gezondheidsschade en het inrichten van een veilige werkplek, richt Enexis zich op gezondheidsbevordering met het accent op het optimaliseren van de motivatie, productiviteit en vitaliteit van onze medewerkers. Een in 2011 uitgevoerd Preventief Medisch Onderzoek (PMO) heeft goede aanknopingspunten opgeleverd voor 2012. Zo onderscheidt Enexis zich positief op het gebied van werkvermogen, tevredenheid en inzetbaarheid. Extra aandachtspunten zijn het verbeteren van de leefstijl en het reduceren van stress. Het percentage ziekteverzuim steeg in 2011 naar 4,8, boven de norm van het bedrijfsplan.

Arbeidsvoorwaarden flexibel

Enexis beschikt over een modern flexibel beloningsbeleid, dat goed aansluit bij de ontwikkeling naar meer initiatief en keuzevrijheid voor de individuele medewerker. Daarin functioneert onder meer de Arbeidsvoorwaardenwinkel, waar de Enexis-medewerkers tot 35% van hun inkomen kunnen bestemmen voor arbeidsvoorwaarden die ze zelf kiezen.

Medezeggenschap

Via de Ondernemingsraad kunnen medewerkers van Enexis invloed uitoefenen op het beleid van het bedrijf. Naast de Ondernemingsraad kent Enexis een aantal bedrijfsonderdeelcommissies en vier vaste commissies: Financiën, Sociaal Beleid en Organisatie, Veiligheid, Gezondheid, Welzijn en Milieu en het dagelijks bestuur van de OR. In het verslagjaar vonden 8 reguliere overlegvergaderingen plaats en één extra vergadering in verband met enkele ingrijpende veranderingen in werkwijze bij de afdelingen Human Resources en Financiën. Met hun werk zetten de leden van de Medezeggenschapsraad en de commissies zich niet alleen in voor het welzijn en de rechten van de medewerkers, maar ook voor het succes van de onderneming als gezonde en integer opererende organisatie. Voor die inzet is de onderneming hen veel dank verschuldigd.

Hoe duurzaam is de energie van de toekomst?

Balanceren van aanbod en vraag, daar draait het om

Straks is duurzaamheid geen issue meer. In de toekomst gebruiken mensen minder energie, efficiënter, precies op het moment dat ze die nodig hebben, of wanneer die het goedkoopst is. Maar wel met een groter aantal elektrische apparaten, CV-ketels, elektrische auto's. Er komen nieuwe energiebronnen. Biogas, zonnepanelen, windmolens en warmte/krachtinstallaties nemen een stuk van de elektriciteitsproductie over. Consumenten worden ook producenten. Resultaat: tweerichtingverkeer, een compleet nieuw concept dat zich niet zomaar laat managen. Dat zijn de dingen, die ons nu al bezighouden.

Intelligentie in het net

Vergeleken met de praktijk van de toekomst zijn de huidige energiestromen nog steeds vrij eenvoudig. Hoofdzakelijk éénrichtingsverkeer van leverancier naar afnemer met een relatief bescheiden terugleverantie vanuit zonne- en windinstallaties. Dat gaat snel veranderen. Het groeiende aandeel van decentrale energieopwekking in alternatieve energiebronnen maakt het energieaanbod moeilijk voorspelbaar.

Die onzekerheid is alleen te overwinnen als de verschillende bronnen goed op elkaar afgestemd kunnen worden en als ook het energiegebruik gevarieerd kan worden. Dat vraagt om een geavanceerd systeem van communicatie en automatisering, waarbij alle betrokkenen ingeschakeld zijn, zowel aan aanbod- als aan vraagzijde. Smart Grids, slimme netten, volledig digitaal gestuurd en gebruik makend van de

slimme meters bij de afnemers bepalen het toekomstbeeld van de netbeheerder. In Enschede zet Enexis als de

eerste stappen met een volledig geautomatiseerd, op afstand bestuurbaar deernet.

Het juiste moment om energie te gebruiken

Slim energie gebruiken, dat betekent nu vooral op tijd lampen en apparaten uitzetten als ze niet nodig zijn, speuren naar sluipverbruikers en eventuele nachtstroom goed benutten. In het huis van de toekomst komt daar nog een factor bij: zelf opgewekte stroom uit zonnepanelen en moderne

verwarmingsketels. Hoe ga je slim om met die bronnen?

Het antwoord is een combinatie van een slimme meter met een energie-computer. Daarmee kun je onder andere instellen dat een wasmachine vanzelf gaat werken op het moment dat de energie het goedkoopst is,

bijvoorbeeld wanneer de zonnepanelen hun maximale vermogen bereiken. Enexis experimenteert daarmee in twee projecten, in Breda en in Zwolle. Niet alleen om erachter te komen of het werkt, maar ook of mensen bereid zijn dit stukje techniek in hun levenspatroon op te nemen.

Opmars van de slimme meter

Gas- en elektriciteitsmeters zijn de laatste eeuw eigenlijk nauwelijks veranderd. Een telwerk, dat eens in de zoveel tijd wordt afgelezen. Weggestopt in kast of kelder, meestal onzichtbaar door alle voorwerpen die er voor staan. De slimme meter doet het anders. Die laat zijn gegevens op

afstand uitlezen om de rekening op te maken. Maar hij kan ook apparatuur van de gebruiker aansturen. Zoals slimme schakelaars, een slimme thermostaat, of een display in de kamer waarop het energiegebruik direct zichtbaar is. Zo wordt het mensen gemakkelijk gemaakt om (nog meer)

energiebewust te worden. In 2012 gaat Enexis er in 75.000 gezinnen een plaatsen en in 2020 moet 80% van alle klanten voorzien zijn. De verwachting: in het hele land circa 3% energiebesparing!

Veilig werken

Elektriciteit en gas zijn per definitie gevaarlijk voor wie ermee aan het werk is. Daarom is veiligheid een topprioriteit binnen Enexis: het verkleinen en vermijden van risico's, zowel direct als voor de langere termijn, het creëren van een veilige en gezonde werkomgeving, het beschermen van omwonenden bij werkzaamheden. Enexis en alle bedrijven die in haar opdracht werken, nemen veilig werken uiterst serieus. 'We werken veilig of we werken niet' is al enige jaren de ondubbelzinnige slogan die gehanteerd wordt om het veiligheidsbewustzijn te prikkelen.

Veiligheid gemeten

Om de mate van veiligheid in het bedrijf te kunnen meten, gebruikt Enexis de zogeheten DART-rate (Days Away, Restricted or Transferred per 200.000 gewerkte uren). Dat is een wereldwijde standaard waarmee de gevolgen van ongelukken en incidenten wordt gemeten. De DART-rate voor Enexis (exclusief derden) is over geheel 2011 uitgekomen op 0,53. Voor de door Enexis gecontracteerde aannemers kwam de DART-rate op 1,09. Het aantal DART-cases dat direct gerelateerd was aan de primaire werkzaamheden is in het verslagjaar afgenomen. Secundaire incidenten zoals struikelen, vallen of een verkeersongeval, zijn echter toegenomen. Dat geeft aan dat het onverminderd van belang blijft om de werknemers ervan te doordringen dat veiligheid 'aan de sleuf' niet beperkt is tot gas en elektrische spanning alleen. Verreweg het grootste deel van deze zogeheten 'omgevingsongevallen' zijn terug te voeren op gedrag en bewustzijn van de omgeving. De veiligheidsresultaten hebben zich positief ontwikkeld, maar zijn absolute zin achtergebleven bij de doelstelling voor 2011.

Veiligheid in de keten

Bij incidenten zorgt Enexis voor onderzoek, doet een analyse van de meldingen en zet indien nodig acties uit om herhaling van het bijna-ongeval of een vergelijkbaar ongeval in de toekomst te voorkomen. Dit gebeurt samen met aannemers, KIWA en eventueel toezichthouder Staatstoezicht op de Mijnen om over de totale keten heen, gezamenlijk de VGWM-performance te verbeteren.

Een van de methodes om voor aanvang van de werkzaamheden zeker te stellen of de werkplek veilig is, is het uitvoeren van 'pre-job-' en 'start-werkvergaderingen'. Aanvullend worden monteurs aangemoedigd om op de werkplek zelf een allerlaatste controle (een zogeheten 'Last Minute Risico Analyse') uit te voeren aan de hand van een checklist met drie vragen en tien geheugensteuntjes. 'Bij twijfel niet beginnen', is de afsluitende boodschap.

VCA-certificaat voor Enexis

In 2011 is Enexis opnieuw volgens VCA gecertificeerd. VCA is een programma waarmee dienstverlenende bedrijven worden getoetst en gecertificeerd op hun VGM-beheersysteem. Het VCA-certificaat is geldig voor een periode van drie jaar. De verlenging is afhankelijk van positieve resultaten van de audits, die op periodieke basis (minimaal 1 maal per jaar) worden uitgevoerd. Bij de audits wordt door een externe organisatie beoordeeld in hoeverre de organisatie-onderdelen van Enexis voldoen aan de opgestelde procedures.

Persoonlijke certificering

Op landelijk niveau zijn uniforme veiligheidsinstructies ontwikkeld voor het werken aan of in de nabijheid van elektrische of gasinstallaties. Voor elektriciteit is dat 'Bedrijfsvoering Elektrische Installaties' (BEI), voor gas de 'Veiligheidsinstructie Aardgas' (VIAG). In 2011 zijn beide instructies binnen Enexis geborgd door opname in de website en in de trainingen en lesmaterialen. Enexis heeft in juni 2011 als eerste in de Nederlandse energiewereld een gecertificeerde exameninstelling ingericht om theorie- en praktijkexamens voor BEI BS (Branche Supplement) 2010 en VIAG 2010 te kunnen afnemen op basis waarvan landelijk erkende certificaten worden verstrekt. Deze instelling is voor de gehele branche toegankelijk. Inmiddels kan ook op een tweede locatie examen gedaan worden. Het streven is dat alle Enexis-monteurs deze persoonlijke certificering binnen twee jaar behalen. Het grootste deel van de monteurs zal al medio 2012 het examen hebben afgelegd.

Awards

Veel medewerkers en ook aannemers zetten zich actief in voor het verbeteren van de veiligheid, vaak met veel initiatief en doorzettingsvermogen. Om die inzet te belonen en de 'best practices' op dit gebied te delen kent Enexis twee awards die aan het einde van elk jaar worden uitgereikt. Voor medewerkers is dat de 'Herman Levelink HSE-award'. Die ging in 2011 naar het programma 'Veiligheid en ik' van de regio Groningen/Drenthe, dat ook het thuisfront bij het probleem van onveilig werken betreft. Voor aannemers is er de Contractor Safety Award, ditmaal uitgereikt aan het bedrijf Visser & Smit Hanab Distributie Noord voor hun openheid en zelfkritische houding op het gebied van veiligheid.

VGWM-resultaten, DART-score en ongevallen	2011	2010	2009
Dodelijk ongeluk	0	1	0
DART-rate Enexis	0,53	0,55	0,55
DART-rate derden	1,09	1,05	1,74
Werkplekbezoeken (intern) ¹	114%	129%	112%
OGB-meldingen (intern) ²	819	864	817
Ontruimingsoefeningen ¹	95%	96%	94%

¹ Percentage t.o.v. planning

² Ongewenste gebeurtenissen

Ondernemingsbreed risicomanagement

Belangrijke risico's

Veiligheid en storingen zijn risico's die sterk zijn verweven met de primaire opdracht van Enexis en zijn hier niet apart beschreven. Het managen van deze risico's is een permanent onderdeel van onze bedrijfsvoering. Hierna volgen enkele van de overige risico's en de manier waarop zij beheerst worden.

Reguleringsmodel / compliance

Het reguleringsmodel van de Energiekamer is voor de periode 2011 - 2013 vastgesteld.

De afdeling Strategie & Regulering, onder andere belast met het interpreteren en implementeren van de Elektriciteitswet, de Gaswet en de van deze wetten afgeleide secundaire regelgeving voert intensief overleg met de toezichthouder. Enexis denkt in het kader van haar lidmaatschap van Netbeheer Nederland actief mee met de toezichthouder over eventuele aanpassingen in het reguleringsmodel.

Datakwaliteit

Door ontbrekende of niet-actuele data kunnen fouten optreden in bedrijfsprocessen. Het risico bestaat dat Enexis foutieve informatie verstrekt aan klanten en marktpartijen, minder accurate investeringsbeslissingen neemt en niet voldoet aan de kwaliteitseisen van onze toezichthouders.

Het verbeteren van de datakwaliteit heeft veel aandacht binnen Enexis. Diverse projecten, gericht op het controleren, aanvullen en verbeteren van data, zijn onderhanden.

Opvangen verloop technisch personeel

De komende jaren gaat een groot aantal personeelsleden met pensioen. De komende vijf jaar bereikt 8,71% van alle medewerkers de pensioengerechtigde leeftijd. Met name de uitstroom van monteurs en uitvoerders kan leiden tot structureel tekort aan personeel en bijbehorende kennis. De verwachting is dat de arbeidsmarkt voor technici steeds knapper wordt. Door efficiëntere werkprocessen zal Enexis minder personeel nodig hebben, maar het werk zal ook toenemen, waardoor er toch een grote vervangingsbehoefte bestaat.

Om te zorgen voor voldoende instroom maakt Enexis werk van werving met een Recruitmentbureau en de nodige arbeidsmarkt- en arbeidsmarktcommunicatie-activiteiten. Daarnaast beschikt Enexis over een eigen mbo-vakschool en bevordert zij via loopbaantrajecten en coaching interne doorstroming.

Slimme meters

Het komende jaar start op circa 100.000 adressen de uitrol van de slimme meters. Hoewel deze vervangingsoperatie intensief is voorbereid, resteert er een risico op kwaliteitsproblemen bij geplaatste meters. Er zijn strenge kwaliteitseisen afgesproken met de leveranciers en de afgesproken richtlijnen zullen streng worden gehandhaafd. Vervangingsprocedures zijn uitgebreid getest en diverse pilots zijn uitgevoerd.

Implementatie nieuw marktmodel

De voorbereidingen voor de invoering van het verplicht leveranciersmodel in 2013 zijn gestart. De invoering brengt de volgende implementatierisico's met zich mee:

- ◆ verstoringen in de huidige activiteiten door voortijdig hoge uitstroom van personeel;
- ◆ vertraging van de voorbereiding door niet tijdig beschikbaar zijn van sector-eisen;
- ◆ het niet (tijdig) beschikbaar zijn van de koppeling met het Centraal Aansluitregister (C-AR);
- ◆ onvoldoende kwaliteit van de conversie van aansluitgegevens naar het C-AR.

Enexis is intensief betrokken bij de ontwikkelingen in de sector en de gemaakte afspraken worden nauwgezet bewaakt. Kwaliteitsmanagement heeft veel aandacht in het project en diverse (keten)testen zijn voorbereid. Zo nodig worden tijdelijk goed gekwalificeerde tijdelijke krachten ingezet om voortijdige uitstroom op te vangen en goed inwerken te faciliteren.

‘In-Control’-verklaring

De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor de opzet en werking van het interne risicobeheersings- en controlesysteem van Enexis. Dit systeem heeft als doel het bewaken van de realisatie van strategische en operationele doelstellingen, de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving en het naleven van wet- en regelgeving.

Het interne risicobeheersings- en controlesysteem van Enexis is verankerd in het Risico & Control Raamwerk. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het raamwerk geen absolute zekerheid kan geven ten aanzien van het realiseren van de ondernemingsdoelstellingen, of dat materiële fouten, verliezen, fraude of overtreding van wet- en regelgeving niet zullen voorkomen in de processen en de financiële verslaggeving. Het raamwerk wordt regelmatig geëvalueerd en doorontwikkeld.

De Raad van Bestuur heeft de opzet en werking van het Enexis Risico & Control Raamwerk gedurende 2011 geëvalueerd, mede op basis van de business control-informatie, de ‘Letters of Representation’, de rapportages van de Interne Accountantsdienst en de managementletter van de externe accountant.

Ondanks het feit dat in 2011 verbeteringen zijn doorgevoerd op het gebied van de interne beheersing is in 2012 extra aandacht nodig voor:

- ◆ het versterken van procedures rond systeemautorisaties;
- ◆ het verstevigen van de relatie tussen activa administratie en bedrijfsmiddelenregistratie;
- ◆ het juist en tijdig vastleggen van nieuwe asset-data vanuit de reguliere processen bij Infra Services.

Met inachtneming van bovenstaande is de Raad van Bestuur van mening dat het interne risicobeheersings- en controlesysteem van Enexis ten aanzien van beheersingsdoelstellingen op het gebied van financiële verslaggeving in 2011 naar behoren heeft gewerkt en dat het een redelijke mate van zekerheid geeft dat de financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat.

Op grond van bovenstaande zijn wij van mening dat wij hiermee voldoen aan de best practice-bepalingen II.1.3, II.1.4 en II.1.5 van de Code Corporate Governance.

Het hiervoor vermelde is tevens besproken met de Auditcommissie van de Raad van Commissarissen.

Rosmalen, 16 maart 2012

De Raad van Bestuur

Han Fennema
Voorzitter Raad van Bestuur

René Oudejans
Lid Raad van Bestuur/CFO

Corporate Governance

Enexis Holding is een naamloze vennootschap volgens Nederlands recht. Op de onderneming is het zogenaamde structuurregime van toepassing. Om maximale openheid en transparantie te bieden over haar organisatiestructuur, handelen, doelen en resultaten en tegelijkertijd te voldoen aan haar verplichtingen op grond van de begin 2012 geplaatste beursgenoteerde obligatielening, past Enexis de Corporate Governance Code toe. In de afgelopen jaren is deze reeds op vrijwillige basis gevolgd. De code benadrukt de verantwoordelijkheid die bedrijven hebben voor maatschappelijke aspecten van ondernemen. Dit sluit goed aan bij de strategische doelstellingen van Enexis op gebied van duurzaamheid, betrouwbaarheid, betaalbaarheid en publieksgerichtheid.

Enexis wijkt af van een aantal best practice-bepalingen uit de Corporate Governance Code. Zo heeft het respecteren van bestaande overeenkomsten en afspraken bij de afsplitsing van Essent geleid tot het afwijken van bepaling II.1.1 (maximale benoemingstermijn bestuurders). Aan de bepalingen II.2.12 t/m II.2.14 (publicatie remuneratie rapport) wordt invulling gegeven door publicatie van de bezoldiging van de leden van de RvB in de jaarrekening. Verder is gekozen voor een gecombineerde Remuneratie- en Selectiecommissie en wordt daarmee bewust afgeweken van III.5 (instellen van aparte Remuneratiecommissie en een Selectie- en Benoemingscommissie).

Een aantal andere afwijkingen (zie kader) is het gevolg van het feit dat Enexis een niet-beursgenoteerde Nederlandse naamloze vennootschap is, met (lagere) overheden als aandeelhouder. Gezien de uitgifte van een publieke obligatielening in januari 2012 zal Enexis in 2012 conform de bepalingen in hoofdstuk IV.3 een aantal additionele informatiekanalen inrichten.

Bepalingen die in 2011 niet op Enexis van toepassing zijn

- ◆ II.2.4 - II.2.7 (opties);
- ◆ III.7.1 - III.7.2 (aandelen als bezoldiging commissarissen);
- ◆ III.8.1 tot en met III.8.4 (one-tier bestuursstructuur);
- ◆ IV.1.1 (quorumeisen bij besluiten tot het ontnemen van bindend karakter aan voordrachten bij niet-structuurvennootschappen);
- ◆ IV.1.2 (specifieke stemrechten op financieringspreferente aandelen);
- ◆ IV.1.7 (registratiedatum uitoefening stem-/vergaderrecht);
- ◆ IV.2.1 tot en met IV.2.8 (certificering van aandelen);
- ◆ IV.3.1 tot en met IV.3.4 (analisten);
- ◆ IV.3.11 (overzicht beschermingsmaatregelen in jaarverslag);
- ◆ IV.4.1 tot en met IV.4.3 (institutionele beleggers).

De governancestructuur van Enexis

De twee belangrijkste pijlers voor een goede corporate governance zijn een goed ondernemingsbestuur en een goed toezicht daarop. De Raad van Bestuur (RvB), de Raad van Commissarissen (RvC) en de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) zijn hiervoor verantwoordelijk, ondersteund door risicobeheersing, interne auditfunctie en externe accountantscontrole.

De verhoudingen tussen RvB, RvC, AVA en diverse commissies zijn vastgelegd in statuten, reglementen en een convenant. Deze documenten zijn gepubliceerd op www.enexis.nl.

De Raad van Bestuur

De RvB is collectief verantwoordelijk voor het besturen van Enexis. De taken van de RvB zijn onder andere het vaststellen de strategie die moet leiden tot realisatie van de doelstellingen, de operationele en financiële doelstellingen en de geldende randvoorwaarden. Dit alles onder goedkeuring van de RvC en AVA en binnen de statutaire bepalingen.

De RvB is verantwoordelijk voor de naleving van alle relevante wet- en regelgeving, de beheersing van de risico's verbonden aan de ondernemingsactiviteiten en voor de financiering van de onderneming.

Daarnaast is de RvB, samen met de RvC, verantwoordelijk voor de corporate governancestructuur van Enexis en het naleven van de Corporate Governance Code.

Leden van de RvB worden benoemd door de RvC, die tevens een van de leden benoemt tot voorzitter en een ander tot Chief Financial Officer (CFO). In 2011 bestond de RvB uit twee leden, de heer Han Fennema, voorzitter van de RvB en de heer René Oudejans, lid van de RvB en CFO. De leden van de RvB verdelen onderling de werkzaamheden en stellen die verdeling vast in overleg met de RvC. De personalia van de RvB-leden zijn opgenomen in de personaliaparagraaf achterin dit jaarverslag.

De RvB handelt volgens een eigen reglement dat zoveel mogelijk aansluit op de Corporate Governance Code en dat is goedgekeurd door de RvC. Dit reglement bevat onder andere procedures voor samenstelling, taken en bevoegdheden, vergaderingen en besluitvorming.

Leden van de RvB worden beloond conform het bezoldigingsbeleid van de vennootschap, dat is vastgesteld door de AVA. Per RvB-lid stelt de RvC, op voorstel van de Remuneratie- en Selectiecommissie, de hoogte van de bezoldiging vast. Gegevens over de bezoldiging van de RvB zijn vermeld in de verkorte en uitgebreide jaarrekening.

De Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen houdt toezicht op het beleid van de RvB ten aanzien van onder andere de realisatie van de ondernemingsdoelstellingen, de strategie, de risico's die verbonden zijn aan de ondernemingsactiviteiten en de opzet en werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen en het financiële verslaggevingsproces.

De RvC handelt volgens een eigen reglement, waarin samenstelling, commissies, taken en bevoegdheden, vergaderingen en besluitvorming zijn vastgelegd. Uit zijn midden stelt de RvC twee permanente commissies samen: een Auditcommissie en een gecombineerde Remuneratie- en Selectiecommissie. Ook voor deze commissies bestaan reglementen, waarin samenstelling, taakopdracht en de wijze waarop de commissie haar taak uitoefent zijn vastgelegd.

Leden van de RvC ontvangen een honorarium dat wordt vastgesteld door de AVA. Naast hun honorarium hebben zij recht op vergoeding van reis- en verblijfkosten die zij maken in de uitoefening van hun functie. Gegevens over de bezoldiging van de RvC zijn vermeld in de verkorte en uitgebreide jaarrekening.

Algemene Vergadering van Aandeelhouders

Het hoogste besluitvormingsorgaan binnen Enexis is de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

In haar jaarlijkse vergadering behandelt zij onder andere:

- ◆ het schriftelijke jaarverslag van de RvB;
- ◆ de decharge van de RvB en de RvC;
- ◆ de vaststelling van de jaarrekening en de bepaling van de winstbestemming;
- ◆ de strategie van de vennootschap;
- ◆ eventuele (voorgenomen) benoemingen van leden van de RvB of de RvC.

De AVA heeft om functionele en praktische redenen bepaalde bevoegdheden toegekend aan een Aandeelhouderscommissie. Deze commissie, bestaande uit zeven leden, bevordert de slagvaardigheid en effectiviteit van de besluitvorming binnen de AVA.

De commissieleden ontvangen voor hun werkzaamheden geen vergoeding. Hun taken zijn beschreven in de statuten van Enexis en hun werkwijze is vastgelegd in een convenant tussen de RvB, de RvC en de Aandeelhouderscommissie dat door de AVA is goedgekeurd.

Risicobeheersing

Risicomanagement is een belangrijk onderdeel van het besturingsmodel van Enexis. Het richt zich met een brede invalshoek op alle facetten van de onderneming; van strategische en operationele risico's tot de betrouwbaarheid van (financiële) rapportages en het voldoen aan wet- en regelgeving. Enexis beschikt over een risicomanagementbeleid en een Risico Management Governance.

Lijn- en projectmanagers op alle niveaus in de organisatie zijn zelf verantwoordelijk voor het identificeren van risico's en het nemen van maatregelen. De afdeling Internal Audit & Risk, de compliance officer en beveiligingsexperts ondersteunen hen bij het kwantificeren, beperken en bewaken van de risico's. Deze decentrale verantwoordelijkheid is een essentieel element van de gehele risicobenadering. Op centraal niveau is een Risico Management Comité (RMC) ingericht, dat de implementatie van risicomanagementbeleid bewaakt. In het RMC zitten, naast enkele directeuren, deskundigen op het gebied van risicomanagement.

Het stelsel van maatregelen voor risicobeheersing bestaat, naast het Enexis Governance-model, uit een groot aantal instrumenten, procedures en controlesystemen. Denk hierbij onder andere aan:

- ◆ het Risk Based Asset Managementsysteem, voor de bepaling van het onderhouds- en investeringprogramma van de assets;
- ◆ een jaarlijkse inventarisatie van de lange termijn risico's (State of the Risk), gekoppeld aan het opstellen van het strategisch plan;
- ◆ het monitoren van de totale 'Value at Risk' afgezet tegen de 'Risk Appetite'; de impact van risico's wordt meegenomen bij de besluitvorming en opstellen van de jaardoelen;
- ◆ het Interne Control Framework van Enexis, waarmee het lijnmanagement verantwoording aflegt over de beheersing van de bedrijfsprocessen.

Interne auditfunctie

Enexis heeft een interne auditfunctie (onderdeel van de afdeling Internal Audit & Risk). Deze afdeling is onafhankelijk en verschaft aanvullende zekerheid aan het management en de RvB omtrent de beheersing, effectiviteit, efficiency en compliance van de bedrijfsvoering. Internal Audit & Risk evalueert ook de processen met betrekking tot beheersing, risicomanagement en besturing (governance).

Internal Audit & Risk functioneert onder verantwoordelijkheid van de voorzitter van de RvB. De Auditcommissie houdt toezicht op de dienst en adviseert de RvB over de rol en het functioneren; in het bijzonder stelt deze commissie het auditplan vast en neemt ze kennis van beraadslagingen en bevindingen. Het auditplan komt tot stand in overleg met de externe accountant en de RvB en is onder andere gebaseerd op de risicorapportages en de controlebevindingen. De externe accountant neemt ook kennis van de bevindingen van Internal Audit & Risk.

De externe accountant

De AVA benoemt de externe accountant. De RvC doet daarvoor een voordracht en steunt daarbij op advies van zowel de Auditcommissie als de RvB. Belangrijk voor de voordracht zijn de ontwikkelingen in de relatie met de externe accountant, in het bijzonder diens onafhankelijkheid. Hierover rapporteert de RvB jaarlijks aan de RvC en de AVA.

Ten minste eenmaal in de vier jaar beoordeelt de RvB het functioneren van de externe accountant. De RvB deelt de belangrijkste conclusies mee aan de RvC en de AVA, die daarmee de voordracht tot benoeming van de externe accountant kan beoordelen.

In 2011 heeft een Europese aanbestedingsprocedure plaatsgevonden die heeft geresulteerd in het voorstel door de RvC voor een externe accountant aan de AHC (Aandeelhouderscommissie). Deze zal voor aanstelling met een periode van drie jaar worden voorgedragen tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 26 april 2012.

De externe accountant neemt deel aan de vergaderingen van de Auditcommissie. De Auditcommissie ziet toe op de relatie met de externe accountant, in het bijzonder:

- ◆ beoordeelt zij de onafhankelijkheid, bezoldiging en de eventuele niet-controlewerkzaamheden van de externe accountant voor de vennootschap;
- ◆ stelt zij de betrokkenheid vast van de externe accountant met de inhoud en publicatie van de financiële verslaggeving door de vennootschap – anders dan de jaarrekening;
- ◆ neemt zij kennis van onregelmatigheden met betrekking tot de inhoud van de financiële verslaggeving, zoals die moet worden gemeld door de externe accountant.

Horizontaal Toezicht Convenant

Op 8 februari 2012 tekende Enexis een zogeheten 'Horizontaal Toezicht Convenant' met de Belastingdienst. Deze behelst de afspraak om op basis van volledige transparantie, wederzijds vertrouwen en begrip met elkaar samen te werken en om fiscale onderwerpen zo veel mogelijk in de actualiteit met elkaar te bespreken. Dat betekent in de praktijk, dat fiscale onderwerpen direct worden besproken en dat de controle achteraf sterk teruggedbracht wordt. Zo is de fiscale positie van Enexis steeds duidelijk en blijven onverwachte kosten door fiscale beslissingen achteraf uit. Uiteraard worden voor een dergelijk convenant hoge eisen gesteld aan administratie en fiscale organisatie van de betrokken onderneming.

**Een profielschets van
Enexis-medewerkers?**

Dat zijn vakmensen, die hun verantwoordelijkheid nemen

Geen twijfel mogelijk, Enexis is een technisch bedrijf. Verreweg de meeste medewerkers hebben op zijn minst een technische achtergrond en zijn dagelijks bezig met technische zaken. Van heel praktisch en zichtbaar bij het werk aan de netten in de grond tot hoog abstract en onzichtbaar als het gaat om de toekomst van diezelfde netten. Maar tegelijk heeft de techniek van de netbeheerder overal raakvlakken met het dagelijks leven. En op die raakvlakken wil Enexis al het mogelijke doen om de techniek naadloos te laten aansluiten op het dagelijks leven van haar klanten. In huis, in de straat, en in de administratieve processen.

Wie, wat en hoe bij Enexis

Medewerkers bij Enexis zijn net zo verschillend als de inwoners van een stad. Maar ze hebben ook veel gemeen. Zo zijn ze vastbesloten hun klanten het beste product te leveren dat mogelijk is. Monteurs of mensen van de Klantenservice, dat maakt niets uit. Een Enexis-medewerker is zelf ook klant en weet hoe hij of zij behandeld wil worden. En weet ook, dat er geen systeem of programma kan wedijveren met goed menselijk contact, met aandacht en met het stipt nakomen van afspraken. Dé Enexis-medewerker bestaat uiteraard niet. Maar wat wel bestaat, is dé Enexis-manier van werken. Gezamenlijke afspraken op basis van een viertal kernwaarden die de leidraad vormen voor ieders aanpak. Enerzijds een 'huisstijl voor gedrag'. Anderzijds een bron van inspiratie voor nieuwe manieren om bestaande situaties aan te pakken, met een grote rol voor eigen verantwoordelijkheid en veel ruimte voor initiatief.

Kennis delen ook buiten het bedrijf

De mensen van Enexis zijn zich er terdege van bewust dat zij niet alleen in dienst zijn van hun werkgever, maar ook van de maatschappij die ze bedienen. Daarom levert Enexis een flink aantal vrijwilligers die hun kennis ter beschikking van jongeren stellen, die als het op kennis en vorming aankomt een

steuntje in de rug hard nodig hebben. Ze doen dat via verschillende Weekendscholen, die 31 zondagen per jaar een gevarieerd programma bieden aan jongeren in sociaal zwakkere wijken. Doel is, hen een breder perspectief en daarmee meer zelfvertrouwen te geven. Een echt curriculum van 2,5 jaar zorgt,

dat ze de school met echte bagage verlaten, een bredere kijk op de wereld en meer begrip voor de mogelijkheden van de maatschappij. Verspreid over Nederland telt de Weekendschool nu negen vestigingen. Enexis springt ook financieel bij.

Nooit klaar met leren

Bij Enexis werken mensen uit alle mogelijke disciplines in alle mogelijke functies. Goed opgeleid voor de functie en in de regel verder getraind 'on the job'. Een goede leerschool voor jonge monteurs en een gewilde werkplek voor hoogopgeleide technici. Enexis is een dynamisch bedrijf, dat daardoor ruimschoots doorgroeimogelijkheden te bieden heeft. Dat, en ruime aandacht voor persoonlijke ontwikkeling schept een omgeving waarin het eerder regel dan uitzondering is dat medewerkers zich verder ontwikkelen. Het aantal in- en externe cursussen en opleidingen, dat Enexis zijn medewerkers te bieden heeft, zowel klassikaal als in de vorm van e-learning, is dan ook groot.

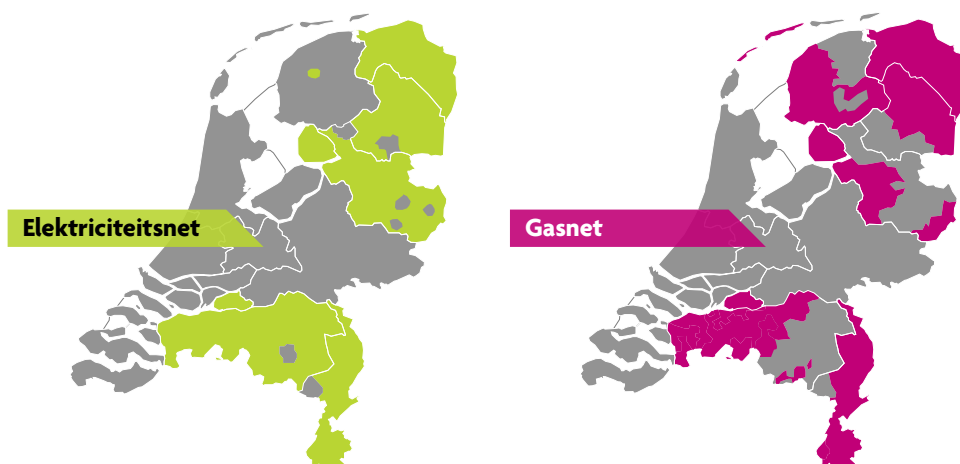
En in een periode waarin leiderschap en gedragsverandering belangrijke thema's zijn, draait het zeker niet alleen om techniek. Om mensen de gelegenheid te

geven in hun eigen tijd en tempo de cursussen te volgen, is met veel succes E-learning ingevoerd naast de klassikale trainingen.

Organisatieprofiel

Gezinnen, bedrijven en overheden in Groningen, Friesland, Drenthe, Flevoland, Overijssel, Noord-Brabant en Limburg zijn voor de levering van hun energie aangewezen op de netwerken van Enexis. Enexis transporteert elektriciteit naar ruim 2,6 miljoen klanten en gas naar ruim 2 miljoen klanten (inclusief de klanten van Intergas). Een belangrijke verantwoordelijkheid. Enexis verzorgt de distributie van energie, de aanleg, het onderhoud, het beheer en de ontwikkeling van de energietransport- en distributienetten in grote delen van bovengenoemde provincies.

Verzorgingsgebied Enexis per 31-12-2011

Enexis Holding N.V.

Hieronder zijn alle werkmaatschappijen juridisch samengebracht. Het gaat om de netbeheeractiviteiten en een aantal commerciële kernversterkende activiteiten. Enexis Holding N.V. is een naamloze vennootschap. Van de aandelen van Enexis is ongeveer 74% in handen van de provincies Groningen (6,0%), Drenthe (2,3%), Overijssel (18,7%), Flevoland (0,02%), Noord-Brabant (30,8%) en Limburg (16,1%). De overige circa 26% van de aandelen is in handen van 116 Nederlandse gemeenten in de genoemde provincies en in Friesland. Het aantal gemeentelijke aandeelhouders nam in het eerste halfjaar met 5 af door gemeentelijke herindelingen.

De netbeheerder (Enexis B.V.)

Onder Enexis B.V. zijn de Aktivabedrijven, met daarin de netten van Enexis, als dochterbedrijven samengebracht. Daarnaast participeert Enexis B.V. in EDSN, dat zorgt voor het berichtenverkeer tussen de diverse regionale en landelijke netbeheerders, leveranciers en meetbedrijven, en in ZEBRA Gasnetwerk B.V., dat de gaspijpleiding tussen Zelzate (België) en Moerdijk beheert.

Kernversterkende activiteiten

De niet-gereguleerde activiteiten van Enexis worden uitgevoerd door Fudura B.V. Dit is de nieuwe naam van de gefuseerde bedrijven Enexis Meetbedrijf B.V. en Enexis Infraproducts B.V. Fudura staat voor de optimale mix van toekomst (future) en duurzaamheid. Met deze combinatie biedt Fudura hun klanten een innovatieve, betrouwbare en groene energievoorziening op maat. Klanten krijgen controle over hun energieverbruik en Fudura neemt hen alle zorgen over energie uit handen.

De diensten die Fudura levert sluiten naadloos aan bij de activiteiten van Enexis als netbeheerder. In de energiewereld neemt Fudura een bijzondere positie in. De unieke combinatie van kennis en ervaring op het gebied van meetinformatie, energie infrastructuur en duurzame opwekking maakt het voor Fudura mogelijk zakelijke klanten een oplossing te bieden. Oplossingen die bijdragen aan een betaalbare, duurzame en betrouwbare energievoorziening en die in de ogen van de klant waarde toevoegen.

Duurzame oplossingen in de energievoorziening worden noodzakelijk voor bedrijven vanuit het oogpunt van betaalbaarheid, imago en "license to operate". De technologie voor deze oplossingen is voorhanden of "in aantocht". Uitdaging is deze kennisgebieden op betaalbare wijze beschikbaar te maken voor de klant. Om deze vragen te beantwoorden hebben klanten behoefte aan betrouwbare partijen die naast losse, gestandaardiseerde oplossingen met name geïntegreerde maatwerkoplossingen bieden, die concreet waarde toevoegen in hun totale energieketen. De klant wil hierbij ontzorgd worden. Fudura levert deze oplossingen als geïntegreerde diensten en als losse producten.

Onder Fudura valt de

- ◆ deelneming Ziut B.V., een joint venture met Alliander waarin de openbare verlichting- en verkeersregelingsinstallatieactiviteiten van Enexis zijn ondergebracht.
- ◆ Enexis Vastgoed B.V.: beheert de onroerende zaken van Enexis die niet aan een Aktivabedrijf toebehoren. Deze ondernemingen kunnen op basis van een dienstverleningsovereenkomst (DVO) rekenen op ondersteuning door de stafafdelingen van Enexis.

Financiële resultaten

Geconsolideerde jaarrekening 2011

Enexis heeft in 2011 een resultaat na belasting gerealiseerd van EUR 229,4 miljoen. Dit betekent een stijging van EUR 35,7 miljoen ten opzichte van 2010. Samengevat is deze stijging het saldo van hogere gereguleerde tarieven en besparingen, maar daartegenover ook kostenstijgingen door de vorming van een reorganisatievoorziening en hogere afschrijvingen. Vanaf 1 juni 2011 zijn de cijfers van de per 31 mei 2011 door acquisitie verkregen entiteit Intergas Energie B.V. meegeconsolideerd in de groeps cijfers (bedragen x EUR 1 miljoen). Vanaf 1 juni 2011 heeft deze acquisitie voor EUR 4,2 miljoen aan dit resultaat bijgedragen¹.

Brutomarge inclusief overige bedrijfsopbrengsten

De brutomarge inclusief overige bedrijfsopbrengsten is gestegen met EUR 90,4 miljoen. Deze stijging valt uiteen in een omzetstijging van EUR 110,8 miljoen, deels teniet gedaan door een stijging van de inkoopkosten met EUR 20,4 miljoen.

Na 3 jaren van daling van de gereguleerde tarieven was het Enexis in 2011 toegestaan haar gereguleerde tarieven te laten stijgen. Dit leidde tot een stijging van de gereguleerde omzet met EUR 81,4 miljoen. Daarnaast steeg de omzet met EUR 17,4 miljoen door de acquisitie van Intergas Energie B.V. De resterende stijging van de omzet met EUR 12,0 miljoen is het gevolg van hogere omzet bij commerciële activiteiten en nieuwe dienstverlening.

De kosten van omzet, welke bestaan uit netverliezen en inkoopkosten bij het bovengelegen netwerkdeel van TenneT, stegen met EUR 20,4 miljoen als gevolg van respectievelijk hogere energietarieven en hogere gereguleerde tarieven.

¹

(bedragen in miljoenen euro's)	jun-dec 2011
Winst-en-verliesrekening Intergas Energie B.V.	
Omzet	17,4
Inkoopkosten	0,0
Brutomarge	17,4
Personeelskosten	2,8
Afschrijvingskosten	7,1
Kosten uitbesteed werk, materialen, andere externe kosten	0,6
Overige bedrijfskosten	1,3
Totaal bedrijfskosten	11,8
Financiële baten en lasten	0,1
Resultaat voor belastingen	5,5
Resultaat na belastingen	4,2

Bedrijfskosten

De bedrijfskosten zijn gestegen met EUR 37,6 miljoen, waarvan EUR 11,8 miljoen het gevolg is van de overname van Intergas Energie B.V. De bedrijfskosten worden opgedeeld in operationele kosten en afschrijvingskosten.

De operationele kosten stegen met EUR 14,2 miljoen. Door de overname van Intergas Energie B.V. stegen de operationele kosten met EUR 4,7 miljoen. Voor nieuw beleid is EUR 10,4 miljoen uitgegeven. Dit nieuwe beleid bestaat voornamelijk uit opleiding van vakmensen door instroom en het opzetten van een tweede vakschool en diverse duurzaamheidsinitiatieven. Daarnaast zijn de operationele kosten gestegen met EUR 23,4 miljoen door het vormen van voorzieningen, tegen een per saldo vrijval van voorzieningen in 2010.

Daartegenover staat een daling van operationele kosten met EUR 24,3 miljoen door de continuering van het besparingsprogramma van Enexis.

De afschrijvingen zijn gestegen met EUR 23,4 miljoen. EUR 7,1 miljoen hiervan was het gevolg van de overname van Intergas Energie B.V. Voor EUR 6,8 miljoen betreft dit afschrijvingen van netten als gevolg van stijgende investeringen in het net. De afschrijvingen op immateriële vaste activa zijn gestegen met EUR 9,5 miljoen door forse investeringen in nieuwe systemen en versnelde afschrijving van verouderde systemen.

Resultaat deelneming

Het resultaat uit deelnemingen toont een forse daling ten opzichte van 2010 door daling van de door de deelnemingen gerealiseerde resultaten en door een benedenwaartse aanpassing van de boekwaarde op basis van geprognosticeerde resultaten op lange termijn.

Financiële baten en lasten

Gunstigere financiële baten en lasten worden veroorzaakt als gevolg van hogere rentebaten door een hoger saldo van vrij beschikbare liquide middelen enerzijds en lagere kosten voor kredietfaciliteiten (Revolving Credit Facility) anderzijds.

Kasstroom

De kasstroom uit operationele activiteiten bedraagt EUR 604,9 miljoen positief. De kasstroom uit investeringsactiviteiten bedraagt EUR 544,9 miljoen negatief waarvan EUR 188,4 miljoen betrekking heeft op de acquisitie van Intergas Energie B.V. Per saldo resteert een kasstroom voor financieringsactiviteiten van EUR 60,0 miljoen. De kasstroom uit financieringsactiviteiten bedraagt EUR 61,1 miljoen negatief. Dit betreft voornamelijk de aan de aandeelhouders uitgekeerde dividenden over 2010. Per saldo resteert een kasstroom van EUR 1,1 miljoen negatief, met welk bedrag de liquide middelen afnemen tot EUR 329,1 miljoen. Voor EUR 260,0 miljoen zijn deze middelen vastgelegd in deposito's.

Enexis Holding N.V. Uitgebreide jaarrekening 2011

Inhoudsopgave

Jaarrekening 2011

Geconsolideerde jaarrekening 2011	86
Geconsolideerde winst-en-verliesrekening	87
Geconsolideerd overzicht van het totaalresultaat	88
Geconsolideerde balans	89
Geconsolideerd kasstroomoverzicht	90
Geconsolideerd mutatieoverzicht eigen vermogen	91
Toelichtingen op de geconsolideerde jaarrekening	92
Inleiding	92
Grondslagen voor de financiële verslaggeving	92
Algemeen	92
Nieuwe en/of gewijzigde IFRS-standaarden 2011	92
Grondslagen voor de consolidatie	94
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	94
Segmentatie	102
Noten bij geconsolideerde jaarrekening	103
Netto-omzet uit hoofde van leveringen van goederen en diensten	103
Kosten van omzet	103
Overige bedrijfsopbrengsten	104
Personeelskosten	104
Afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	106
Kosten uitbesteed werk, materialen en andere externe kosten	107
Accountantskosten	107
Overige bedrijfskosten	107
Bijzondere posten	108
Resultaat deelnemingen	109
Financiële baten en lasten	109
Winstbelasting	110
Acquisitie	111
Materiële vaste activa	113
Immateriële vaste activa	115
Deelnemingen	116
Overige financiële vaste activa	118
Vorraden	118
Vorderingen	118
Liquide middelen	119
Activa aangehouden voor verkoop	120
Eigen vermogen	120
Rentedragende verplichtingen (langlopend)	121

Voorzieningen	123
Vooruitontvangen bijdragen in aanleg van netten en aansluitingen	127
Latente belastingen	127
Handelsschulden en overige te betalen posten	128
Rentedragende verplichtingen (kortlopend)	128
Derivaten	129
Toelichting op kasstroomoverzicht	130
Financieringsbeleid en risico's financiële instrumenten	131
Informatie verbonden partijen	136
Niet uit de balans blijvende verplichtingen en activa	137
Beloning bestuurders en Raad van Commissarissen	140
Gebeurtenissen na balansdatum	143
Vennootschappelijke jaarrekening 2011	144
Vennootschappelijke winst-en-verliesrekening	145
Vennootschappelijk overzicht van het totaalresultaat	146
Vennootschappelijke balans	147
Toelichtingen op de vennootschappelijke jaarrekening	148
Grondslagen voor de financiële verslaggeving	148
Noten bij vennootschappelijke jaarrekening	149
Resultaat deelnemingen groepsmaatschappijen	149
Financiële baten en lasten	149
Winstbelasting	150
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	150
Overige financiële activa	151
Vorderingen	151
Winstbelasting	152
Liquide middelen	152
Eigen vermogen	152
Rentedragende verplichtingen (langlopend)	152
Latente belastingen	153
Handelsschulden en overige te betalen posten	153
Rentedragende verplichtingen (kortlopend)	153
Derivaten	154
Informatie verbonden partijen	154
Beloning bestuurders	154
Beloning Raad van Commissarissen	154
Deelnemingen	155
Overige gegevens	156
Winstbestemming	156
Gecombineerde controleverklaring van de onafhankelijke accountant	157
Gebeurtenissen na balansdatum	161

Geconsolideerde jaarrekening 2011

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening

(bedragen in miljoenen euro's)	Noot	2011	2010
Netto-omzet uit hoofde van leveringen van goederen en diensten	1	1.314,6	1.204,2
Kosten van omzet	2	239,1	218,7
Brutomarge		1.075,5	985,5
Overige bedrijfsopbrengsten	3	11,8	11,4
Totaal brutomarge inclusief overige bedrijfsopbrengsten		1.087,3	996,9
Personeelskosten	4	268,0	220,4
Afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	5	271,9	248,5
Kosten uitbesteed werk, materialen en andere externe kosten	6	138,4	164,9
Overige bedrijfskosten	7	6,5	13,4
<i>Totaal bedrijfskosten</i>		684,8	647,2
Bedrijfsresultaat	8	402,5	349,7
Resultaat deelnemingen	9	-5,7	4,9
Financiële baten	10	7,8	5,0
Financiële lasten	10	96,3	98,8
Financiële baten en lasten	10	-88,5	-93,8
<i>Resultaat vóór belastingen</i>		308,3	260,8
Belastingen	11	78,9	67,1
Resultaat na belastingen	12	229,4	193,7
Toekomend aan:			
Minderheidsaandeelhouders		0,0	0,0
Aandeelhouders		229,4	193,7
Gemiddeld aantal aandelen in boekjaar		149.682.196	149.682.196
Winst per aandeel¹		1,53	1,29

¹ Verwatering van winsten is niet van toepassing.

Geconsolideerd overzicht van het totaalresultaat

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Resultaat na belastingen	229,4	193,7
Niet-gerealiseerde resultaten via eigen vermogen	-5,7	0,0
Belastingen niet-gerealiseerde resultaten via eigen vermogen	1,4	0,0
Totaal resultaat inclusief niet-gerealiseerde resultaten via hedgereserve	225,1	193,7

Geconsolideerde balans

(voor voorstel winstbestemming)

(bedragen in miljoenen euro's)	Noot	31 december 2011	31 december 2010
Activa	12		
Materiële vaste activa	13	5.304,9	4.938,2
Immateriële vaste activa	14	106,0	85,3
Deelnemingen	15	25,3	32,9
Overige financiële vaste activa	16	2,4	2,8
Vaste activa		5.438,6	5.059,2
Vorraden	17	24,7	16,7
Vorderingen	18	527,0	504,2
Liquide middelen	19	329,1	330,2
Vlottende activa		880,8	851,1
Activa aangehouden voor verkoop	20	0,0	1,2
Totaal activa		6.319,4	5.911,5
Passiva			
Geplaatst en gestort aandelenkapitaal		149,7	149,7
Algemene reserve		319,8	184,2
Agioreserve		2.436,3	2.436,3
Hedgereserve		-4,3	-
Resultaat van het boekjaar		229,4	193,7
Eigen vermogen	21	3.130,9	2.963,9
Rentedragende verplichtingen (langlopend)	22	1.459,7	1.910,9
Voorzieningen (langlopend)	23	63,7	58,1
Vooruitontvangen bijdragen in aanleg van netten en aansluitingen	24	364,1	282,2
Latente belastingen	25	134,0	65,7
Langlopende verplichtingen		2.021,5	2.316,9
Handelsschulden en overige te betalen posten	26	609,2	571,9
Rentedragende verplichtingen (kortlopend)	27	463,6	15,5
Winstbelasting	11	52,8	17,5
Voorzieningen (kortlopend)	23	27,0	17,8
In volgend jaar te amortiseren vooruitontvangen bijdragen	24	8,7	8,1
Derivaten	28	5,7	-
Kortlopende verplichtingen		1.167,0	630,8
Totaal passiva		6.319,4	5.911,5

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Resultaat na belastingen	229,4	193,7
Afschrijvingen, amortisaties en bijzondere waardeverminderingen activa	271,9	248,5
Impairments van deelnemingen	8,5	-
Geamortiseerde bijdragen in aanleg van netten en aansluitingen ¹	-8,1	-5,9
Saldo van dotaties, aanspraken en vrijval van voorzieningen, veranderingen operationeel werkkapitaal en overige	103,2	113,9
Kasstroom uit operationele activiteiten	604,9	550,2
Investerings materiële en immateriële vaste activa	-445,3	-411,8
Acquisities	-188,4	-
Ontvangen bijdragen in aanleg van netten en aansluitingen	87,2	78,9
Aankoop van activa en verplichtingen aangeboden voor verkoop	0,0	-1,2
Verkoop van activa en verplichtingen aangeboden voor verkoop	1,2	0,7
Verstreckte leningen	-1,2	-1,2
Aflossing verstreckte leningen	1,6	1,0
Verwerving deelneming	0,0	-0,2
Verkoop van financiële vaste activa	0,0	0,5
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-544,9	-333,2
Kasstroom voor financieringsactiviteiten	60,0	217,0
Opname van rentedragende verplichtingen	5,0	5,7
Aflossing van rentedragende verplichtingen	-8,0	-5,8
Uitbetaald dividend	-58,1	-78,9
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-61,1	-79,0
Totaal kasstromen	-1,1	138,0
Netto liquide middelen begin boekjaar	330,2	192,2
Netto liquide middelen ultimo boekjaar	329,1	330,2

¹ Om de leesbaarheid te verbeteren zijn de geamortiseerde bijdragen in aanleg van netten en aansluitingen apart weergegeven.

Voor verdere toelichting op het kasstroomoverzicht wordt verwezen naar noot 29.

Geconsolideerd mutatieoverzicht eigen vermogen

(bedragen in miljoenen euro's)	Aantal gewone aandelen	Aandelen- kapitaal	Agio reserve	Algemene reserve	Hedge reserve ³	Resultaat boekjaar	Totaal eigen vermogen
Stand per 1 januari 2010	149.682.196	149,7	2.436,3	0,0	-	263,1	2.849,1
Bestemming resultaat 2009	-	-	-	184,2	-	-184,2	0,0
Dividenduitkering over 2009	-	-	-	-	-	-78,9	-78,9
Resultaat na belastingen 2010	-	-	-	-	-	193,7	193,7
Stand per 31 december 2010	149.682.196	149,7	2.436,3	184,2	-	193,7	2.963,9
Stand per 1 januari 2011	149.682.196	149,7	2.436,3	184,2	-	193,7	2.963,9
Bestemming resultaat 2010	-	-	-	135,6	-	-135,6	0,0
Dividenduitkering over 2010 ¹	-	-	-	-	-	-58,1	-58,1
Niet-gerealiseerd resultaat 2011	-	-	-	-	-4,3	-	-4,3
Resultaat na belastingen 2011	-	-	-	-	-	229,4	229,4
Stand per 31 december 2011²	149.682.196	149,7	2.436,3	319,8	-4,3	229,4	3.130,9

¹ De in 2011 aan aandeelhouders betaalde dividenduitkering over 2010 bedraagt EUR 0,39 per aandeel (2009: EUR 0,53) waarbij is gerekend met het aantal aandelen ultimo het boekjaar.

² Ultimo 2011 bedroeg het totaal eigen vermogen per aandeel EUR 20,90 (2010: EUR 19,80) waarbij is gerekend met het aantal aandelen ultimo het boekjaar.

³ Hedgereserve is geen uitkeerbare reserve.

Toelichtingen op de geconsolideerde jaarrekening

1. Inleiding

Enexis Holding N.V., gevestigd te Rosmalen, is verantwoordelijk voor de aanleg, het onderhouden, het beheer en de ontwikkeling van de distributienetten voor elektriciteit (kabels en leidingen) en gas (buizen en leidingen) en daaraan verwante activiteiten. De verwante diensten betreffen met name kernversterkende, niet-gereguleerde activiteiten op het gebied van meetdiensten, openbare verlichting, de verhuur van middenspanningsinstallaties en de aanleg en het beheer van particuliere energiedistributienetten.

Enexis Holding N.V. is een naamloze vennootschap. Van de aandelen van Enexis wordt ca. 74% gehouden door 6 Nederlandse provincies en ca. 26% door 116 gemeenten.

De door Enexis Holding N.V. opgestelde en door Ernst & Young Accountants LLP gecontroleerde jaarrekening is op 16 maart 2012 ter ondertekening aangeboden aan de Raad van Commissarissen. De door de Raad van Commissarissen getekende jaarrekening is op 26 april 2012 ter vaststelling aangeboden aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

2. Grondslagen voor de financiële verslaggeving

2.1 Algemeen

De functionele valuta van Enexis Holding N.V. is de euro. Alle bedragen zijn, tenzij anders vermeld, opgenomen in miljoenen euro's.

Enexis Holding N.V. hanteert als grondslagen voor waardering en resultaatbepaling de International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals aanvaard binnen de Europese Unie. Voorts is de jaarrekening opgesteld volgens de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW.

2.2 Nieuwe en/of gewijzigde IFRS-standaarden 2011

Nieuwe toepassingen

Enexis Holding N.V. heeft door nieuwe ontwikkelingen de volgende nieuwe en/of gewijzigde standaarden en interpretaties voor het eerst in de jaarrekening 2011 toegepast.

IFRS 3 "Business Combinations". Hierbij dient de acquisition method (overnamemethode) als enige methode te worden toegepast voor bedrijfscombinaties en is de algemene regel dat overgenomen activa en verplichtingen worden gewaardeerd tegen de fair value op de overnamedatum. Deze standaard is in 2011 toegepast in verband met de de acquisitie van Intergas Energie B.V.

IFRS 7 "Financial Instruments: Disclosures". Deze standaard heeft ten doel informatie te verstrekken ter beoordeling van het belang van de financiële instrumenten voor de financiële positie en prestaties van de

onderneming, van de aard en omvang van de uit de financiële instrumenten voortvloeiende risico's waaraan de onderneming wordt blootgesteld en de wijze waarop de onderneming deze risico's beheert. Deze standaard is in 2011 voor het eerst toegepast in verband met het gebruik maken van derivaten, het toepassen van hedge accounting en vooruitlopend op de in 2012 voorgenomen uitgifte van beursgenoteerde obligatieleningen.

IFRS 8 "Operating Segments", effectief met ingang van het boekjaar 2009. Deze standaard dient toegepast te worden in verband met de plaatsing van een beursgenoteerde obligatielening in 2012. Deze standaard stelt nadere eisen aan het segmentoverzicht in de jaarrekening.

IAS 32 "Financial Instruments: Presentation": Deze standaard heeft ten doel de grondslagen voor het presenteren van financiële instrumenten als verplichting of eigen vermogen en voor het salderen van financiële activa en financiële verplichtingen vast te stellen. Deze standaard is in 2011 voor het eerst toegepast in verband met het gebruik maken van derivaten, het toepassen van hedge accounting en vooruitlopend op de in 2012 voorgenomen uitgifte van beursgenoteerde obligatieleningen.

IAS 39 "Financial Instruments: Recognition and Measurement", effectief met ingang van 2006, aangepast in 2009. Deze standaard betreft richtlijnen voor het opnemen of het niet langer verwerken in de balans van financiële instrumenten (vorderingen, schulden en effecten), afgeleide financiële instrumenten (derivaten) en hedge accounting. Deze standaard is in 2011 voor het eerst toegepast in verband met het toepassen van hedge accounting van in 2011 aangegane renteswaps .

Aanpassingen en verbeteringen

Verbeteringen zijn aangebracht aan IFRS-standaarden, effectief met ingang van boekjaar 2011. Deze verbeteringen betreffen niet-urgente aanpassingen die geen onderdeel uitmaken van een ander IASB project. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen verbeteringen op gebied van presentatie, identificatie en waardering en verbetering inzake terminologie en overige wijzigingen met minimaal effect op de verslaggeving.

Verbeteringen zijn aangebracht aan IFRS 7 "Financial Instruments: Disclosures". Deze wijziging betreft richtlijnen voor aanvullende informatie over financiële instrumenten.

Enexis Holding N.V. heeft de volgende IFRS-standaarden en interpretaties nog niet toegepast in de jaarrekening 2011:

Nieuwe standaarden (IFRS 9, IFRS 10, IFRS 11, IFRS 12 en IFRS 13), verbeteringen aan IFRS-standaarden (IAS 27 en IAS 28), wijzigingen (IAS 12, IFRS 1, IAS 2, IAS 19, IFRS 7 en IAS 32) en interpretaties (IFRIC 20) met diverse effectieve data. Deze zijn nog niet aanvaard door de Europese Unie. De gevolgen en effecten die deze verbeteringen, wijzigingen en interpretaties mogelijk kunnen hebben voor de verslaggeving worden nader bestudeerd. Met name de in 2013 te verwachten wijziging in IAS19 "Employee Benefits" kan mogelijk effecten hebben op de gevormde reorganisatievoorzieningen waarbij het niet onmogelijk wordt geacht dat in het verleden gevormde voorzieningen ultimo 2012 voor EUR 10,7 miljoen zullen vrijvallen en latere betalingen volgtijdig via de winst-en-verliesrekening moeten worden afgewikkeld.

2.3 Grondslagen voor de consolidatie

De geconsolideerde jaarrekening bevat de jaarrekening van Enexis Holding N.V. en haar dochtervennootschappen.

Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen en vennootschappen waarin beslissende zeggenschap terzake van het bestuur en het financiële beleid kan worden uitgeoefend. Groepsmaatschappijen worden betrokken in de consolidatie vanaf de datum waarop sprake is van beslissende zeggenschap. Vanaf de datum dat van beslissende zeggenschap geen sprake meer is, wordt de groepsmaatschappij niet langer betrokken in de consolidatie. Bij de bepaling of er sprake is van beslissende zeggenschap, worden ook potentiële stemrechten die onmiddellijk kunnen worden uitgeoefend, in de afweging meegenomen.

Op grond van bovenstaande bepalingen zijn vanaf 1 juni 2011 de cijfers van de per 31 mei 2011 door acquisitie verkregen entiteit Intergas Energie B.V. meegeconsolideerd in de groeps cijfers.

Bij de consolidatie wordt de integrale methode toegepast. In het geval dat het belang van de geconsolideerde rechtspersoon minder dan 100% bedraagt, wordt een aandeel van derden in het eigen vermogen en in het resultaat opgenomen. Financiële relaties en resultaten tussen geconsolideerde maatschappijen onderling worden geëlimineerd.

In het geval een additioneel belang wordt verworven in een deelneming waar al beslissende zeggenschap bestond, wordt de 'entity concept methode' toegepast. Hierbij worden wijzigingen in het eigendomsbelang in een dochteronderneming die niet tot verlies van zeggenschap leiden, administratief verwerkt als eigenvermogenstransacties. Hierbij worden de boekwaarden van de meerderheids- minderheidsbelangen aangepast om de wijzigingen in hun relatieve belangen in de dochteronderneming weer te geven. Elk eventueel verschil tussen het bedrag waarmee de minderheidsbelangen worden aangepast en de reële waarde van de betaalde of ontvangen vergoeding, wordt rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkt en aan de eigenaars van de moedermaatschappij toegerekend.

2.4 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Schattingen en veronderstellingen

Bij het opstellen van de jaarrekening worden bepaalde schattingen en veronderstellingen gedaan die medebepalend zijn voor de opgenomen bedragen. Verschillen tussen de werkelijke uitkomsten, de gedane schattingen en veronderstellingen zijn van invloed op de bedragen die in toekomstige periodes worden gerapporteerd.

Door het management gehanteerde veronderstellingen, aannames en schattingen zijn met name van invloed op de waardering van materiële- en immateriële vaste activa (noot 13 en 14; zie tevens "Materiële vaste activa" en "Immateriële vaste activa" in de grondslagen), de noodzaak tot bijzondere waardeverminderingen van materiële- en immateriële vaste activa (noot 13 en 14; zie tevens "Bijzondere waardeverminderingen" in de grondslagen), de waardering van eventuele latente belastingvoordelen (noot 25; zie tevens "Latente belastingen" in de grondslagen), noodzaak tot eventuele waardeverminderingen van debiteuren (noot 18; zie tevens "Vorderingen" in de grondslagen), actuariële veronderstellingen bij personeelsvoorzieningen (noot 23; zie tevens

"Vorzieningen" in de grondslagen), overige voorzieningen (noot 23; zie tevens "Vorzieningen" in de grondslagen) en de verantwoording van netto-omzet als gevolg van over het jaar gespreide meteropnames en regulering (noot 1; zie tevens "Netto-omzet" in de grondslagen).

Valuta

Activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. Transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. De hieruit ontstane koersverschillen komen ten gunste danwel ten laste van het resultaat. Monetaire posten worden omgerekend tegen de jaareinde koers.

Saldering

Saldering van actief- en passiefposten vindt per tegenpartij plaats indien er sprake is van een contractueel recht om de opgenomen bedragen te salderen en er sprake is van de intentie om te salderen. Ontbreekt de intentie of de daadwerkelijke uitvoering van de saldering dan wordt per contract bepaald of er sprake is van een actief- of een passiefpost.

Presentatie

In de winst-en-verliesrekening worden de bedrijfslasten gepresenteerd volgens een categoriale indeling.

Netto-omzet

Onder de netto-omzet worden de opbrengsten, na aftrek van omzet- en energiebelasting, verantwoord van geleverde goederen en verrichte diensten uit het distribueren van elektriciteit en gas en van overige activiteiten. De afrekening met kleinverbruikers van energie geschiedt op basis van vaste bedragen afhankelijk van de grootte (capaciteit) van de aansluiting.

De afrekening van grootverbruikers geschiedt periodiek op basis van contractueel overeengekomen capaciteit en daarnaast bij elektriciteit op basis van gemeten verbruik en opgetreden belasting.

De omvang van de omzet van de gedistribueerde energie wordt gereguleerd door de Energiekamer (EK) en wordt bepaald door de gefactureerde netwerkvergoeding te vermeerderen met de raming van de nog te factureren netwerkvergoeding en te verminderen met de raming van de nog te factureren netwerkvergoeding ultimo vorige verslagperiode.

Kosten van omzet

Hieronder worden de inkoopkosten gerekend die direct toerekenbaar zijn aan de netto-omzet, waaronder betaalde transportkosten en netverliezen.

Subsidies

Investeringsubsidies worden in mindering gebracht op de aanschafwaarde van het betreffende actief en op basis van de gebruiksduur ten gunste van het resultaat gebracht. Exploitatiesubsidies worden in het resultaat verantwoord in de periode waarop de subsidie betrekking heeft. Subsidies worden slechts opgenomen indien de ontvangst hiervan met redelijke zekerheid kan worden vastgesteld.

Overige bedrijfsopbrengsten

Onder de overige bedrijfsopbrengsten worden opbrengsten verantwoord die niet direct gerelateerd zijn aan de kernactiviteiten.

Vooruitontvangen bijdragen in aanleg van netten en aansluitingen worden, parallel aan de afschrijving van betreffende activa, geamortiseerd en in de overige bedrijfsopbrengsten opgenomen.

Bedrijfslasten

Kosten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben. Direct aan eigen investeringsprojecten toegerekende en als zodanig geactiveerde kosten (voornamelijk kosten van eigen personeel en materialen) worden in mindering gebracht op de betreffende kostensoorten.

Financiële baten en lasten

De rentebaten en -lasten worden op basis van tijdsevenredigheid toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben, onder toepassing van de effectieve rentemethode. Aan investeringsprojecten waarvan de geschatte looptijd langer dan 12 maanden is wordt bouwrente toegerekend. Het ineffektieve gedeelte van derivaten wordt direct verantwoord in de winst-en-verliesrekening onder de financiële baten en lasten.

Materiële vaste activa

De waardering van materiële vaste activa vindt plaats tegen verkrijgings- of (interne) vervaardigingsprijs, onder aftrek van ontvangen bijdragen (tot 2008), verminderd met de over deze waarde berekende afschrijvingen en eventuele bijzondere waardeverminderingen.

De afschrijving vindt plaats volgens de lineaire methode. Bij de bepaling van de afschrijving wordt rekening gehouden met de verwachte gebruiksduur van het actief. Beoordeling van de gebruiksduur en restwaarde vindt jaarlijks plaats. Eventuele aanpassingen worden prospectief verwerkt. Op bedrijfsterreinen wordt niet afgeschreven. Een materieel vast actief wordt niet langer in de balans opgenomen wanneer het wordt afgestoten of wanneer er geen economische voordelen meer worden verwacht uit de verdere aanwending of verkoop van het actief. Een eventuele bate dan wel verlies dat voortvloeit uit het niet langer in de balans opnemen van het actief wordt in het resultaat verwerkt.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa bestaan voornamelijk uit kosten van applicatiesoftware. De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen kostprijs, verminderd met over deze waarde berekende afschrijvingen en eventuele bijzondere waardeverminderingen.

De afschrijving vindt plaats volgens de lineaire methode. Bij de bepaling van de afschrijving wordt rekening gehouden met de verwachte gebruiksduur. Beoordeling van de gebruiksduur vindt jaarlijks plaats. Eventuele aanpassingen worden prospectief verwerkt.

Goodwill is het verschil tussen de verkrijgingsprijs minus de reële waarde van identificeerbare activa en de reële waarde van de overgenomen verplichtingen. Goodwill wordt gewaardeerd tegen kostprijs minus eventuele bijzondere waardeverminderingverliezen. Goodwill wordt jaarlijks of vaker getoetst op bijzondere waardevermindering indien gebeurtenissen of veranderingen in omstandigheden erop wijzen dat de boekwaarde mogelijk een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan. Een eenmaal genomen bijzondere waardevermindering van goodwill wordt nooit teruggedraaid.

Bijzondere waardeverminderingen

Gedurende het verslagjaar wordt beoordeeld of er aanwijzingen zijn voor een bijzondere waardevermindering van activa. Indien dergelijke aanwijzingen bestaan, wordt een schatting gemaakt van de realiseerbare waarde van het actief. Voor de activa is de realiseerbare waarde gelijk aan de hoogste van de reële waarde minus verkoopkosten of de bedrijfswaarde. De bedrijfswaarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de geschatte toekomstige kasstromen.

Een bijzondere waardevermindering wordt opgenomen indien de boekwaarde van activa, of kasstroom-genererende eenheid waartoe de activa behoren, hoger is dan de realiseerbare waarde. Bijzondere waardeverminderingen worden ten laste van het resultaat gebracht.

Een bijzondere waardevermindering wordt eventueel teruggenomen indien vastgesteld wordt dat de uitgangspunten zijn veranderd op basis waarvan destijds de realiseerbare waarde is bepaald. Een bijzondere waardevermindering wordt uitsluitend teruggenomen voor zover de resterende boekwaarde van de activa niet hoger is dan de boekwaarde die zou zijn bepaald, na aftrek van afschrijvingen, als in voorgaande jaren geen bijzondere waardevermindering voor het actief was opgenomen. Effecten van terugname van bijzondere waardeverminderingen worden ten gunste van het resultaat gebracht.

Deelnemingen

De waardering van economische belangen die niet tot Enexis Holding N.V. behoren (joint ventures en geassocieerde deelnemingen), vindt plaats op basis van de vermogensmutatiemethode gebaseerd op de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling van Enexis Holding N.V. Volgens deze methode wordt het economisch belang aanvankelijk op kostprijs gewaardeerd waarbij de boekwaarde na eerste opname wordt verhoogd of verlaagd met het aandeel van Enexis Holding N.V. in het resultaat. Ontvangen dividenden worden op de boekwaarde in mindering gebracht.

Bij een negatieve vermogenswaarde worden verliezen op geassocieerde deelnemingen verwerkt tot het bedrag van de netto-investering in de deelneming. In deze netto-investering zijn ook leningen begrepen die aan geassocieerde deelnemingen zijn verstrekt, voorzover deze feitelijk onderdeel uitmaken van de netto-investering. Voor het aandeel in verdere verliezen wordt uitsluitend een voorziening opgenomen indien en voorzover wordt ingestaan voor de schulden van de geassocieerde deelneming of indien het stellige voornemen bestaat geassocieerde deelneming (voor het aandeel) tot betaling van de schulden in staat te stellen.

Bij mogelijke impairment van deelnemingen geldt paragraaf Bijzondere waardeverminderingen.

Derivaten

De vennootschap maakt uitsluitend gebruik van derivaten om het risico van wijzigingen in toekomstige kasstromen, terzake van periodiek te betalen rente van de in 2012 uitgegeven beursgenoteerde obligatielening af te dekken.

Deze wijzigingen in kasstromen kunnen het gevolg zijn van ontwikkelingen in markttrente. Het ter afdekking van dit risico gebruikte afdekkinginstrument is een forward starting renteswap. Gezien hun specifieke aanwending is terzake van dit afdekkinginstrument ervoor gekozen hedge accounting toe te passen. Daarbij kunnen alle afdekkingtransacties worden aangemerkt als cash flow hedges.

Derivaten worden initieel gewaardeerd tegen kostprijs. Vervolgens worden derivaten gewaardeerd tegen reële waarde. De reële waarde wordt bepaald door middel van de discontering van de toekomstige kasstromen. De discontering wordt bepaald op basis van de marktrente ultimo boekjaar. De kasstromen worden bepaald op basis van de contractueel overeengekomen rentevoeten. Mutaties in de reële waarde worden verantwoord in de hedgereserve (onderdeel van het eigen vermogen), voor zover de afdekking effectief is. Het ineffektieve gedeelte wordt direct verantwoord in de winst-en-verliesrekening onder de financiële baten en lasten.

Derivaten worden onder de kortlopende, respectievelijk langlopende financiële activa geclassificeerd indien de reële waarde positief is en onder de kortlopende, respectievelijk langlopende financiële verplichtingen indien de reële waarde negatief is.

Periodiek wordt getoetst of de afdekkingstransactie over de afgelopen periode effectief is geweest en of de afdekkingstransactie naar verwachting over de komende periode effectief zal zijn. Indien het afdekking-instrument afloopt of wordt verkocht, beëindigd of wordt uitgeoefend, of de afdekkingstransactie voldoet niet meer aan de criteria voor het mogen toepassen van hedge accounting, dan wordt de toepassing daarvan per direct gestaakt. De tot dan gecumuleerde mutaties in de reële waarde van het betreffende afdekkinginstrument blijven in de hedgereserve en worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord op het moment dat de initieel afgedekte kasstroom zich voordoet.

Overige financiële vaste activa

Binnen de overige financiële vaste activa worden twee categorieën onderscheiden:

- ◆ Financiële activa beschikbaar voor verkoop.
- ◆ Leningen en vorderingen.

Financiële activa beschikbaar voor verkoop

Hieronder worden kapitaalbelangen opgenomen waarbij geen sprake is van invloed van betekenis.

Deze kapitaalbelangen worden bij verwerving gewaardeerd tegen kostprijs (zijnde de reële waarde) en vanaf dat moment tegen reële waarde. Indien de reële waarde niet betrouwbaar kan worden vastgesteld blijft de vervolgwaaarding tegen kostprijs.

Ongerealiseerde resultaten als gevolg van de aanpassing van de reële waarde worden tijdelijk in het eigen vermogen verantwoord als onderdeel van de IAS 39 reserve. Bij vervreemding van kapitaalbelangen wordt deze reserve ten gunste danwel ten laste van het resultaat gebracht. Bijzondere waardeverminderingen worden ten laste van het resultaat gebracht.

Leningen en vorderingen

Verstekte leningen aan deelnemingen of aan externe partijen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Waar nodig wordt een voorziening in verband met mogelijke oninbaarheid gevormd die in mindering wordt gebracht op de boekwaarde.

Vorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen reële waarde welke is gebaseerd op kostprijs of lagere verwachte opbrengstwaarde (in het kader van de normale bedrijfsvoering de geschatte verkoopprijs minus verkoopkosten). De kostprijs is berekend op basis van het systeem van gewogen gemiddelde kostprijs.

De kostprijs omvat de uitgaven en direct toerekenbare kosten bij verwerving van de voorraden en het naar de bestaande locatie en in bestaande toestand brengen daarvan.

Vorderingen

Gezien de korte looptijd van de (handels)vorderingen komt de reële waarde van de vorderingen overeen met de nominale waarde onder aftrek van een waardecorrectie in verband met mogelijke oninbaarheid. Bij deze waardecorrectie worden verschillende klantriscoprofielen onderscheiden. Voor de handelsdebiteuren wordt de waardecorrectie op een afzonderlijke 'voorziening' verantwoord. Op het moment van vaststelling van definitieve oninbaarheid vindt daadwerkelijke afboeking van de vordering en bijbehorende 'voorziening' plaats. Saldering en presentatie van handelsvorderingen op en ontvangen voorschotten van kleinverbruikers vindt plaats op basis van afrekgroepen: een groeperingsmethode van klanten op basis van in de tijd gespreide meteropnames ter bepaling van het te factureren energieverbruik.

Overige vorderingen en overlopende activa zijn opgenomen tegen nominale waarde onder aftrek van een waardecorrectie in verband met mogelijke oninbaarheid, die rechtstreeks in mindering op de boekwaarde wordt gebracht.

Liquide middelen

De liquide middelen en deposito's zijn gewaardeerd tegen reële waarde.

Activa aangehouden voor verkoop

Activa aangehouden voor verkoop kunnen bestaan uit individuele activa of uit groepen van activa, mogelijk met bijbehorende verplichtingen. Activa of groepen van activa waarbij het management de intentie heeft tot verkoop binnen 1 jaar en waarbij verkoop binnen deze termijn zeer waarschijnlijk is, worden verantwoord als afzonderlijke post onder de vlottende activa. Bij eerste opname worden deze activa, of groepen van activa, na een eventuele bijzondere waardevermindering ten laste van het resultaat, gewaardeerd tegen de laagste van de boekwaarde en de reële waarde minus verkoopkosten. Over deze activa, of groepen van activa vindt geen afschrijving meer plaats vanaf het moment van classificatie als "activa aangehouden voor verkoop".

Rentedragende verplichtingen (langlopend)

De langlopende rentedragende verplichtingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs met behulp van de effectieve rentemethode. De binnen een jaar vervallende aflossingsverplichtingen op langlopende verplichtingen worden gepresenteerd onder de kortlopende rentedragende verplichtingen. Resultaten op terugkoop van rentedragende verplichtingen worden onder de financiële lasten verantwoord.

Vooruitontvangen bijdragen in aanleg van netten en aansluitingen

De van derden vooruitontvangen bijdragen bij investeringen in aanleg van netten en aansluitingen worden bij ontvangst als langlopende verplichting gepasseerd. De amortisering vindt plaats volgens de lineaire methode waarbij rekening wordt gehouden met de verwachte gebruiksduur van het actief.

Latente belastingen

De aanwezige latenties die betrekking hebben op verschillen tussen de commerciële en fiscale waardering van materiële vaste activa en personeelsgerelateerde voorzieningen worden apart als latente belastingen gepresenteerd. Voorts hebben de latenties betrekking op de derivaten en de in dit verband niet-gerealiseerde resultaten die via het eigen vermogen als hedgereserve zijn gevormd. De waardering van de latenties vindt plaats tegen de in het verslagjaar geldende tarief voor de vennootschapsbelasting.

Voorzieningen

Voorzieningen worden opgenomen voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen van een onzekere omvang of met een onzeker tijdstip als gevolg van gebeurtenissen in het verleden. Indien het effect daarvan materieel is, worden de voorzieningen bepaald door de verwachte toekomstige kasstromen contant te maken met behulp van een actuele disconteringsvoet waarbij rekening is gehouden met de specifieke risico's die inherent zijn aan de verplichting. De berekening van de contante waarde vindt, voor zover van toepassing, plaats volgens de 'project unit credit methode'. Actuariële resultaten worden hierbij direct in het resultaat verwerkt.

De verwachte uitgaven binnen een jaar na balansdatum worden als afzonderlijke post opgenomen onder de kortlopende verplichtingen.

Pensioenverplichtingen

De pensioentoezeggingen en de toezeggingen betreffende vervroegde uittreding aan de werknemers worden op grond van IAS 19 behandeld als toegezegde bijdragenregeling aangezien er onvoldoende informatie beschikbaar is en door de pensioenfondsen is aangegeven dat er geen consistente en betrouwbare basis is om de verplichting, fondsbeleggingen en kosten toe te rekenen aan de separate deelnemende partijen. De in het boekjaar betaalde bijdragen worden verantwoord in het resultaat.

Naar aanleiding van de opgetreden verslechtering van de financiële positie eind 2008 heeft het bestuur van het ABP begin 2009 een herstelplan opgesteld ter verbetering van de dekkingsgraad. In dit kader dient het bestuur jaarlijks, aan het begin van het jaar, een evaluatie uit te voeren van de voortgang van het herstel, op basis van de gerealiseerde dekkingsgraad ultimo voorafgaande jaar. Eind 2011 was de dekkingsgraad 94,2%. Voor de jaren 2012 en 2013 is de tijdelijke herstelopslag op de premie verhoogd met 2% (van 1% naar 3%). Per saldo betekent dit vanaf 1 april 2012 tot 1 januari 2014 een extra premielast t.o.v. 2011 van 2,2% (dus 3,2% inclusief de herstellpremie van 2011 ten opzichte van de 'normale' premiepercentages).

Handelsschulden en overige te betalen posten

De handelsschulden en overige te betalen posten worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Winstbelasting

Winstbelasting over het resultaat wordt berekend door toepassing van nominaal geldende tarieven op het in de jaarrekening getoonde resultaat voor belastingen rekening houdende met permanente verschillen tussen dit resultaat en het resultaat volgens fiscale grondslagen.

Belastingen worden opgenomen in de winst-en-verliesrekening behalve voorzover zij betrekking hebben op posten die rechtstreeks zijn opgenomen in het eigen vermogen.

Lease

Leaseovereenkomsten waarbij sprake is van overdracht aan Enexis Holding N.V. van nagenoeg alle aan het eigendom verbonden risico's en voordelen worden geclassificeerd als financiële lease en opgenomen als investeringen onder materiële vaste activa waartegenover een verplichting op lange termijn wordt gevormd. Bij aanvang van de leaseperiode worden de activa en verplichtingen opgenomen tegen de reële waarde van het geleasede actief, of indien lager, tegen de contante waarde van de leasebetalingen. De leasebetalingen worden zodanig uitgesplitst in financieringslasten en een aflossing van de leaseverplichting dat een constante disconteringsvoet over het resterende saldo van de verplichting wordt bereikt. Het actief wordt afgeschreven over de gebruiksduur of over de leaseperiode indien deze laatste korter is. Indien in de leaseovereenkomsten geen sprake is van overdracht van nagenoeg alle aan het eigendom verbonden risico's en voordelen (operationele lease), worden betalingen uit hoofde van deze leaseovereenkomsten op tijdsevenredige basis als last in het resultaat verwerkt.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode, waarbij voor de herleiding van de mutatie in de netto liquide middelen wordt uitgegaan van het resultaat na belastingen. Het in het kasstroomoverzicht gehanteerde begrip netto liquide middelen betreft de liquide middelen zoals in de balans gehanteerd minus de kortlopende bankverplichtingen.

Segmentinformatie

Segmenten worden gerapporteerd in overeenstemming met de wijze waarop intern gerapporteerd wordt aan de 'Chief Operating Decision-Maker' (CODM). De Raad van Bestuur is geïdentificeerd als de hoogstgeplaatste functionaris (CODM), die verantwoordelijk is voor de toewijzing van middelen en voor de beoordeling van prestaties van de segmenten. De interne rapportages zijn gebaseerd op de grondslagen die ook voor de geconsolideerde jaarrekening worden toegepast exclusief bijzondere posten en fair value-mutaties.

Segmentatie

Met ingang van het boekjaar 2011 past Enexis IFRS 8 (Operational segments) toe in zijn jaarrekening. Enexis onderscheidt hierbij de volgende te rapporteren segmenten:

- ◆ De geregleerde activiteiten;
- ◆ Overig.

Bovengenoemde indeling is gebaseerd op de interne rapportagestructuur, met name de geconsolideerde maandrapportage en het bedrijfs(jaar)plan. Vanwege de grote mate van administratieve verzelfstandiging zijn nagenoeg alle omzetten, kosten, activa en passiva te alloceren aan de segmenten.

De geregleerde activiteiten (het netwerkbeheer) vormen verreweg het grootste onderdeel binnen Enexis (zowel qua netto-omzet, resultaat na belastingen als totaal activa is het aandeel van deze activiteiten meer dan 90%).

De als "Overig" opgenomen segmenten betreffen de activiteiten Infra Products, Meetbedrijf, Vastgoed en Facilities.

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010
	Enexis Gereguleerd		Enexis Overig ¹		Normalisaties ² en eliminaties		Enexis Totaal	
Winst-en-verliesrekening								
Netto-omzet	1.237,3	1.126,6	100,6	99,0	-23,3	-21,4	1.314,6	1.204,2
Kosten van omzet	233,7	224,3	8,3	5,6	-2,9	-11,2	239,1	218,7
Overige bedrijfsopbrengsten	5,8	5,3	6,0	6,1	0,0	0,0	11,8	11,4
Brutomarge	1.009,4	907,6	98,3	99,5	-20,4	-10,2	1.087,3	996,9
Bedrijfskosten	615,5	590,3	81,3	83,8	-12,0	-26,9	684,8	647,2
Bedrijfsresultaat	393,9	317,3	17,0	15,7	-8,4	16,7	402,5	349,7
Resultaat deelnemingen ¹	2,0	2,1	0,8	2,8	-8,5	0,0	-5,7	4,9
Netto financiële baten/lasten	-87,6	-93,7	-0,9	-0,1	0,0	0,0	-88,5	-93,8
Resultaat na belastingen	231,3	166,9	12,9	14,4	-14,8	12,4	229,4	193,7
Activa en verplichtingen								
Totaal activa	6.240,1	5.791,3	95,2	133,6	-16,0	-13,4	6.319,4	5.911,5
Niet-geconsolideerde deelnemingen	13,7	13,6	11,7	19,3	0,0	0,0	25,3	32,9
Verplichtingen (voorzieningen en schulden)	3.189,6	2.918,0	14,7	43,1	-16,0	-13,4	3.188,4	2.947,7
Overige gegevens								
Investerings in MVA	439,2	395,7	6,0	16,1	-	-	445,2	411,8
Aantal eigen medewerkers ultimo jaar	3.565,4	3.550,3	178,6	167,7	-	-	3.744,0	3.718,0

Kosten en opbrengsten die onderling tussen de onderscheiden segmenten in rekening zijn gebracht alsmede onderlinge vorderingen, schulden en rekening-courantverhoudingen zijn geëlimineerd. De kosten en de opbrengsten betreffen nagenoeg geheel de terbeschikkingstellingsvergoeding voor activa.

¹ Het resultaat uit deelnemingen is in 2011 in ongunstige zin beïnvloed door een benedenwaartse aanpassing van de boekwaarde van deelnemingen op basis van geprognosticeerde resultaten op lange termijn.

² Voor genormaliseerde bedragen zie noot 8. Bijzondere posten.

Noten bij geconsolideerde jaarrekening

1. Netto-omzet uit hoofde van leveringen van goederen en diensten

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Transportvergoedingen huidig jaar	1.100,6	1.005,8
Transportvergoedingen correcties voorgaande jaren	8,4	3,2
Overige verkopen en diensten	205,6	195,2
Totaal	1.314,6	1.204,2

De transportvergoeding 2011 stijgt met name als gevolg van reguleringseffecten en de verwerving van Intergas. Overige verkopen en diensten hebben betrekking op commerciële activiteiten en diverse gereguleerde omzetten, niet zijnde transporttarieven.

2. Kosten van omzet

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Transport- en systeemdiensten	146,4	136,1
Distributieverliezen	92,4	89,5
Overige inkoopkosten/verrekening voorgaande jaren	0,3	-6,9
Totaal	239,1	218,7

De stijging van de inkoopkosten Transport- en systeemdiensten wordt met name veroorzaakt door hogere tarieven voor transportvergoedingen voor het bovengelegen netwerkdeel van TenneT en de eveneens door TenneT in rekening gebrachte periodieke aansluitvergoedingen. De in 2010 als Overige inkoopkosten/verrekening voorgaande jaren opgenomen vrijval van de voorziening netverlies is in bovenstaande cijferpresentatie geherrubriceerd onder de regel Distributieverliezen. De distributieverliezen stijgen als gevolg van een dotatie aan de voorziening netverlies inzake reconciliatie gecompenseerd door een daling als gevolg van prijseffecten.

De post Overige inkoopkosten/verrekening voorgaande jaren heeft in 2010 voornamelijk betrekking op verrekeningen met TenneT.

3. Overige bedrijfsopbrengsten

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Geamortiseerde bijdragen bij investeringen in aanleg van netten en aansluitingen	8,1	5,9
Ontvangen subsidies en restituties	0,5	0,4
Opbrengst verkochte activa	0,1	1,2
Huuropbrengst	3,1	3,4
Overig	0,0	0,5
Totaal	11,8	11,4

Vooruitontvangen bijdragen bij investeringen in aanleg van netten en aansluitingen worden met terugwerkende kracht tot 1 januari 2008 als langlopend schuld op de balans gepassiveerd en, parallel aan de afschrijving van betreffende activa, geamortiseerd en als Overige bedrijfsopbrengsten ten gunste van het resultaat gebracht.

De Huuropbrengst bestaat grotendeels uit huuropbrengst van een pand in Groningen (EUR 2,5 miljoen; looptijd 5 jaar) en verhuur van panden aan Ziut (EUR 0,6 miljoen; looptijd 1 jaar).

4. Personeelskosten

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Salarissen	215,0	196,2
Sociale lasten	12,6	10,5
Pensioenlasten	35,2	33,9
Inhuur van derden	60,9	67,1
Dotatie personeelsgerelateerde voorzieningen	15,7	-6,1
Overige	22,6	22,5
Af: geactiveerde productie eigen bedrijf	-94,0	-103,7
Totaal	268,0	220,4

In 2011 groeide het personeelsbestand van Enexis, exclusief de acquisitie van Intergas, met 26 van 3.718 Fte's ultimo 2010 naar 3.744 Fte's ultimo 2011. Gemiddeld over de betreffende jaren bezien is dit aantal echter toegenomen met 221,5 Fte's met name door de overgang van Shared Service Center-medewerkers van Essent naar Enexis in het 2e halfjaar van 2010. Deze toename heeft geresulteerd in een stijging van salarissen en de daaraan gerelateerde sociale lasten en pensioenlasten van circa EUR 16,0 miljoen. Bovendien stijgen de loonkosten met EUR 3,5 miljoen door de CAO-stijging van 1,5% per 1 juli 2011.

Door de acquisitie van Intergas per juni 2011 is het aantal medewerkers toegenomen met 53,5 Fte's waarvoor in de periode juni tot en met december 2011 EUR 1,4 miljoen aan kosten (EUR 2,7 miljoen personeelskosten verminderd met EUR 1,3 miljoen aan geactiveerde productie) in de consolidatie is betrokken.

Naar aanleiding van de opgetreden verslechtering van de financiële positie eind 2008 heeft het bestuur van het ABP begin 2009 een herstelplan opgesteld ter verbetering van de dekkingsgraad. In dit kader dient het bestuur jaarlijks, aan het begin van het jaar, een evaluatie uit te voeren van de voortgang van het herstel, op basis van de gerealiseerde dekkingsgraad ultimo voorafgaande jaar. Eind 2011 was de dekkingsgraad 94,2%. Voor de jaren 2012 en 2013 is de tijdelijke herstelopslag op de premie verhoogd met 2% (van 1% naar 3%). Per saldo betekent dit vanaf 1 april 2012 tot 1 januari 2014 een extra premielast t.o.v. 2011 van 2,2% (dus 3,2% inclusief de herstellpremie van 2011 ten opzichte van de 'normale' premiepercentages).

Door inzet van minder extern personeel dalen de kosten van Inhuur van derden met EUR 6,2 miljoen. Daarentegen heeft een lagere Geactiveerde productie een ongunstig effect van EUR 9,7 miljoen op de hoogte van de personeelskosten.

De Dotatie personeelsgerelateerde voorzieningen heeft voornamelijk betrekking op de in 2011 geïnitieerde reorganisaties bij diverse stafafdelingen en het vervallen van formatieplaatsen bij de afdeling Klantrelaties, anticiperend op overgang naar het nieuwe marktmodel in 2013.

De post Overige betreft onder andere reiskosten, opleidingen en representatie.

5. Afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Afschrijving materiële vaste activa	229,6	215,6
Afschrijving immateriële vaste activa	25,6	19,7
Bijzondere waardeverminderingen	16,7	13,2
Totaal	271,9	248,5

De Afschrijving materiële vaste activa stijgt door stijgende investeringen in het energienetwerk.

De Afschrijving immateriële vaste activa neemt toe als gevolg van ingebruikname van diverse systemen op het gebied van informatievoorziening en klantenadministratie eind 2010.

De post Bijzondere waardeverminderingen heeft voor EUR 9,9 miljoen (2010: EUR 10,9 miljoen) betrekking op desinvestering bij vervangingen en reconstructies van netdelen en voor EUR 2,2 miljoen (2010: EUR 1,7 miljoen) op vervanging van transformatoren. Voor EUR 3,5 miljoen betreffen de bijzondere waardeverminderingen een versnelde afschrijving van software anticiperend op de introductie van het nieuwe markmodel in 2013. Tenslotte, EUR 0,9 miljoen heeft betrekking op afwaardering van de waarde van elektrische auto's.

De Bijzondere waardeverminderingen van de deelnemingen is als negatief resultaat uit deelneming ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

De met ingang van 1 januari 2008 vooruitontvangen bijdragen bij investeringen in aanleg van netten en aansluitingen worden parallel aan de afschrijving van betreffende activa geamortiseerd en als Overige bedrijfsopbrengsten ten gunste van het resultaat gebracht. Over 2011 bedroeg deze amortisatie EUR 8,1 miljoen (2010: EUR 5,9 miljoen). De tot en met 2007 ontvangen bijdragen vallen nog via de afschrijvingskosten vrij.

6. Kosten uitbesteed werk, materialen en andere externe kosten

(bedragen in miljoenen euro's)	Noot	2011	2010
Uitbesteed werk		59,4	83,8
Materialen		17,1	15,9
Andere externe kosten	6a	61,9	65,2
Totaal		138,4	164,9

Kosten uitbesteed werk zijn in 2011 lager doordat de werkzaamheden van het Shared Service Center van Essent overgeheveld zijn naar Enexis waardoor de dienstverleningsovereenkomst is komen te vervallen. Aangezien er medewerkers van Essent naar Enexis zijn overgekomen is er wel een stijging in de personeelskosten te zien (zie noot 4). Tevens is er ten opzichte van 2010 een lagere bijdrage door de Stichting e-laad.nl aan Enexis doorbelast.

De daling in Andere externe kosten betreft voornamelijk besparingen op kosten voor ICT-dienstverlening.

6a. Accountantskosten

De in het boekjaar door Ernst & Young Accountants LLP in rekening gebrachte honoraria bedroegen in 2011 EUR 0,4 miljoen voor het onderzoek van de jaarrekening (2010: EUR 0,4 miljoen), voor EUR 0,0 aan andere contoleopdrachten (2010: EUR 0,0 miljoen), voor EUR 0,0 miljoen voor adviesdiensten op fiscaal terrein (2010: EUR 0,0 miljoen) en EUR 0,1 miljoen voor andere niet-controlediensten (2010: EUR 0,1 miljoen).

7. Overige bedrijfskosten

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Vrijval (dotatie) van voorzieningen	-8,4	-7,5
Overig	14,9	20,9
Totaal	6,5	13,4

In vergelijking met vorig jaar heeft in 2011 een beperkte dotatie plaatsgevonden aan de voorziening voor dubieuze debiteuren. Daartegenover zijn diverse voorzieningen vrijgevallen waaronder voorzieningen voor: de CBL-verplichtingen van Maastricht, voor fiscale risico's en voor grondsaneringen. De post Overige daalt met EUR 6 miljoen, voornamelijk door lagere assurantiekosten, lagere servicegarantie- en compensatievergoedingen en lagere contributies aan brancheverenigingen.

8. Bijzondere posten

Onder de bijzondere posten worden baten en lasten opgenomen, die naar mening van het management niet direct voortvloeien uit de reguliere bedrijfsuitoefening en/of die qua aard en omvang, omwille van een betere analyse van de resultaten, apart dienen te worden beschouwd. Als ondergrens wordt hierbij EUR 5 miljoen gehanteerd.

Onder het bedrijfsresultaat inclusief resultaat deelnemingen zijn de volgende bijzondere posten opgenomen:

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Genormaliseerd bedrijfsresultaat inclusief resultaat deelnemingen (exclusief bijzondere posten)	413,7	337,9
<i>Lasten:</i>		
Vorming reorganisatievoorzieningen	-13,6	
Afwaardering van deelnemingen ¹	-8,5	
Nagekomen periodieke aansluitvergoeding TenneT 2008 - 2010	-5,3	
<i>Baten:</i>		
Vrijval voorzieningen voor reorganisatie/overdracht personeel		5,8
Afwikkeling inkoop TenneT		5,7
Vrijval voorziening fiscale risico's		5,2
Vrijval CBL-voorziening i.v.m. afwikkeling CBL Maastricht	5,0	
Vrijval voorziening Energy XS door afwikkeling faillissement	5,5	
Saldo bijzondere posten	-16,9	16,7
Gepresenteerd bedrijfsresultaat inclusief resultaat deelnemingen (inclusief bijzondere posten)	396,8	354,6

Het effect van bovenstaande posten op het resultaat na belastingen is als volgt:

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Resultaat na belastingen (exclusief bijzondere posten)	244,2	181,3
Saldo bijzondere posten	-16,9	16,7
Belastingdruk over bijzondere posten ¹	2,1	-4,3
Resultaat na belastingen (inclusief bijzondere posten)	229,4	193,7

¹ De afwaardering van deelnemingen is voor de VpB niet aftrekbaar en is derhalve niet in de belastingdruk over bijzondere posten meegenomen.

9. Resultaat deelnemingen

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
ZEBRA Gasnetwerk B.V.	2,2	2,1
G.O.B. Euroservices B.V.	-0,2	0,0
Ziut B.V.	-7,7	2,8
Totaal	-5,7	4,9

Ten opzichte van 2010 is het resultaat uit deelneming Ziut B.V. gedaald. Verslechterde marktomstandigheden hebben geleid tot een lager gerealiseerd bedrijfsresultaat en zijn voorts aanleiding geweest voor een afwaardering van de bedrijfswaarde van Ziut B.V. met EUR 8,5 miljoen. Het negatieve resultaat uit de deelneming G.O.B. is veroorzaakt door een afwaardering van de boekwaarde van activa.

10. Financiële baten en lasten

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Rentebaten	7,8	5,0
Totaal financiële baten	7,8	5,0
Rentetoevoegingen voorzieningen	2,0	2,1
Overige rentelasten	94,3	96,7
Totaal financiële lasten	96,3	98,8
Totaal, per saldo lasten	-88,5	-93,8

De rentelasten hebben voor het grootste gedeelte een vast karakter (aandeelhoudersleningen).

De mutatie wordt vooral veroorzaakt door de commitment fee en de kosten voor kredietfaciliteiten (Revolving Credit Facility). De rentebaten zijn gestegen, met name door een hoger saldo van vrij beschikbare liquide middelen.

11. Winstbelasting

Enexis Holding N.V. is hoofd van de fiscale eenheid en in die hoedanigheid hoofdelijk aansprakelijk voor de verplichtingen van de in de fiscale eenheid opgenomen onderdelen.

De bedrijfsactiviteiten van Enexis Holding N.V. zijn onderworpen aan winstbelasting. Bij alle afzonderlijke onderdelen van de fiscale eenheid worden, op basis van de gerealiseerde commerciële resultaten en rekening houdende met de geldende vrijstellingen, de te betalen bedragen aan vennootschapsbelasting vastgesteld en vereffend. De aansluiting tussen het wettelijke winstbelastingtarief uitgedrukt in een percentage van het resultaat voor belasting en de effectieve belastingdruk is als volgt:

(in procenten)	2011	2010
Nominaal wettelijk winstbelastingtarief in Nederland	25,00	25,50
Uitgesloten voor winstbelasting en verrekeningen voorgaande jaren	0,45	0,51
Effectieve belastingdruk huidig jaar	25,45	24,99

De vastgestelde winstbelasting is als volgt:

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Resultaat voor belastingen	308,3	260,8
Vrijgestelde resultaten en verrekeningen voorgaande jaren	-5,7	4,9
Belastbaar resultaat	314,0	255,9
Belastingen over lopende boekjaar	78,5	65,3
Correctie voorgaand jaar	0,4	1,8
Totaal belastingen	78,9	67,1
Waarvan latent	69,7	38,9
Acuut gedeelte belastingen	9,2	28,2

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Niet belastbare resultaten		
Resultaat deelnemingen	2,8	4,9
Impairment Ziut B.V.	-8,5	-
Totaal	-5,7	4,9

12. Acquisitie

Op 25 januari 2011 heeft Enexis de intentie bekend gemaakt om Intergas Energie B.V. over te nemen. Hiertoe is op 25 januari 2011 met Intergas Holding een principeovereenkomst ondertekend. Intergas Energie B.V. is eigenaar en beheerder van een gasdistributienetwerk in Midden- en West-Brabant met circa 150.000 aansluitingen. Per 31 mei heeft Enexis Holding N.V. de aandelen van Intergas Energie B.V. verkregen waardoor de zeggenschap over het bedrijf formeel werd overgedragen. Ruim 60 nieuwe medewerkers werden verwelkomd. Vanaf 1 juni 2011 is Intergas Energie B.V. geconsolideerd in de groepcijfers.

De definitieve kostprijs van deze overname bedraagt EUR 192,3 miljoen en is als volgt te specificeren:

(bedragen in miljoenen euro's)	2011
Vaste activa	197,2
Vlottende activa	3,8
Liquide middelen	3,9
Totaal overgenomen activa	204,9
Langlopende verplichtingen	25,8
Kortlopende verplichtingen	3,7
Totaal overgenomen passiva	29,5
Reële waarde van de netto activa	175,4
Goodwill	16,9
Kostprijs overname	192,3

De reële waarde van de vaste activa betreft materiële vaste activa in de vorm van gasnetwerk, gasaansluitingen en gasmeters. Het bedrag aan vlottende activa heeft voor EUR 3,2 miljoen betrekking op debiteuren uit reguliere bedrijfsactiviteiten, na aftrek van EUR 0,3 miljoen aan voorziening voor dubieuze vorderingen.

De overgenomen langlopende verplichtingen betreffen voorzieningen voor CBL- en personeelsgerelateerde verplichtingen voor samen EUR 3,4 miljoen, vooruitontvangen bijdragen voor EUR 3,5 miljoen en latente belastingen voor EUR 19 miljoen in verband met verschillen tussen de commerciële en fiscale waardering van de activa. De kortlopende verplichtingen betreffen voor EUR 2,7 miljoen crediteuren, gewaardeerd tegen nominale waarde, voortvloeiende uit reguliere bedrijfsactiviteiten.

De goodwill van EUR 16,9 miljoen heeft met name betrekking op te verwachten synergie-effecten en outperformance van operationele kosten en investeringsuitgaven.

Vanaf de overnamedatum, 31 mei 2011, heeft Intergas Energie B.V. een bijdrage geleverd aan de netto-omzet van EUR 17,4 miljoen. De bijdrage aan het netto-resultaat over deze periode bedroeg per saldo EUR 4,2 miljoen.

Over de periode januari tot en met mei 2011 bedroeg de omzet van Intergas B.V. EUR 11,6 miljoen. Als vanaf 1 januari 2011 Intergas Energie B.V. overgenomen zou zijn, dan was het netto-resultaat van Enexis EUR 4 miljoen hoger geweest.

Met onderstaande bedragen is Intergas Energie B.V. in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening 2011 van Enexis Holding N.V. betrokken.

(bedragen in miljoenen euro's)	2011
Omzet	17,4
Inkoop	0,0
Brutomarge	17,4
Personeelskosten	2,8
Afschrijvingskosten	7,1
Kosten uitbesteed werk, materialen, andere externe kosten	0,6
Overige bedrijfskosten	1,3
Totaal bedrijfskosten	11,8
Financiële baten en lasten	0,1
Resultaat voor belastingen	5,5
Resultaat na belastingen	4,2

De kosten die zijn gemaakt voor de acquisitie bedragen EUR 2 miljoen en zijn in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

13. Materiële vaste activa

Met ingang van 2010 worden, met terugwerkende kracht tot 1 januari 2008, de van derden vooruitontvangen bijdragen bij investeringen in aanleg van netten en aansluitingen niet meer met de bruto-investeringsuitgaven gesaldeerd en als materiële vaste activa gepresenteerd, maar separaat als "vooruitontvangen bijdragen in aanleg" onder de langlopende schulden gerubriceerd en geamortiseerd via de Overige bedrijfsopbrengsten.

Het verloop van de materiële vaste activa over 2011 is als volgt:

(bedragen in miljoenen euro's)	Bedrijfs- gebouwen en terreinen ¹	Leidingen en installaties ²	Andere vaste bedrijfs- middelen ³	Werken in uitvoering	Totaal 2011
Aanschafwaarde 1 januari	566,4	8.685,1	186,2	176,6	9.614,3
Cumulatieve afschrijvingen 1 januari	270,2	4.274,9	131,0	0,0	4.676,1
Boekwaarde 1 januari	296,2	4.410,2	55,2	176,6	4.938,2
Herrubricering	1,5	-0,7	0,0	-9,4	-8,6
Acquisitie Intergas Energie B.V.	0,3	195,8	0,0	1,1	197,2
Investeringen ^{2,3}	17,3	425,4	9,9	-27,7	424,9
Desinvesteringen ¹	-2,8	0,0	-0,6	0,0	-3,4
Afschrijvingen	-11,9	-218,9	-12,1	0,0	-242,9
Overige	0,0	-0,1	-0,4	0,0	-0,5
Boekwaarde 31 december	300,6	4.811,7	52,0	140,6	5.304,9
Cumulatieve afschrijvingen 31 december	277,2	4.460,7	139,8	0,0	4.877,7
Aanschafwaarde 31 december	577,8	9.272,4	191,8	140,6	10.182,6

¹ Desinvesteringen betreffen door Vastgoed B.V. verkochte gebouwen in Maasbracht, Helmond en Maasbree.

² In 2011 is EUR 1,5 miljoen (2010: EUR 1,4 miljoen) aan bouwrente geactiveerd waarbij is gerekend met een rentetarief van 4,8% (2010:4,26%).

³ Onder de andere vaste bedrijfsmiddelen zijn de bedrijfswagens in financiële lease opgenomen tegen de contante waarde van de minimale toekomstige leasebetalingen. Ultimo 2011 bedraagt de boekwaarde EUR 16,7 miljoen.

Het vergelijkende overzicht over 2010 is als volgt:

(bedragen in miljoenen euro's)	Bedrijfs- gebouwen en terreinen	Leidingen en installaties	Andere vaste bedrijfs- middelen	Werken in uitvoering	Totaal 2010
Aanschafwaarde 1 januari	566,7	8.407,2	167,3	128,1	9.269,3
Cumulatieve afschrijvingen 1 januari	261,0	4.090,8	122,2	0,0	4.474,0
Boekwaarde 1 januari	305,7	4.316,4	45,1	128,1	4.795,3
Herrubricering	0,0	0,0	-1,5	1,5	0,0
(De)consolidatie	-	-	-	-	0,0
Verwerving	-	-	-	-	0,0
Herrubricering werken in uitvoering	-	-	-	-	0,0
Activa aangehouden voor verkoop	-1,8	0,6	0,0	0,0	-1,2
Investerings	4,0	302,6	20,9	47,0	374,5
Desinvesteringen	-0,4	-1,1	-0,1	0,0	-1,6
Afschrijvingen	-11,3	-208,3	-9,2	0,0	-228,8
Overige	-	-	-	-	-
Boekwaarde 31 december	296,2	4.410,2	55,2	176,6	4.938,2
Cumulatieve afschrijvingen 31 december	270,2	4.274,9	131,0	0,0	4.676,1
Aanschafwaarde 31 december	566,4	8.685,1	186,2	176,6	9.614,3

Voor de uit de financiële lease van de bedrijfswagens voortvloeiende verplichtingen wordt verwezen naar noot 32.

De verwachte gebruiksduur van de belangrijkste activa is als volgt:

	Aantal jaren
Gebouwen	25-50
Leidingen en installaties	25-55
Andere vaste bedrijfsmiddelen	
Bedrijfswagens	7
Gereedschappen en apparatuur	5

14. Immateriële vaste activa

Het verloop van de immateriële vaste activa over 2011 is als volgt:

(bedragen in miljoenen euro's)	Goodwill	Software	In uitvoering	Totaal 2011
Aanschafwaarde 1 januari	0,0	190,3	0,6	190,9
Cumulatieve afschrijvingen 1 januari	0,0	105,6	0,0	105,6
Boekwaarde 1 januari	0,0	84,7	0,6	85,3
Herrubricering	0,0	0,0	8,6	8,6
Investerings	0,0	27,9	-3,6	24,3
Acquisitie Intergas Energie B.V.	16,9	0,0	0,0	16,9
Afschrijvingen	0,0	-29,1	0,0	-29,1
Boekwaarde 31 december	16,9	83,5	5,6	106,0
Cumulatieve afschrijvingen 31 december	0,0	126,7	0,0	126,7
Aanschafwaarde 31 december	16,9	210,2	5,6	232,7

De Goodwill heeft betrekking op de in 2011 plaatsgevonden acquisitie van Intergas Energie B.V. en betreft het verschil tussen de kostprijs van de overname en de reële waarde van de netto-activa. Voor verdere informatie ten aanzien van deze acquisitie wordt verwezen naar noot 12.

De als Software aangemerkte activa betreffen voornamelijk het netregistratiesysteem, diverse besturings-systemen, aansluitregisters, klanteninformatiesystemen, werkordermanagementsysteem en overige ondersteunende systemen.

Vooruitlopend op de introductie van het centrale aansluitregister en het nieuwe marktmodel is de afschrijvings-termijn van software, die volledig aan het oude marktmodel zijn te relateren, met ingang van 2011 aangepast. De afschrijvingstermijnen zijn aangepast naar respectievelijk 1 september 2012 en 1 april 2013, de momenten dat de betreffende overgang daadwerkelijk plaatsvindt. Deze schattingswijziging heeft in 2011 geleid tot een additionele afschrijvingslast van EUR 0,7 miljoen. De boekwaarde van deze versneld af te schrijven software bedraagt ultimo 2011 EUR 1,8 miljoen.

De verwachte gebruiksduur van Software is 5 jaar.

Het vergelijkende overzicht over 2010 is als volgt:

(bedragen in miljoenen euro's)	Software	In uitvoering	Totaal 2010
Aanschafwaarde 1 januari	146,7	2,3	149,0
Cumulatieve afschrijvingen 1 januari	85,9	0,0	85,9
Boekwaarde 1 januari	60,8	2,3	63,1
Herrubricering	2,3	-2,3	0,0
Investerings	41,3	0,6	41,9
Afschrijvingen	-19,7	0,0	-19,7
Boekwaarde 31 december	84,7	0,6	85,3
Cumulatieve afschrijvingen 31 december	105,6	0,0	105,6
Aanschafwaarde 31 december	190,3	0,6	190,9

Medio december 2011 is beoordeeld of er aanwijzingen zijn voor een bijzondere waardevermindering van de netwerken, inclusief de bijbehorende goodwill, waarbij de bedrijfswaarde als uitgangspunt is genomen. De bedrijfswaarde is bepaald op basis van het meest recente Strategisch Plan (SP) tot en met 2025. De belangrijkste uitgangspunten die in dit plan zijn opgenomen zijn een disconteringsvoet van 6,1%, de meest recente inschattingen van de gereguleerde tarieven, een inschatting van de ontwikkeling van het aantal aansluitingen alsmede inschattingen voor operationele en andere kosten. De gekozen uitgangspunten zijn in belangrijke mate gebaseerd op ervaringen uit het verleden alsmede op de meest actuele informatie op gebied van tariefregulering. De vastgestelde bedrijfswaarde was ruim hoger dan de boekwaarde van de netwerken, vermeerderd met de daaraan gealloceerde goodwill, waardoor de noodzaak niet aanwezig was voor bijzondere waardeverminderingen van de netwerken en/of de daaraan gelieerde goodwill.

15. Deelnemingen

De deelnemingen zijn als volgt samengesteld:

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
G.O.B. Euroservices B.V.	0,0	0,0
ZEBRA Gasnetwerk B.V.	13,4	13,3
Energie Data Services Nederland B.V.	0,1	0,1
Ziut B.V.	11,6	19,3
Overige deelnemingen en stichtingen	0,2	0,2
Saldo per 31 december	25,3	32,9

De waarde van de deelneming Ziut B.V. is met EUR 0,8 miljoen vermeerderd met het in 2011 gerealiseerd resultaat. Daarnaast is de waarde met EUR 8,5 miljoen verlaagd door een benedenwaartse aanpassing op basis van geprognosticeerde resultaten op lange termijn.

Het verloop van de deelnemingen is als volgt:

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Stand per 1 januari	32,9	32,5
Door aankoop verkregen	0,2	0,2
Resultaten over het jaar	-5,7	4,9
Ontvangen dividenden	-2,1	-4,7
Stand per 31 december	25,3	32,9

De post Ontvangen dividenden betreft in 2011 het van ZEBRA Gasnetwerk B.V. ontvangen dividend over 2010.

Onderstaand is van het totaal van de deelnemingen de relevante informatie betreffende het belang van Enexis Holding N.V. weergegeven.

(bedragen in miljoenen euro's)	2011
Vaste activa	27,3
Vlottende activa	44,8
Langlopende verplichtingen	-21,8
Kortlopende verplichtingen	-25,0
Boekwaarde 31 december	25,3
Netto-omzet	35,3
Kosten (inclusief financiële baten en lasten)	-31,8
Waardevermindering deelnemingen	-8,5
Resultaat voor belastingen	-5,0
Belastingen	-0,7
Resultaat na belastingen	-5,7

Het ter vergelijking opgenomen overzicht over 2010 is als volgt:

(bedragen in miljoenen euro's)	2010
Vaste activa	41,1
Vlottende activa	62,9
Langlopende verplichtingen	-27,2
Kortlopende verplichtingen	-43,9
Boekwaarde 31 december	32,9
Netto-omzet	36,2
Kosten (inclusief financiële baten en lasten)	-29,8
Resultaat voor belastingen	6,4
Belastingen	-1,5
Resultaat na belastingen	4,9

Een overzicht van alle deelnemingen (groepsmaatschappijen en overige deelnemingen) is opgenomen in noot 52. Geen van de deelnemingen is ter beurse genoteerd.

16. Overige financiële vaste activa

De overige financiële vaste activa zijn als volgt samengesteld:

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Leningen en vorderingen	2,4	2,8
Totaal	2,4	2,8

Deze post betreft nagenoeg geheel de aan personeel te relateren leningen in het kader van financieringsregelingen. De gemiddeld gewogen effectieve rentevoet van de leningen bedraagt 2,6% (2010: 3,2%).

De reële waarde komt nagenoeg overeen met de boekwaarde.

17. Voorraden

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Materialen	25,6	17,7
Voorziening incourantheid	-0,9	-1,0
Totaal	24,7	16,7

Ten opzichte van 2010 is de hoogte van de voorraden met EUR 10 miljoen toegenomen door aanschaf van slimme meters ten behoeve van de start van de uitrol van de slimme meter op beperkte schaal in 2012.

De ten gunste van het resultaat geboekte herwaardering van voorraden is in het boekjaar nihil (2010: EUR 0,2 miljoen).

18. Vorderingen

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Handelsdebiteuren	90,9	84,4
Nog te ontvangen bedragen	454,0	434,6
Kortlopend deel leningen	0,0	2,8
Voorziening voor dubieuze vorderingen	-17,9	-17,6
Totaal	527,0	504,2

De post Nog te ontvangen bedragen heeft betrekking op bijramingen van de transportvergoedingen welke nog niet middels finale eindafrekeningen zijn verrekend met energieleveranciers.

In 2010 is een lening van EUR 2,8 miljoen verstrekt aan Ziut B.V. tegen een rente van 4,4% met een resterende looptijd van 1 maand. De reële waarde van de post Leningen komt nagenoeg overeen met de boekwaarde.

De ouderdom van de Handelsdebiteuren zonder aftrek van de voorziening dubieuze debiteuren is per 31 december 2011 (vergelijking met cijfers 2010) als volgt:

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Nog niet vervallen	18,7	13,6
0-30 dagen vervallen	28,1	35,2
31-60 dagen vervallen	10,3	9,8
61-90 dagen vervallen	1,7	2,4
91-365 dagen vervallen	10,9	6,9
> 365 dagen vervallen	21,2	16,5
Totaal	90,9	84,4

De inbaarheid van de Handelsdebiteuren is afhankelijk van het klantprofiel individueel danwel collectief beoordeeld op basis van risico-inschatting door het management.

Het verloop van de voorziening voor dubieuze vorderingen is als volgt:

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Saldo 1 januari	-17,6	-15,8
Dotatie ten laste van het resultaat	6,7	-3,1
Afboekingen	-6,2	3,3
Terugname van eerdere afboekingen	-0,8	-2,0
Saldo 31 december	-17,9	-17,6

19. Liquide middelen

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Bank- en kassaldi	69,1	40,2
Kortlopende deposito's	260,0	290,0
Totaal	329,1	330,2

Tijdelijk overtollige liquiditeiten worden, conform de randvoorwaarden zoals nader omschreven in het Treasury Statuut, op deposito geplaatst, op zakelijke spaarrekeningen aangehouden, danwel belegd in Moneymarket Funds.

Met betrekking tot het beleggen van overtollige liquiditeiten is in het Treasury Statuut aansluiting gezocht bij de wet Fido (Wet financiering decentrale overheden) en Ruddo (Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden), waarbij additioneel limieten zijn gesteld ten aanzien van het bedrag en de looptijd. Alle deposito's zijn op afloopdatum beschikbaar. De resterende looptijden zijn korter dan 3 maanden.

20. Activa aangehouden voor verkoop

De activa aangehouden voor verkoop zijn als volgt samengesteld:

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Hoogspanningsstations	0,0	1,2
Totaal	0,0	1,2

De in 2010 voor verkoop aangehouden activa hadden betrekking op een 6-tal stations die inmiddels in de 1^e helft van 2011 aan TenneT zijn overgedragen. Het resultaat op deze verkoop was nihil.

21. Eigen vermogen

Het maatschappelijke kapitaal van de vennootschap bedraagt driehonderd miljoen euro (EUR 300.000.000). Het is verdeeld in driehonderd miljoen (300.000.000) gewone aandelen van een euro (EUR 1). Hiervan zijn 149.682.196 aandelen met een totale waarde van EUR 149.682.196 geplaatst en volgestort.

De Agioreserve betreft fiscaal erkend agio.

De hedgereserve betreft de tegenwaarde van de renteswaps die Enexis in de fase voorafgaand aan de uitgifte van EUR 300 miljoen aan Euro Medium Term Notes heeft afgesloten om de risico's uit hoofde van de verwachte toekomstige interestbetalingen af te dekken. Bij de afsluiting van de leningen in januari 2012 is de renteswap afgerekend en valt het tot dat moment in de kasstroom hedgereserve opgenomen verlies of winst vrij naar het resultaat over de resterende duur van de leningen, zodat per saldo het oorspronkelijk ingedekte interestniveau in de winst-en-verliesrekening wordt verantwoord. De via het eigen vermogen gevormde hedgereserve is, na aftrek van de latente belasting van EUR 1,4 miljoen, EUR 4,3 miljoen als niet-gerealiseerde resultaten te beschouwen. De gevormde hedgereserve is niet vrij uitkeerbaar.

Het via de winst-en-verliesrekening gevormde resultaat van het boekjaar 2011 betreft louter gerealiseerde resultaten. Na aftrek van belastingen bedraagt het in 2011 gerealiseerde resultaat EUR 229,4 miljoen (2010: EUR 193,7 miljoen).

Voor verdere toelichting wordt verwezen naar het geconsolideerd mutatieoverzicht eigen vermogen op blz. 91.

22. Rentedragende verplichtingen (langlopend)

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Aandeelhouderslening met conversierecht tot omzetting in eigen vermogen	350,0	350,0
Aandeelhoudersleningen	1.000,0	1.450,0
Achtergestelde leningen	93,9	93,9
Onderhandse leningen	3,6	4,3
Leaseverplichtingen	12,2	12,7
Totaal	1.459,7	1.910,9

Onder de langlopende rentedragende verplichtingen worden leningen opgenomen die nog langer dan een jaar aan Enexis ter beschikking staan. De bedragen voor aflossing, die binnen een jaar vervallen, worden opgenomen onder de Rentedragende verplichtingen (kortlopend).

Ingevolge de Aanwijzing van de minister van Economische Zaken dient in het kader van de Splitsing een gedeelte van de Aandeelhoudersleningen ten bedrage van EUR 350.000.000 in geval van structureel vermogenstekort converteerbaar te zijn in eigen vermogen. Enexis heeft het recht de geldgever te verzoeken de lening geheel of in delen om te zetten in eigen vermogen van Enexis. Dit indien dit naar het oordeel van Enexis, en onderschreven door haar Raad van Commissarissen, noodzakelijk is. Dit verzoek dient te geschieden met het oog op de continuïteit van de uitoefening van haar taak als netbeheerder en in overeenstemming met de eisen van de Energieregulering. Aandeelhouders hebben als geldgever de verplichting aan de gevraagde omzetting mee te werken als er sprake is van een structureel vermogenstekort, slechts voor zover die omzetting noodzakelijk is om Enexis in staat te stellen structureel aan de wettelijke en bancaire financiële ratio's te voldoen. Voor deze Aandeelhouderslening met conversierecht tot omzetting in eigen vermogen geldt een rentepercentage van 7,2% (2010: 7,2%) met een resterende looptijd van 7,75 jaar.

Conform het vastgesteld aflossingsschema is tranche A van de Aandeelhoudersleningen, ter grootte van EUR 450 miljoen, formeel aflosbaar op 30 september 2012, maar biedt de leningovereenkomst de mogelijkheid om de lening vanaf 1 jaar voorafgaand aan deze datum vervroegd af te kunnen lossen. Dit deel van de aandeelhoudersleningen is daarom verantwoord onder de kortlopende, rentedragende verplichtingen. Inmiddels is, in januari 2012, tranche A van de aandeelhoudersleningen in 2 delen geheel afgelost. Zie tevens noot 34 "Gebeurtenissen na balansdatum".

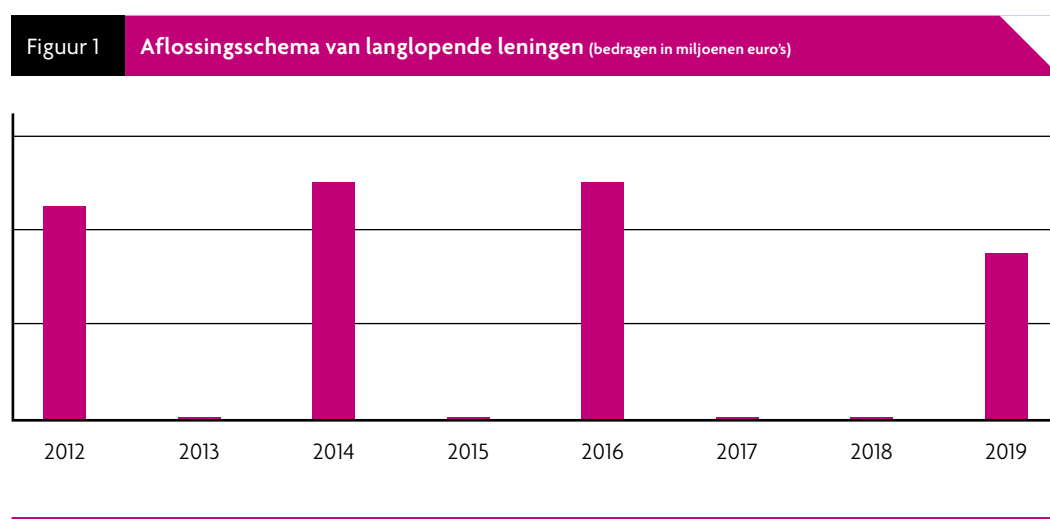
Voor de overige Aandeelhoudersleningen geldt een gewogen, gemiddeld rentepercentage van 4,0% (2010: 4,0%) met een gewogen, gemiddelde resterende looptijd van 2,5 jaar (2010: 3,8 jaar).

De Achtergestelde leningen zijn achtergesteld bij de vorderingen van schuldeisers op de groepsmaatschappij Aktivabedrijf Enexis Noord B.V. De Achtergestelde leningen zijn volledig ter beschikking gesteld door een deel van de aandeelhouders van Enexis en hebben een onbepaalde looptijd. De rente (2011 en 2010: 9%) wordt niet herzien. De marktconforme rente bedraagt 6,67% (2010: 6,95% en de reële waarde bedraagt EUR 111 miljoen (2010: EUR 106,5 miljoen).

De Onderhandse leningen betreffen door Enexis van Essent Nederland B.V. overgenomen leningen.

De gewogen, gemiddelde resterende looptijd bedraagt 2,5 jaar met een gewogen gemiddeld rentepercentage van 6,8% (2010: 7,8%). Op deze leningen zijn geen zakelijke zekerheden afgegeven.

In onderstaand overzicht wordt het aflossingsschema van bovenstaande langlopende leningen weergegeven:

De specificatie van deze verplichting per ultimo 2011 en ultimo 2010 is als volgt:

(bedragen in miljoenen euro's)	2011			2010		
	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar
Nominale leaseverplichtingen	4,9	11,7	1,3	5,0	12,5	1,3
Contante waarde leaseverplichtingen	4,9	11,1	1,1	5,0	11,6	1,1

Het kortlopende deel van deze Leaseverplichtingen is opgenomen onder de balanspost Kortlopende rentedragende verplichtingen.

23. Voorzieningen

De voorzieningen zijn als volgt te specificeren:

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Diensttijdgebonden uitkeringen	27,1	26,1
Werktijdverkorting en doelgebonden verlof	23,9	24,3
Voorziening overige personeelsgerelateerde kosten	16,2	8,2
Voorziening toekomstige juridische- en advieskosten inzake cross-borderleases	3,5	5,3
Voorziening netverlies	9,6	1,9
Voorziening sanering gasterreinen	2,5	3,2
Overige voorzieningen	7,9	6,9
Totaal	90,7	75,9
Af: Kortlopend deel	27,0	17,8
	63,7	58,1

Het Kortlopende deel van EUR 27,0 miljoen (2010: EUR 17,8 miljoen) is afzonderlijk opgenomen onder de kortlopende verplichtingen.

Diensttijdgebonden uitkeringen

Enxsis Holding N.V. kent als gevolg van CAO-bepalingen diensttijdgebonden uitkeringen toe aan personeelsleden. Vanaf het moment van indiensttreding wordt voor deze diensttijdgebonden uitkeringen een voorziening gevormd op basis van het aantal verstreken dienstjaren, verwachte prijs- en salarisstijgingen, kansen op sterfte, invaliditeit en ontslag.

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Aanspraken begin boekjaar	26,1	23,5
Rente	1,1	1,0
Toegekende aanspraken boekjaar	2,3	3,2
Uitkeringen	-2,7	-2,3
Overige	0,3	0,7
Totaal	27,1	26,1
Af: Kortlopend deel	2,3	2,8
Totaal langlopend deel	24,8	23,3

De belangrijkste veronderstellingen die ten grondslag liggen aan de berekeningen van de diensttijdgebonden uitkeringen zijn als volgt:

(in procenten)	2011	2010
Disconteringsvoet	1,8-5,5%	1,8-5,1%
Geschatte toekomstige salarisstijgingen	2,0 %	2,5%
Inschatting toekomstige vertrekkans	-1%	-2%
Opslag vakantietoeslag/sociale lasten	14%	12%

Schattingswijzigingen in het verslagjaar van bovengenoemde veronderstellingen heeft in 2011 geresulteerd in een additionele verhoging van de voorziening met EUR 1,7 miljoen.

Werktijdverkorting en doelgebonden verlof

De voorziening heeft betrekking op verplichtingen inzake de overgangsregeling werktijdverkorting voor oudere werknemers en verplichtingen voortvloeiende uit de doelgebonden verlofregeling.

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Aanspraken begin boekjaar	24,3	23,8
Rente	1,0	1,1
Toegekende aanspraken boekjaar	1,1	1,0
Vrijval	-0,1	-2,7
Uitkeringen	-2,6	-0,1
Overige	0,2	1,2
Totaal	23,9	24,3
Af: Kortlopend deel	2,6	2,5
Totaal langlopend deel	21,3	21,8

De belangrijkste veronderstellingen die ten grondslag liggen aan de berekeningen van de werktijdverkorting en doelgebonden verlof zijn conform de hierboven bij diensttijdgebonden uitkeringen vermelde uitgangspunten.

Schattingswijzigingen in het verslagjaar van bovengenoemde veronderstellingen heeft in 2011 geresulteerd in een additionele verhoging van de voorziening met EUR 1,5 miljoen.

Voorziening overige personeelsgerelateerde kosten

De voorziening heeft betrekking op verschillende personeelsgerelateerde kosten, waaronder kosten voor uitkeringen na uitdiensttreding en ontslag, ziektekosten voor oud medewerkers, retentie en reorganisatie. In 2011 zijn nieuwe voorzieningen geïnitieerd in verband met in 2011 ingezette reorganisaties bij diverse stafafdelingen en voor het vervallen van formatieplaatsen bij de afdeling Klantrelaties, anticiperend op overgang naar het nieuwe marktmodel in 2013.

De reorganisatievoorzieningen zijn op individueel niveau berekend op basis van het brutosalaris, de duur van het dienstverband, de verwachting van de duur van het boventallig zijn en een opslag voor werkgeverslasten van 35%. Voor een deel van de voorzieningen is een inschatting gemaakt van het toekomstig verloop van de boventallige medewerkers.

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Aanspraken begin boekjaar	8,2	22,4
Toegekende aanspraken boekjaar	13,6	0,0
Vrijval	-4,3	-12,3
Uitkeringen	-1,3	-1,9
Totaal	16,2	8,2
Af: Kortlopend deel	5,8	7,3
Totaal langlopend deel	10,4	0,9

Voorziening toekomstige juridische- en advieskosten inzake cross-borderleases

De voorziening heeft betrekking op toekomstige kosten voor juridisch advies gerelateerd aan de cross-borderleases. In verband met de afwikkeling van de cross-borderlease van gasnetwerken van voormalig Nutsbedrijf Maastricht is EUR 5,2 miljoen vrijgevallen. Door consolidatie van de acquisitie van Intergas Energie B.V. is EUR 3,4 miljoen aan cross-borderleases te relateren voorzieningen overgenomen.

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Aanspraken begin boekjaar	5,3	8,5
Vrijval	-5,2	-3,0
Uitkeringen	0,0	-0,2
Acquisitie Intergas Energie B.V.	3,4	0,0
Totaal	3,5	5,3
Af: Kortlopend deel	0,1	0,0
Totaal langlopend deel	3,4	5,3

Voorziening netverlies

De voorziening netverlies heeft betrekking op het financieel risico voortvloeiende uit het reconciliatie- en allocatieproces.

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Aanspraken begin boekjaar	1,9	7,5
Toegekende aanspraken boekjaar	10,1	1,9
Onttrekking voor reconciliatie 2009 en 2010	-2,4	0,0
Vrijval	0,0	-7,5
Totaal	9,6	1,9
Af: Kortlopend deel	8,3	0,8
Totaal langlopend deel	1,3	1,1

De dotatie in 2011 is het gevolg van het reguliere reconciliatieproces enerzijds en de wijziging in de sectorbrede berekening van het HS-netverlies anderzijds.

Voorziening sanering gasterreinen

De voorziening heeft betrekking op financieel risico in verband met verplichtingen voor sanering van gasterreinen.

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Aanspraken begin boekjaar	3,2	3,2
Vrijval	-0,7	0,0
Totaal	2,5	3,2
Af: Kortlopend deel	0,0	0,0
Totaal langlopend deel	2,5	3,2

Overige voorzieningen

De post Overige voorzieningen is opgebouwd uit meerdere voorzieningen van uiteenlopende aard met betrekking tot introductie van het nieuwe marktmodel en juridische kwesties.

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Aanspraken begin boekjaar	6,9	5,8
Toegekende aanspraken boekjaar	2,5	5,2
Vrijval	-1,5	-4,1
Totaal	7,9	6,9
Af: Kortlopend deel	7,9	4,4
Totaal langlopend deel	0,0	2,5

24. Vooruitontvangen bijdragen in aanleg van netten en aansluitingen

De vooruitontvangen bijdragen bij investeringen in aanleg van netten en aansluitingen zijn als volgt te specificeren:

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Stand per 1 januari	290,3	217,3
Bij: Ontvangen in het jaar	87,2	78,9
Acquisitie Intergas Energie B.V.	3,4	0,0
Af: Geamortiseerd	-8,1	-5,9
	372,8	290,3
Af: Kortlopend deel in volgend boekjaar te amortiseren	8,7	8,1
Totaal langlopend deel	364,1	282,2

Met ingang van 2010 worden, met terugwerkende kracht tot 1 januari 2008, de van derden vooruitontvangen bijdragen bij investeringen in aanleg van netten en aansluitingen niet meer met de bruto-investeringsuitgaven gesaldeerd en als materiële vaste activa gepresenteerd, maar separaat als "vooruitontvangen bijdragen in aanleg" onder de langlopende schulden gerubriceerd. Parallel aan de afschrijving van betreffende activa, worden de vooruitontvangen bijdragen geamortiseerd en als Overige bedrijfsopbrengsten ten gunste van het resultaat gebracht.

25. Latente belastingen

De aanwezige latenties hebben betrekking op verschillen tussen de commerciële en fiscale waardering van materiële vaste activa en personeelsgerelateerde voorzieningen en derivaten.

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Actieve latente belastingen inzake voorzieningen	-5,7	-6,3
Actieve latente belasting derivaten	-1,4	-
Passieve latente belastingen vaste activa	141,1	72,0
Totaal	134,0	65,7

Met name de fiscale stimuleringsregeling (willekeurige afschrijvingsregeling 2009, 2010 en 2011) resulteert in een grote groei in de latenties van de materiële vaste activa. Voorts zijn de latente belastingen gestegen door de acquisitie van Intergas Energie B.V. Volgens jurisprudentie zijn de voorzieningen voor doelgebonden verlof en werktijdverkorting fiscaal niet toegestaan.

26. Handelsschulden en overige te betalen posten

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Leveranciers	91,7	48,6
Belastingen en premies sociale verzekeringen	50,9	47,4
Vergoeding aan personeel	42,7	43,7
Voorschotten in depot	349,8	349,4
Overig	74,1	82,8
Totaal	609,2	571,9

Alle posten worden normaliter binnen 1 jaar afgewikkeld tenzij hieronder anders aangegeven.

De van energieleveranciers ontvangen Voorschotten in depot vloeien voort uit de overeenkomsten met energieleveranciers binnen het leveranciersmodel. De leverancier is verplicht een voorschot van een half jaar te storten bij de netbeheerder, ter compensatie van de nadelen die de wijze van afrekening tussen de partijen met zich meebrengt. Bij normale tenuitvoerlegging van de overeenkomst is de schuld aan de leveranciers langlopend. De schuld is bij beëindiging van de overeenkomst en bij wijziging van de te verwachten afrekening geheel respectievelijk deels direct opeisbaar en om die reden als kortlopend gepresenteerd. Over het gestorte bedrag wordt geen rente vergoed.

27. Rentedragende verplichtingen (kortlopend)

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
In volgend boekjaar af te lossen aandeelhouderslening	450,0	0,0
Lening ZEBRA Gasnetwerk B.V.	8,0	9,8
Onderhandse lening	0,7	0,7
Leaseverplichtingen	4,9	5,0
Totaal	463,6	15,5

In 2011 is door ZEBRA Gasnetwerk B.V., een lening verstrekt van EUR 8,0 miljoen tegen een rentepercentage van 1,3% met een looptijd van 1 maand.

28. Derivaten

Referentie type	Rente	Valuta	Nominaal	Looptijd	Reële waarde 2011
A forward starting interest rate swap	2,80%	Euro	125 mio	2-4-2012 / 2-4-2022	-4,2
B forward starting interest rate swap	2,61%	Euro	100 mio	2-4-2012 / 2-4-2022	-1,5
Totaal					-5,7
<i>Presentatie in de balans</i>					
Kortlopende verplichtingen					-5,7
Totaal					-5,7

In de fase voorafgaand aan het afsluiten van Euro Medium Term Notes heeft Enexis de risico's uit hoofde van de verwachte toekomstige interestbetalingen afgedekt door middel van een renteswap. Deze swap is aangemerkt als kasstroomafdekking. Op het moment dat de leningen zijn afgesloten (januari 2012) is de renteswap afgerekend en valt het tot dat moment in de kasstroom hedgereserve opgenomen verlies of winst vrij naar het resultaat over de resterende duur van de leningen, zodat per saldo het oorspronkelijk ingedekte interestniveau in de winst-en-verliesrekening wordt verantwoord. Omdat de renteswap is afgerekend in 2012 wordt er een toekomstige kasstroom uit hoofde van de renteswap gerealiseerd.

Bij einde looptijd van de leningen is de hedgereserve volledig ten laste van het resultaat gebracht.

Deze gevoeligheid van de waarde van de derivaatpositie einde jaar is uit te drukken als de waardeontwikkeling van de derivatenpositie in EUR per basispunt (0,01%) stijging of daling van de basisrente ten opzichte van de basisrente per ultimo jaar. Bij een rentestijging neemt de negatieve waarde van de derivatenpositie per ultimo jaar af en bij een rentedaling neemt de negatieve waarde van de derivatenpositie verder toe.

De rentegevoeligheid van de derivatenpositie ultimo 2011 is ca. EUR 198.000 per basispunt verschil in basisrente.

29. Toelichting op kasstroomoverzicht

Ten behoeve van het geconsolideerd kasstroomoverzicht wordt onder de post netto liquide middelen het volgende opgenomen:

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Bank- en kassaldi	69,1	40,2
Kortlopende deposito's	260,0	290,0
	329,1	330,2

De belangrijkste posten in het kasstroomoverzicht worden hieronder nader gespecificeerd:

Mutaties operationeel werkkapitaal, latente belastingen, voorzieningen en overige

De opbouw van de mutatie voorzieningen, operationeel werkkapitaal en overige is als volgt:

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Operationeel werkkapitaal	51,0	86,4
Latente belastingen	49,3	-
Voorzieningen	2,3	-9,0
Overige	0,6	36,5
	103,2	113,9

De mutatie van het operationeel werkkapitaal is als volgt:

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Belastingen ten laste van het resultaat	78,9	67,1
Betaalde/ontvangen belastingen	5,7	-50,0
Rentebaten en -lasten in het resultaat	88,4	93,8
Betaalde rente	-96,0	-99,7
Ontvangen rente	7,8	5,0
Werkkapitaal exclusief belastingen en rente	-33,8	70,3
	51,0	86,4

Specificatie netto werkkapitaal (bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010	mutatie
Vorraden	24,7	16,7	8,0
Vorderingen	527,0	504,2	22,8
	551,7	520,9	30,8
Handelsschulden en overige te betalen posten	-609,2	-571,9	-37,3
Winstbelasting	-52,8	-17,5	-35,3
Voorzieningen (kortlopend)	-27,0	-17,8	-9,2
	-137,4	-86,3	-51,0

30. Financieringsbeleid en risico's financiële instrumenten

Algemeen

Het financieringsbeleid van Enexis is er op gericht om de zelfstandige financiering van Enexis zeker te stellen door tijdig, blijvend en voldoende toegang te realiseren tot kapitaal- en geldmarkten en tegelijk de financieringsstructuur, financieringskosten en -risico's te optimaliseren. De uitvoering van het financieringsbeleid is vastgelegd in een Treasury Statuut, met daarin opgenomen doelstellingen, taakomschrijving en mandaat Treasury, rapportering, risicobeheer en organisatorische en administratieve kaders ten behoeve van de financiering.

In het kader van haar bedrijfsvoering is Enexis blootgesteld aan een aantal risico's, zoals ondermeer: marktrisico, kredietrisico, solvabiliteit/liquiditeitsrisico en procesrisico. Het beleid is er mede op gericht om de impact van vermelde risico's op de financiële resultaten te minimaliseren, waartoe door Enexis financiële instrumenten/derivaten kunnen worden ingezet.

Marktrisico

Marktrisico is het risico dat gelopen wordt met betrekking tot waardeveranderingen in kasstromen en financiële instrumenten als gevolg van gewijzigde marktprijzen, markttrente en valutakoersen. Enexis houdt geen financiële instrumenten voor handelsdoeleinden en neemt deze ook niet uit.

Marktprijzen

Dit betreft het risico van de verandering van commodityprijzen, voor met name de inkoop van netverliezen. Dit risico wordt in belangrijke mate afgedekt door de prijs te fixeren door middel van termijnaankopen, waardoor aan het begin van het jaar de geprognosticeerde hoeveelheid fysiek reeds is ingekocht; hetgeen een voorspelbaar en alleen voor hoeveelhedsverschillen gevoelig resultaat oplevert. Het inkooprijksrisico wordt verminderd door gespreid over ongeveer twee jaar voorafgaand aan het moment van daadwerkelijke verrekening in te kopen. Derivaten worden voor de inkoop netverliezen niet ingezet.

Renterisico

De rente op de aandeelhoudersleningen is vast gedurende de looptijd van de betreffende leningen. De verschillende tranches van de aandeelhoudersleningen kennen de navolgende looptijden (vanaf 30 september 2009), rentepercentages en vervaldagen:

Tranche A: EUR 450 miljoen, 3 jaar, 3,27% en 30 september 2012.

Tranche B: EUR 500 miljoen, 5 jaar, 4,10% en 30 september 2014.

Tranche C: EUR 500 miljoen, 7 jaar, 4,65% en 30 september 2016.

Tranche D: EUR 350 miljoen, 10 jaar en 7,20% en 30 september 2019.

Enexis heeft de optie om de leningen A t/m C maximaal 1 jaar voor de vervaldag vervroegd af te lossen.

Ook de overige leningen kennen een vaste rente over de looptijd van de lening.

Omdat nagenoeg de gehele leenschuld vastrentend is, is de rentegevoeligheid per basispunt (0,01%) stijging of daling van de basisrente ten opzichte van de basisrentelast ultimo jaar niet relevant.

Enexis heeft de mogelijkheid om gebruik te maken van derivaten voor de afdekking van bepaalde risico-posities, zoals ondermeer het renterisico. Het renterisico bestaat enerzijds uit het risico dat de gereguleerde rentevergoeding in de toekomst lager uitvalt dan de, uit hoofde van bestaande leningovereenkomsten vastgelegde rente, en anderzijds dat de te betalen rente m.b.t. toekomstige financieringen hoger uitvalt dan de huidige marktrente. Het renterisico kan worden gemitigeerd door het inzetten van rentederivaten, zoals ondermeer Interest Rate Swaps. Daarnaast biedt het inzetten van rentederivaten de mogelijkheid het renteresultaat te optimaliseren. Voor de rentegevoeligheid van de derivatenpositie ultimo 2011 wordt verwezen naar noot 28.

Het renterisico met betrekking tot een in januari 2012 uitgegeven obligatielening, ter herfinanciering van tranche A van de aandeelhoudersleningen is, exclusief de creditspread, grotendeels ingedekt door middel van een forward starting Interest Rate Swap.

Valutarisico

Enexis kan geconfronteerd worden met valutarisico in geval van uitgifte van financieringsinstrumenten en inkoop in een andere valuta dan de euro. Als beleid geldt dat Enexis bij uitgifte van financieringsinstrumenten in vreemde valuta, zowel het koersrisico als renterisico direct indekt. Voor investeringen of grotere inkoopopdrachten geldt dat bij opdrachten in vreemde valuta, met een tegenwaarde groter dan EUR 250.000, in overleg met de afdeling Inkoop, overwogen zal worden het koersrisico direct te fixeren.

Het totaalbedrag aan liquiditeiten in vreemde valuta is eind 2011 zeer gering waardoor valutarisico's en -gevoeligheid niet relevant zijn.

Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van een verlies dat ontstaat, als een tegenpartij niet kan of zal voldoen aan haar verplichtingen. Het grootste deel van de activiteiten van Enexis Holding N.V. en haar groepmaatschappijen is gereguleerd. De debiteurenrisico's in gereguleerde markten zijn lager dan die in geliberaliseerde energiemarkten. De beoordeling van de inbaarheid van de handelsdebiteuren is afhankelijk van het klantprofiel, individueel dan wel collectief bepaald op basis van risico inschatting door het management. Met betrekking tot de debiteurenrisico's wordt rekening gehouden met de economische terugval als gevolg van de kredietcrisis.

Het maximale kredietrisico is, met uitzondering van de CBL, in beginsel gelijk aan de boekwaarde van de vorderingen en vlottende activa.

Liquiditeitsoverschotten worden tegen marktconforme voorwaarden uitgezet bij in de EU gevestigde financiële ondernemingen die voldoen aan vastgelegde minimale rating vereisten en bij de Nederlandse overheid of in door haar gegarandeerd waardepapier. Tevens wordt een risicospreiding van beleggingen nagestreefd door het hanteren van tegenpartij limieten gekoppeld aan maximale looptijden.

Solvabiliteit

Solvabiliteitsrisico

Het solvabiliteitsrisico is het risico dat het eigen vermogen of het garantievermogen onvoldoende is om op lange termijn aan de verplichtingen te kunnen voldoen. Enexis streeft, voor zowel Enexis Holding N.V.

als voor Enexis B.V., naar een sterke A rating. Bewaking van deze doelstelling vindt plaats op basis van vastgestelde minimum financiële kengetallen ten aanzien van interest coverage, debt coverage en solvabiliteit. De creditrating verschaft Enexis een goede toegang tot de internationale kapitaalmarkten, waarbij de solvabiliteit geborgd wordt door bewaking van de minimum financiële kengetallen.

Liquiditeitsrisico en Contractuele looptijdanalyse

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat Enexis niet aan haar betalingsverplichtingen op korte termijn kan voldoen. Ter afdekking van dit risico beschikt Enexis ondermeer over een gecommiteerde Revolving Credit Facility (RCF) van EUR 450 miljoen afgesloten met een groep van 11 banken en met een looptijd tot medio 2015.

Daarnaast heeft Enexis haar bankrekeningen in twee cashpools ondergebracht met daaraan gekoppeld een faciliteit van EUR 20 miljoen.

Eind 2011 had Enexis een positief kassaldo van EUR 329,1 miljoen (2010: EUR 330,2 miljoen).

Contractuele looptijdanalyse

Onderstaande tabel laat de contractuele niet-verdisconteerde kasstromen zien.

30-12-2011 (bedragen in miljoenen euro's)	< 1 mnd	< 3 mnd	3-12 mnd	1-5 jaar	> 5jaar	Totaal
Rentedragende verplichtingen (langlopend)	0,0	0,0	0,0	1.011,1	448,6	1.459,7
Handelsschulden en overige te betalen posten	142,6	0,0	74,1	349,8	42,7	609,2
Rentedragende verplichtingen (kortlopend)	0,8	451,0	11,8	0,0	0,0	463,6
Winstbelasting	0,0	0,0	52,8	0,0	0,0	52,8
Derivaten	5,7	0,0	0,0	0,0	0,0	5,7
Rente over rentedragende verplichtingen	7,0	14,0	62,9	236,8	88,4	409,1
Operationele lease en huur	1,4	2,7	12,2	31,5	3,8	51,6
Totaal	149,7	473,4	210,4	1.692,2	583,5	3.046,2

30-12-2010 (bedragen in miljoenen euro's)	< 1 mnd	< 3 mnd	3-12 mnd	1-5 jaar	> 5jaar	Totaal
Rentedragende verplichtingen (langlopend)	0,0	0,0	0,0	961,6	949,3	1.910,9
Handelsschulden en overige te betalen posten	96,0	0,0	82,8	349,4	43,7	571,9
Rentedragende verplichtingen (kortlopend)	0,8	1,0	13,7	0,0	0,0	15,5
Winstbelasting	0,0	0,0	17,5	0,0	0,0	17,5
Derivaten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rente over rentedragende verplichtingen	7,8	15,5	69,8	276,2	132,2	501,5
Operationele lease en huur	0,4	0,9	3,8	30,9	18,7	54,7
Totaal	105,0	17,4	187,7	1.618,1	1.143,8	3.072,0

De Rentedragende verplichtingen (langlopend) > 5 jaar is inclusief de achtergestelde lening van EUR 93,9 miljoen met een onbepaalde looptijd. Genoemde derivaten zijn gewaardeerd tegen de niet-verdisconteerde kasstroom. Deze waarde is echter, in verband met de korte termijn van afwikkeling, gelijk aan de verdisconteerde kasstroom.

Procesrisico

Het procesrisico omvat de risico's samenhangend met de inrichting van de organisatie, de procedures en activiteiten van de Treasury afdeling van Enexis. Deze risico's worden afgedekt middels een organisatorische functiescheiding tussen front-office en back-office, alsmede door middel van het vastgestelde financieringsbeleid, het Treasury Statuut, het Treasury Control Framework en daaraan gerelateerde interne assessments en interne audits.

Kapitaalbeheer

Het kapitaal dat door de onderneming beheerd wordt, omvat het door aandeelhouders gestort aandelenkapitaal en de opgebouwde algemene reserves.

Het kapitaalbeheer van de Enexis groep ("Groep") is gericht op een financieel gezonde kapitaalstructuur en het handhaven van haar sterke credit ratings (S&P A+ met positive outlook en Moodies Aa3 met stable outlook). Dit ter ondersteuning van de continuïteit van haar bedrijfsprocessen en het kunnen realiseren van geplande investeringen.

Daarbij wordt er naar gestreefd om voor aandeelhouders de, door de Energiekamer (EK) vastgestelde, eigen vermogensvergoeding te realiseren, met in achtneming van de belangen van vreemd vermogen verschaffers en andere belanghebbenden ("Stakeholders") van Enexis.

Om de doelstelling van handhaving van haar sterke credit rating en een financieel gezonde kapitaalstructuur te realiseren, worden de navolgende financiële kengetallen nagestreefd:

	Norm	2011 werkelijkheid
EBIT rentedekking	$\geq 2,5$	4,1
FFO rentedekking	$\geq 4,0$	7,0
FFO/netto-rentedragende schulden	$\geq 20\%$	36%
Netto-rentedragende schulden/EV + netto-rentedragende schulden	$\leq 55\%$	34%

EBIT rentedekking = (Bedrijfsresultaat plus resultaat geassocieerde deelnemingen) gedeeld door interestlasten.

FFO rentedekking = (Nettowinst plus mutatie belastinglatentie plus afschrijvingen minus amortisatie bijdragen plus mutaties voorzieningen plus andere incidentele en niet-kasgerelateerde kosten plus interestlasten) gedeeld door interestlasten.

FFO/netto-rentedragende schulden = (Netto winst plus mutatie belastinglatentie plus afschrijvingen minus amortisatie bijdragen plus mutaties voorzieningen plus andere incidentele en niet-kasgerelateerde posten) gedeeld door (rentedragende schulden minus overtollige kas).

Netto-rentedragende schulden/EV + netto-rentedragende schulden = (rentedragende schulden minus overtollige kas) gedeeld door (eigen vermogen plus rentedragende schulden minus overtollige kas).

Door naleving van deze kengetallen en de handhaving van de huidige credit rating, wordt ruimschoots voldaan aan wettelijke verplichtingen (Besluit Financieel Beheer Netbeheerders) inzake vermogensverhoudingen en kredietwaardigheid, alsmede aan de financiële convenanten uit bestaande financieringsovereenkomsten en Letters of Credit faciliteiten.

De Groep beheert haar kapitaalstructuur en past dit aan, met inachtneming van de nagestreefde minimale kengetallen, aan veranderende economische omstandigheden en wettelijke of regulatorische verplichtingen. Ten behoeve van het handhaven of aanpassen van de kapitaalstructuur kan de Groep onder bepaalde voorwaarden, met inachtneming van de door de minister van Economische Zaken gegeven richtlijnen, haar dividendbeleid aanpassen, kapitaal uitkeren aan aandeelhouders, gebruik maken van haar conversierecht of nieuwe aandelen uitgeven.

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
EV + netto-rentedragende schulden		
Langlopende rentedragende verplichtingen	1.459,7	1.910,9
Kortlopende rentedragende verplichtingen	463,6	15,5
Subtotaal rentedragende verplichtingen	1.923,3	1.926,4
Minus liquide middelen	329,1	330,0
Plus niet vrij ter beschikking staande kas ¹	0,0	200,0
Netto schuld (A)	1.594,2	1.796,4
Geplaatst en gestort aandelenkapitaal	149,7	149,7
Reserves	2.756,1	2.620,5
Resultaat lopend boekjaar	229,4	193,7
Totaal eigen vermogen (B)	3.135,2	2.963,9
EV+ netto-rentedragende schulden (A en B)	4.729,3	4.760,3

¹ In verband met de acquisitie van Intergas Energie B.V. is ultimo 2010 EUR 200 miljoen als niet vrij ter beschikking staande kas in aanmerking genomen.

31. Informatie verbonden partijen

Transacties met verbonden partijen geschieden tegen prijzen welke ook worden toegepast bij transacties met derden. Vordering- en schuldbalans op jaareinde zijn niet belegd en worden normaal gesproken afgewikkeld tegen contante betalingen. Er zijn geen garanties ontvangen dan wel afgegeven betreffende de vorderingen en schulden van verbonden partijen. De waardecorrectie in verband met oninbaarheid is nihil.

In 2011 onderscheidde Enexis Holding N.V. als verbonden partijen de aandeelhouders, de daaraan gelieerde entiteiten, deelnemingen en functionarissen op sleutelposities. De aandelen van Enexis Holding N.V. worden gehouden door provincies en gemeenten.

Met de aandeelhouders hebben gedurende het jaar 2011, anders dan uit hoofde van reguliere activiteiten, voor EUR 0,2 miljoen verkooptransacties plaatsgevonden. De door de aandeelhouders verstrekte aandeelhoudersleningen bedroegen per ultimo 2011 EUR 1.893,9 miljoen (2010: EUR 1.893,9). De over deze leningen betaalde rentevergoedingen bedroegen in 2011 EUR 91,1 miljoen (2010: EUR 91,1 miljoen). De aan aandeelhouders betaalde dividenduitkering bedroeg EUR 58,1 miljoen (2010: EUR 78,9 miljoen).

Met aan aandeelhouders gelieerde entiteiten hebben geen transacties plaatsgevonden anders dan uit hoofde van reguliere activiteiten.

Met eigen deelnemingen hebben voor EUR 7,7 miljoen (2010: EUR 7,8 miljoen) verkooptransacties en voor EUR 2,2 miljoen aan inkooptransacties (2010: EUR 6,3 miljoen) plaatsgevonden. Per ultimo 2011 bedroeg het totaalbedrag aan vorderingen op eigen deelnemingen EUR 1,9 miljoen (2010: EUR 0,9 miljoen) en aan schulden EUR 1,8 miljoen (2010: EUR 0,3 miljoen). De aan deelnemingen verstrekte leningen bedroegen per ultimo 2011 EUR 0,0 miljoen (2010: EUR 2,8 miljoen). De van deelnemingen ontvangen leningen bedroegen per ultimo 2011 EUR 8,0 miljoen (2010: EUR 9,8 miljoen). De in 2011 betaalde rentelasten in verband met deze leningen bedroegen EUR 0,1 miljoen (2010: EUR 0,2 miljoen). De van deelnemingen ontvangen dividenden bedroegen EUR 1,9 miljoen (2010: EUR 4,7 miljoen).

Voor de toelichting op de transacties met functionarissen op sleutelposities wordt verwezen naar noot 33. De niet in de consolidatie van Enexis Holding N.V. betrokken deelnemingen van Enexis Holding N.V. of van de aan Enexis Holding N.V. gelieerde entiteiten worden hieronder weergegeven. Voor nadere informatie wordt verwezen naar noot 52.

	Statutaire zetel	Aandeel Enexis Holding N.V. 31 december 2011	Aandeel Enexis Holding N.V. 31 december 2010
G.O.B. Euroservices B.V.	Heerlen	40%	40%
ZEBRA Gasnetwerk B.V.	Bergen op Zoom	67%	67%
Energie Data Services Nederland B.V.	Arnhem	16%	15%
Ziut B.V.	Arnhem	47%	47%

Van ZEBRA Gasnetwerk B.V. heeft Enexis Holding N.V. de meerderheid van het aandelenkapitaal in bezit. De zeggenschap is verdeeld op basis van 50%-50%.

32. Niet uit de balans blijvende verplichtingen en activa

Ontwikkeling Cross Border Leases in 2011

In juni 2011 zijn zowel door Essent N.V. als door Enexis B.V. de resterende, indertijd door Essent/Enexis aangegane, CBLs vrijwillig vroegtijdig beëindigd.

De kosten voor deze beëindigingen zijn in 2011 verrekend met het CBL-fonds dat, bij de verkoop van Essent N.V., door koper (RWE) en verkopers (Enexis aandeelhouders) is opgericht. Alle door Enexis en Essent gemaakte kosten voor de beëindiging van de beide CBLs, zijn door dit fonds vergoed.

In augustus 2011 is door betrokken partijen besloten om, ten behoeve van de afwikkeling van eventuele overlopende kosten, een bedrag van USD 20 miljoen in het CBL-fonds te reserveren tot uiterlijk eind 2012. Het resterende saldo van het CBL-fonds werd daarna in september 2011 uitgekeerd aan de koper en verkopers van Essent.

Met de instandhouding van het CBL-fonds blijft ook de CBL-Kruisgarantiestructuur tussen Essent en Enexis in stand, waarbij tevens is voorzien dat de CBL-Kruisgarantiestructuur uiterlijk eind 2012 zal worden beëindigd.

Met de overname van Intergas Energie B.V. op 31 mei 2011, is een CBL behorende bij het gasnetwerk van Intergas door Enexis overgenomen. In de periode voorafgaande aan de overname was er voor wat betreft de Intergas CBL geen sprake van relaties tussen Enexis en Intergas Energie B.V.

Eind 2011 resteert dus bij Enexis nog 1 netwerk-CBL, op het Intergas gasnetwerk, bestaande uit 2 individuele transacties.

De CBL is aangegaan met een Amerikaanse investeerder, een Nederlandse financier en garantieverstrekker. Voor het aangaan van de CBL zijn door de Amerikaanse investeerder aparte rechtspersonen opgericht, in de vorm van twee trusts. Intergas Energie B.V. heeft de CBL ondergebracht in een apart dochterbedrijf, Intergas Gasnetwerk B.V.

Op de CBL zijn voorwaardelijke en onvoorwaardelijke rechten en verplichtingen van toepassing. De structuur van de daartoe aangegane transactie zorgt ervoor, dat de rechten en verplichtingen onder de CBL, net als in voorgaande jaren, niet in de balans van Intergas en Enexis zijn opgenomen.

In het algemeen is het in goed overleg met de investeerder mogelijk een CBL voortijdig te beëindigen. De laatste jaren wordt vanwege diverse omstandigheden veelvuldig gebruik gemaakt van deze mogelijkheid tot vrijwillig vervroegde beëindiging.

Het kan ook zijn dat een CBL (onvrijwillig) vervroegd beëindigd wordt, als zich bepaalde, in de contracten gedefinieerde gebeurtenissen, voordoen. Zo kan een vervroegde beëindiging onder meer het gevolg zijn van het in gebreke zijn van de lessee of het tenietgaan van het actief.

Als zich in het geval van de Intergas CBL een onvrijwillige vervroegde beëindiging zou voordoen, kan Intergas Gasnetwerk B.V. en daarmee ook Intergas Energie B.V. en Enexis Holding N.V., aansprakelijk gesteld worden voor de betaling van beëindigingvergoedingen en andere gerelateerde schadeloosstellingen en financieringskosten aan de Amerikaanse investeerders en/of andere betrokken CBL-partijen.

Per 31 december 2011 bedraagt het totaal van het eigen vermogensdeel voor de Intergas Netwerk CBL, (hetgeen verschuldigd zou zijn in geval van vervroegde beëindiging), US dollar 93,1 miljoen. Een deel van het aldus verschuldigde bedrag wordt afgedekt door apart gezette financiële instrumenten (beleggingen) tegen de waarde op het moment van een eventuele vervroegde beëindiging. De waarde van deze instrumenten is per 31 december 2011 geraamd op US dollar 82,9 miljoen. Het totale restrisico bedraagt ultimo 2011 US dollar 10,2 miljoen.

Aan het einde van de sub-lease termijn heeft Enexis/Intergas het recht om, onder bepaalde voorwaarden, de rechten in de activa terug te kopen (terugkoopoptie). Als de terugkoopoptie wordt uitgeoefend, kunnen de bedragen die daarvoor betaald moeten worden, worden voldaan uit de opbrengst van de apart gezette financiële instrumenten (beleggingen met een zeer hoge kredietwaardigheid en een vaste eindwaarde).

De contractueel overeengekomen Intergas Netwerk CBL-leaseverplichtingen voor de komende jaren worden in de navolgende tabel weergegeven:

(bedragen in miljoen US-dollars)	2012	2013	2014	2015	> 2015	Totaal
	16,3	16,3	16,3	16,3	125,9	191,7

De vermelde leaseverplichtingen zijn volledig afgedekt door middel van deposito's.

Onder het Intergas Netwerk CBL-contract zijn hypotheekrechten verstrekt op een deel van de onderliggende activa. Deze activa hebben per 31 december 2011 een boekwaarde van circa EUR 1,6 miljoen.

Onder de voorwaarden van het Intergas CBL-contract zijn, bij het aangaan van het contract, Letters of Credit en/of andere garantie-instrumenten verstrekt ten gunste van bepaalde CBL-contractpartijen. Per 31 december 2011 was er door een financiële instelling ten gunste van deze partijen voor een bedrag van circa US dollar 15,7 miljoen een Letter of Credit verstrekt voor de Intergas Netwerk CBL.

Huur en leaseverplichtingen

	2011			2010		
	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar
Personenauto's	5,7	5,3	0,0	5,1	5,1	0,0
Kantoorlocaties	10,7	26,2	3,8	5,1	30,9	18,7
Totaal	16,4	31,5	3,8	10,2	36,0	18,7

Inkoopverplichtingen

Ultimo 2011 is Enexis Holding N.V., door haar dochterondernemingen Enexis B.V., Fudura B.V. en Enexis Vastgoed B.V. inkoopverplichtingen aangegaan voor EUR 164,5 miljoen (2010: EUR 108,6 miljoen).

Gerechtelijke procedures en juridische geschillen

Ultimo 2011 was Enexis Holding N.V. via haar dochters Enexis B.V., Fudura B.V. en Enexis Vastgoed B.V. betrokken bij verschillende rechtszaken en juridische geschillen.

Op basis van financieel risico zijn met betrekking tot de ontvangen claims voorzieningen getroffen of zijn de financiële consequenties verwerkt in de jaarrekening.

Afgegeven garanties

Enexis Holding N.V. heeft door haar dochterondernemingen Enexis B.V., Fudura B.V. en Enexis Vastgoed B.V. garanties afgegeven ten behoeve van derden voor een totaal van EUR 0,2 miljoen (2010: EUR 0,4 miljoen).

33. Beloning bestuurders en Raad van Commissarissen

De beloning aan bestuurders en Raad van Commissarissen bedroeg in 2011 EUR 0,8 miljoen (2010: EUR 0,8 miljoen).

Beloning bestuurders

De salarissen van de leden van de Raad van Bestuur van Enexis Holding N.V. zijn gepresenteerd op basis van de individueel overeengekomen contracten. In 2010 is besloten om in afwachting van de WNT (“Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector”) nog geen nieuw beloningsbeleid voor de leden van de Raad van Bestuur vast te stellen. Intussen is dit wetsontwerp op 6 december 2011 door de Tweede Kamer goedgekeurd; behandeling in de Eerste Kamer zal naar verwachting in de loop van 2012 afgerond worden. Na vaststelling van deze wet zal een nieuw beloningsbeleid binnen de kaders van de wet ter goedkeuring worden aangeboden aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

Met de voorzitter van de Raad van Bestuur, de heer Fennema, is in dit kader in 2010 een tijdelijke arbeidsovereenkomst met een duur van twee jaar aangegaan; dit contract loopt tot 1 augustus 2012 met de mogelijkheid voor de heer Fennema om het contract te verlengen in lijn met het dan mogelijk vastgestelde beloningsbeleid. In de arbeidsovereenkomst van de heer Fennema is een vast inkomen van EUR 290.000 op jaarbasis overeengekomen.

De arbeidsovereenkomst van de heer Oudejans stamt van voor de verzelfstandiging van Enexis en kent in 2011 een basissalaris van EUR 218.899 (salaris inclusief vakantietoeslag) met een variabele beloning van maximaal 35% van het basissalaris op jaarbasis. Dit salaris wordt jaarlijks aangepast in lijn met de salarisontwikkeling binnen Enexis.

De heer Levelink is in 2010 afgetreden als voorzitter van de Raad van Bestuur en heeft toen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om met pensioen te gaan.

Teneinde inzicht te geven in de ontwikkeling van de beloning van de leden van de Raad van Bestuur wordt een tabel getoond. De tabel geeft de beloning zoals die op grond van de prestaties over het jaar is vastgesteld. Voor het jaarlijkse variabele inkomen is dit het jaar waarop het betrekking heeft.

(bedragen in euro's)	2011	2010
J.J. Fennema¹		
Basissalaris (salaris inclusief vakantietoeslag)	290.000	120.834
Werkgeversbijdragen ²	9.063	3.341
Pensioenkosten ³	47.411	19.658
	346.474	143.833
H.J. Levelink⁴		
Basissalaris (salaris inclusief vakantietoeslag)	-	168.118
Werkgeversbijdragen	-	16.687
Variabel inkomen	-	50.015
Pensioenkosten ³	-	31.458
	-	266.278
I.M. Oudejans		
Basissalaris (salaris inclusief vakantietoeslag)	218.899	209.423
Werkgeversbijdragen ⁵	10.915	10.808
Variabel inkomen ⁶	54.353	54.178
Pensioenkosten ³	35.343	32.946
	319.510	307.355
Totaal	665.984	717.466

Naast bovenstaande bezoldiging ontvangen de leden van de Raad van Bestuur een vaste kostenvergoeding op jaarbasis van EUR 3.600 voor de heer Fennema en EUR 3.300 voor de heer Oudejans.

¹ De dienstbetrekking van de heer Fennema betreft in 2010 de periode 1 augustus tot en met 31 december 2010.

² De werkgeversbijdragen voor de heer Fennema bedragen in 2011 EUR 9.063 (EUR 2.320 werkgeversbijdrage levensloop, EUR 6.383 werkgeversbijdrage sociale lasten en EUR 360 werkgeversbijdrage ziektekosten).

³ Betreft werkgeverslasten pensioenregeling zoals in rekening gebracht door het pensioenfonds; de bijdrage van de bestuurder is niet meegenomen.

⁴ De heer Levelink is per 1 september 2010 afgetreden als voorzitter van de Raad van Bestuur en heeft gebruik gemaakt van de mogelijkheid om met pensioen te gaan.

⁵ De werkgeversbijdragen voor de heer Oudejans bedragen in 2011 EUR 10.915 (EUR 3.940 werkgeversbijdrage levensloop, EUR 6.205 werkgeversbijdrage sociale lasten, EUR 680 flexbudget en EUR 90 gezondheidsbudget).

⁶ Het variabel inkomen over 2011 is bij de heer Oudejans vastgesteld op basis van de uitkomsten van de Balanced Scorecard Enexis over 2011 van 70,93% van zijn maximaal te bereiken variabele inkomen van 35%.

Beloning Raad van Commissarissen

Het honorarium voor de leden van de Raad van Commissarissen is gebaseerd op de gangbare belonings-systeematiek waarbij het uitgangspunt van marktconformiteit wordt gehanteerd. De vergoedingen bedragen ingaande juli 2011 op jaarbasis: voorzitter EUR 25.194, lid EUR 17.069. Daarnaast bedraagt de commissiebeloning ingaande juli 2011 op jaarbasis: voorzitter EUR 5.126, lid EUR 4.614.

Het honorarium wordt jaarlijks per 1 juli aangepast op basis van de algemene collectieve stijgingen op mediaanniveau uit het HAY compensation report.

In het wetsontwerp WNT (zie ook "Beloning bestuurders" hiervoor) zijn tevens bepalingen opgenomen over de normering van de beloning voor leden en voorzitters van de hoogste toezichthoudende organen. Aansluitend aan de vaststelling van het nieuwe beloningsbeleid voor de leden van de Raad van Bestuur zullen de consequenties van deze wet worden bepaald voor de beloning voor de leden van de Raad van Commissarissen.

In onderstaande tabel wordt inzicht gegeven in de ontwikkeling van het honorarium van de individuele leden van de Raad van Commissarissen, gesplitst in het honorarium voor lidmaatschap en commissies. Er is een Auditcommissie en een Remuneratie- en Selectiecommissie.

Naam	Lidmaatschap op jaarbasis	Commissies	Totaal beloning 2011	Totaal beloning 2010
(bedragen in euro's)				
D.D.P. Bosscher	25.069	5.101	30.165	29.798
Mevr. M.E.J.M. Caubo ¹	16.985	-	11.868	-
F.J.M. Houben	16.985	4.591	21.576	21.309
Mevr. W.M. van Ingen	16.985	4.591	21.576	21.309
R. de Jong ²	16.985	5.101	21.932	21.309
J.A.M. Theeuwes ³	-	-	7.325	21.813
Totaal	93.009	19.384	114.442	115.538

Naast bovenstaande bezoldiging ontvangen de commissarissen een vaste kostenvergoeding op jaarbasis van EUR 2.000 voor de voorzitter en EUR 1.500 voor de leden van de Raad van Commissarissen.

¹ In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 20 april 2011 is mevrouw Caubo benoemd tot commissaris van Enexis Holding N.V. De vermelde beloning in de kolom 2011 is tijdsevenredig.

² De heer De Jong is per 20 april 2011 benoemd tot voorzitter van de Auditcommissie. De vermelde beloning in de kolom 2011 is tijdsevenredig.

³ Overeenkomstig het rooster van aftreden van de Raad van Commissarissen van Enexis Holding N.V. is de heer Theeuwes per 20 april 2011 teruggetreden als commissaris van Enexis Holding N.V. De vermelde beloning in de kolom 2011 is tijdsevenredig.

34. Gebeurtenissen na balansdatum

Hiervoor wordt verwezen naar de Overige gegevens, Gebeurtenissen na balansdatum op pagina 161.

Vennootschappelijke jaarrekening 2011

Vennootschappelijke winst-en-verliesrekening

(bedragen in miljoenen euro's)	Noot	2011	2010
Resultaat deelnemingen groepsmaatschappijen	35	229,6	195,8
Financiële baten	36	84,2	82,3
Financiële lasten	36	84,2	85,2
Financiële baten en lasten	36	0,0	-2,9
<i>Resultaat vóór belastingen</i>		229,6	192,9
Belastingen	37	0,2	-0,8
Resultaat na belastingen		229,4	193,7
Toekomend aan:			
Minderheidsaandeelhouders		0,0	0,0
Aandeelhouders		229,4	193,7
Gemiddeld aantal aandelen in boekjaar		149.682.196	149.682.196
Winst per aandeel¹		1,53	1,29

¹ Verwatering van winsten is niet van toepassing.

Vennootschappelijk overzicht van het totaalresultaat

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Resultaat na belastingen	229,4	193,7
Niet-gerealiseerde resultaten via eigen vermogen	-5,7	-
Belastingen niet-gerealiseerde resultaten via eigen vermogen	1,4	-
Totaal resultaat inclusief niet-gerealiseerde resultaten via hedgereserve	225,1	193,7

Vennootschappelijke balans

(voor voorstel winstbestemming)

(bedragen in miljoenen euro's)	Noot	31 december 2010	31 december 2010
Activa			
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	38	3.107,8	2.943,6
Overige financiële activa	39	1.350,4	1.800,0
Vaste activa		4.458,2	4.743,6
Vorderingen	40	549,4	23,7
Winstbelasting	41	0,0	73,8
Liquide middelen	42	117,9	9,3
Vlottende activa		667,3	106,8
Totaal activa		5.125,5	4.850,4

(bedragen in miljoenen euro's)	Noot	31 december 2011	31 december 2010
Passiva			
Geplaatst en gestort aandelenkapitaal		149,7	149,7
Algemene reserve		319,8	184,2
Agioreserve		2.436,3	2.436,3
Hedgereserve		-4,3	0,0
Resultaat van het boekjaar		229,4	193,7
Eigen vermogen	43	3.130,9	2.963,9
Rentedragende verplichtingen (langlopend)	44	1.350,0	1.800,0
Latente belastingen	45	114,9	65,7
Langlopende verplichtingen		1.464,9	1.865,7
Handelsschulden en overige te betalen posten	46	21,2	20,8
Rentedragende verplichtingen (kortlopend)	47	450,0	0,0
Winstbelasting	41	52,8	0,0
Derivaten	48	5,7	0,0
Kortlopende verplichtingen		529,7	20,8
Totaal passiva		5.125,5	4.850,4

Toelichtingen op de vennootschappelijke jaarrekening

Grondslagen voor de financiële verslaggeving

De vennootschappelijke jaarrekening van Enexis Holding N.V. is opgesteld volgens de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW. De gebruikte waarderingsgrondslagen zijn grotendeels dezelfde als die gebruikt worden voor de geconsolideerde jaarrekening volgens de bepalingen van artikel 362 lid 8 Titel 9 Boek 2 BW, waarbij investeringen in dochterondernemingen worden verantwoord tegen de nettowaarde van de activa volgens de vermogensmutatiemethode.

Enexis Holding N.V. is een naamloze vennootschap. Van de aandelen van Enexis wordt ca. 74% gehouden door 6 Nederlandse provincies en ca. 26% door 116 gemeenten.

De waardering van de in de consolidatie betrokken partijen vindt plaats op basis van de vermogensmutatiemethode. Hierbij wordt het economisch belang aanvankelijk op kostprijs gewaardeerd waarbij de boekwaarde na eerste opname wordt verhoogd of verlaagd met het aandeel in het resultaat. Ontvangen dividenden worden op de boekwaarde in mindering gebracht.

De functionele valuta van Enexis Holding N.V. is de euro. Alle bedragen zijn, tenzij anders vermeld, opgenomen in miljoenen euro's. Voor de grondslagen verwijzen wij naar de grondslagen voor de financiële verslaggeving van de geconsolideerde jaarrekening.

Noten bij vennootschappelijke jaarrekening

35. Resultaat deelnemingen groepsmaatschappijen

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Enexis B.V.	221,0	173,8
Fudura B.V.	8,0	21,2
Enexis Vastgoed B.V.	0,6	0,8
Totaal	229,6	195,8

Op 19 december 2011 zijn Enexis Infra Products B.V. (verkrijgende vennootschap) en Enexis Meetbedrijf B.V. (verdwijnde vennootschap) gefuseerd waarna op 21 december 2011 middels een akte van partiële statutenwijziging de naam is gewijzigd in Fudura B.V. De in 2010 gepresenteerde resultaten van Enexis Infra Products B.V. (EUR 13,5 miljoen) en Enexis Meetbedrijf B.V. (EUR 7,7 miljoen) zijn samengeteld. Het resultaat van Fudura B.V. is ten opzichte van 2010 in ongunstige zin beïnvloed door het tegenvallend resultaat uit haar deelneming Ziut B.V. en de afwaardering van deze deelneming op basis van verslechterde marktperspectieven.

36. Financiële baten en lasten

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Rentebaten	84,2	82,3
Totaal financiële baten	84,2	82,3
Overige rentelasten	84,2	85,2
Totaal financiële lasten	84,2	85,2
Totaal, per saldo lasten	0,0	-2,9

De Overige rentelasten betreffen de rentekosten over de door de aandeelhouders verstrekte leningen.

De aandeelhoudersleningen worden volledig en tegen dezelfde condities doorgeleend aan Enexis B.V. De Rentebaten betreffen de ontvangen vergoedingen over deze aan Enexis B.V. verstrekte leningen.

37. Winstbelasting

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Winstbelasting	0,2	-0,8
Totaal winstbelasting	0,2	-0,8

Enexis Holding N.V. is hoofd van de fiscale eenheid en in die hoedanigheid hoofdelijk aansprakelijk voor de verplichtingen van de in de fiscale eenheid opgenomen eenheden.

De bedrijfsactiviteiten van Enexis Holding N.V. zijn onderworpen aan winstbelasting. Over de in het verslagjaar gerealiseerde commerciële resultaten te betalen vennootschapsbelasting wordt, rekening houdende met de geldende vrijstellingen, bij de afzonderlijke onderdelen van de fiscale eenheid vastgesteld en vereffend. De aansluiting tussen het wettelijke winstbelastingtarief uitgedrukt in een percentage van het resultaat voor belasting en de effectieve belastingdruk is als volgt:

(in procenten)	2011	2010
Nominaal wettelijk winstbelastingtarief in Nederland	25,0	25,5
Vrijgestelde winsten van deelnemingen	25,0	25,9
Effectieve belastingdruk	0,0	-0,4

38. Deelnemingen in groepsmaatschappijen

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Enexis B.V.	3.046,5	2.877,2
Fudura B.V.	32,5	38,2
Enexis Vastgoed B.V.	28,8	28,2
Totaal	3.107,8	2.943,6

Op 19 december 2011 zijn Enexis Infra Products B.V. (verkrijgende vennootschap) en Enexis Meetbedrijf B.V. (verdwijnende vennootschap) gefuseerd waarna op 21 december 2011 middels een akte van partiële statutenwijziging de naam is gewijzigd in Fudura B.V.

Het verloop van de deelnemingen in groepsmaatschappijen is als volgt:

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Stand per 1 januari	2.943,6	2.881,2
Resultaten over het jaar	229,6	195,8
Uitgekeerde dividenden	-65,4	-133,4
Stand per 31 december	3.107,8	2.943,6

De waarde van de deelneming Fudura B.V. is verminderd door de in 2011 door Enexis Infra Products B.V. en Enexis Meetbedrijf B.V. uitgekeerde dividenden aan Enexis Holding N.V.

39. Overige financiële activa

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Leningen aan groepsmaatschappijen	1.350,4	1.800,0
Totaal	1.350,4	1.800,0

De Leningen aan groepsmaatschappijen betreffen de aan Enexis B.V. verstrekte leningen. De condities van deze leningen zijn identiek aan de onder noot 44 vermelde aandeelhoudersleningen. In verband met de geplande aflossing van EUR 450 miljoen op 30 september 2012 wordt een gelijk bedrag als kortlopende vorderingen gepresenteerd.

40. Vorderingen

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Vorderingen op groepsmaatschappijen	528,5	0,0
Nog te ontvangen bedragen	20,9	20,9
Kortlopend deel leningen	0,0	2,8
Totaal	549,4	23,7

De Vorderingen op groepsmaatschappijen betreffen o.a. vorderingen in verband met de afwikkeling van de af te dragen vennootschapsbelasting. Met ingang van 2011 vindt deze vereffening via de Holding plaats.

In verband met de geplande aflossing van EUR 450 miljoen op 30 september 2012 is een gelijk bedrag van de leningen aan groepsmaatschappijen als kortlopende vorderingen gepresenteerd.

De post Nog te ontvangen bedragen heeft betrekking op de van Enexis B.V. te ontvangen rentevergoeding.

In 2010 is een lening van EUR 2,8 miljoen verstrekt aan Ziut B.V. tegen een rente van 4,4% met een resterende looptijd van 1 maand. De reële waarde komt nagenoeg overeen met de boekwaarde.

41. Winstbelasting

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Nog te ontvangen bedragen	-52,8	73,8
Totaal	-52,8	73,8

De mutatie gedurende het jaar wordt met name veroorzaakt door de boekingen inzake de belastinglatenties en de vennootschapsdruk op het fiscale resultaat.

42. Liquide middelen

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Bank- en kassaldi	117,9	9,3
Totaal	117,9	9,3

43. Eigen vermogen

Omdat het cumulatief resultaat uit minderheidsdeelnemingen, voor zover niet uitgekeerd, als nihil kan worden beschouwd is hier geen wettelijke reserve voor opgenomen. Voor verdere toelichting wordt verwezen naar noot 21.

44. Rentedragende verplichtingen (langlopend)

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Converteerbare aandeelhouderslening	350,0	350,0
Aandeelhoudersleningen	1.000,0	1.450,0
Totaal	1.350,0	1.800,0

Ingevolge de Aanwijzing van de Minister van Economische Zaken dient in het kader van de splitsing een gedeelte van de Aandeelhoudersleningen ten bedrage van EUR 350.000.000 in geval van een structureel vermogenstekort converteerbaar te zijn in eigen vermogen. Voor deze lening geldt een rentepercentage van 7,2% en is de resterende looptijd 7,75 jaar. Voor de conversievoorwaarden wordt verwezen naar noot 22.

Voor de overige aandeelhoudersleningen bedraagt het gemiddelde rentepercentage 4,0% met een gemiddelde resterende looptijd van 2,8 jaar. Voor nadere toelichting wordt verwezen naar noot 22.

Conform het vastgesteld aflossingsschema is tranche A van de Aandeelhoudersleningen, ter grootte van EUR 450 miljoen, formeel aflosbaar op 30 september 2012, maar biedt de leningovereenkomst de mogelijkheid om de lening vanaf 1 jaar voorafgaand aan deze datum vervroegd af te kunnen lossen. Dit deel van de aandeelhoudersleningen is daarom verantwoord onder de kortlopende, rentedragende verplichtingen. Inmiddels is, in januari 2012, tranche A van de aandeelhoudersleningen in 2 delen geheel afgelost. Zie tevens "Gebeurtenissen na balansdatum."

45. Latente belastingen

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Latente belastingen	114,9	65,7
Totaal	114,9	65,7

De aanwezige latenties hebben betrekking op verschillen tussen de commerciële en fiscale waardering van materiële vaste activa, personeelsgerelateerde voorzieningen en derivaten bij de deelnemingen in groepsmaatschappijen. Omdat de deelnemingen op basis van het commerciële resultaat worden afgewikkeld wordt deze latentie op holdingniveau vastgesteld en als latente belastingen gepresenteerd.

46. Handelsschulden en overige te betalen posten

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Te betalen rentekosten	21,2	20,8
Totaal	21,2	20,8

De Te betalen rentekosten betreffen de per ultimo jaar te betalen rentevergoedingen op de door aandeelhouders verstrekte leningen.

47. Rentedragende verplichtingen (kortlopend)

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
In 2012 af te lossen aandeelhoudersleningen	450,0	0,0
Totaal	450,0	0,0

48. Derivaten

Referentie type	Rente	Valuta	Nominaal	Looptijd	Reële waarde 2011
A forward starting interest rate swap	2,80%	Euro	125 mio	2-4-2012 / 2-4-2022	-4,2
B forward starting interest rate swap	2,61%	Euro	100 mio	2-4-2012 / 2-4-2022	-1,5
Totaal					-5,7
<i>Presentatie in de balans</i>					
Kortlopende verplichtingen					-5,7
Totaal					-5,7

Voor verdere toelichting wordt verwezen naar noot 28 in de geconsolideerde jaarrekening.

49. Informatie verbonden partijen

Transacties met verbonden partijen geschieden tegen prijzen welke ook worden toegepast bij transacties met derden. Vordering- en schuldbalans op jaareinde zijn niet belegd en worden normaal gesproken afgewikkeld tegen contante betalingen. Met uitzondering van de in noot 32 vermelde garanties betreffende de CBL's zijn er verder geen garanties ontvangen dan wel afgegeven betreffende de vorderingen en schulden van verbonden partijen. De waardecorrectie in verband met oninbaarheid is nihil (2010: nihil).

Door aandeelhouders verstrekte aandeelhoudersleningen bedroegen per ultimo 2011 EUR 1.893,9 miljoen (2010: EUR 1.893,9). De over deze leningen betaalde rentevergoedingen bedroegen in 2011 EUR 91,1 miljoen (2010: EUR 91,1 miljoen). De aan aandeelhouders betaalde dividenduitkering bedroeg EUR 58,1 miljoen (2010: EUR 78,9 miljoen).

De aan deelnemingen verstrekte leningen bedroegen per ultimo 2011 EUR 0,0 miljoen (2010: EUR 2,8 miljoen).

50. Beloning bestuurders

De bestuurders zijn in dienst van Enexis B.V. en de betaalbaarstelling van de beloning vindt vanuit Enexis B.V. plaats. Voor nadere toelichting wordt verwezen naar noot 33.

51. Beloning Raad van Commissarissen

De betaalbaarstelling van de beloning vindt vanuit Enexis B.V. plaats. Voor nadere toelichting wordt verwezen naar noot 33.

52. Deelnemingen

	Statutaire zetel	Aandeel Enexis Holding N.V. 31-dec-2011	Aandeel Enexis Holding N.V. 31-dec-2010	Structuur deelneming onderdeel van	403-verklaring
Groepsmaatschappijen					
Enexis B.V.	Rosmalen	100%	100%	Enexis Holding N.V.	ja
Fudura B.V. ¹	Rosmalen	100%		Enexis Holding N.V.	
Enexis Meetbedrijf B.V. ¹	Rosmalen	fusie	100%	Enexis Holding N.V.	ja
Enexis Infra Products B.V. ¹	Rosmalen	fusie	100%	Enexis Holding N.V.	ja
Enexis Vastgoed B.V.	Rosmalen	100%	100%	Enexis Holding N.V.	ja
Aktivabedrijf Enexis Friesland B.V.	Rosmalen	100%	100%	Enexis B.V.	ja
Aktivabedrijf Enexis Noord B.V.	Rosmalen	100%	100%	Enexis B.V.	ja
Aktivabedrijf Enexis Maastricht B.V.	Rosmalen	100%	100%	Enexis B.V.	ja
Aktivabedrijf Enexis Brabant B.V.	Rosmalen	100%	100%	Enexis B.V.	ja
Aktivabedrijf Enexis Limburg B.V.	Rosmalen	100%	100%	Enexis B.V.	ja
Intergas Energie B.V.	Oosterhout	100%	n.v.t.	Enexis B.V.	nee
Intergas Gasnetwerk B.V.	Oosterhout	100%	n.v.t.	Intergas Energie B.V.	nee
Nijverheidsweg 4b B.V.	Rosmalen	100%	100%	Enexis Vastgoed B.V.	
Nutsbedrijven Maastricht Gasnetwerk B.V.	Maastricht	100%	100%	Aktivabedrijf Enexis Maastricht B.V.	ja
Overige deelnemingen (minder dan 50% stemrecht)					
G.O.B. Euroservices B.V.	Heerlen	40%	40%	Enexis Holding N.V.	
ZEBRA Gasnetwerk B.V. ²	Bergen op Zoom	67%	67%	Enexis B.V.	
Energie Data Services Nederland B.V.	Arnhem	16%	15%	Enexis B.V.	
Ziut B.V.	Arnhem	47%	47%	Fudura B.V.	
Entrade Pipe B.V. ²	Tilburg	67%	67%	Zebra Gasnetwerk B.V.	
ZEBRA Activa B.V. ²	Middelburg	67%	67%	Zebra Gasnetwerk B.V.	
Stichting JOB center	Arnhem	n.v.t.	n.v.t.	Enexis Holding N.V.	
Stichting Sociaal Fonds Enexis	Rosmalen	n.v.t.	n.v.t.	Enexis Holding N.V.	
Stichting GGNI	Groningen	n.v.t.	n.v.t.	Enexis Holding N.V.	
Stichting e-laad	Arnhem	n.v.t.	n.v.t.	Enexis B.V.	
Stichting sYnfra	's-Hertogenbosch	n.v.t.	n.v.t.	Enexis B.V.	
Stichting beheer Maastricht CBL Fondsen	Amsterdam	n.v.t.	n.v.t.	Enexis B.V.	
Stichting Nutsbedrijven Maastricht "Edf" 1999	Amsterdam	n.v.t.	n.v.t.	Aktivabedrijf Enexis Maastricht B.V.	
Stichting Nutsbedrijven Maastricht Tranfer 1999	Amsterdam	n.v.t.	n.v.t.	Aktivabedrijf Enexis Maastricht B.V.	
Stichting vakantieverblijven Mega Limburg	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	

1 Op 19 december 2011 zijn Enexis Infra Products B.V. (verkrijgende vennootschap) en Enexis Meetbedrijf B.V. (verdwijnde vennootschap) gefuseerd waarna op 21 december 2011 middels een akte van partiële statutenwijziging de naam is gewijzigd in Fudura B.V.

2 Overige deelnemingen >50% worden niet in de consolidatie betrokken als er geen sprake is van beslissende zeggenschap.

Adres

Enexis Holding N.V.

Burgemeester Burgerslaan 40

5245 NH Rosmalen

Overige gegevens

Winstbestemming

Statutaire bestemming van het resultaat

Overeenkomstig de statuten staat de winst, voor zover die niet wordt gereserveerd, ter vrije beschikking van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (artikel 36.2).

Over de boekjaren 2011 tot en met 2013 dient ten minste vijftig procent (50%) van de in het betreffende boekjaar behaalde winst (voor zover aanwezig) te worden gereserveerd (artikel 36.6). Grondslag voor het uit te keren dividend is de vastgestelde uitkeerbare winst na belastingen exclusief materiële non-cash boekwinsten.

Voorstel bestemming resultaat boekjaar 2011

De winst-en-verliesrekening sluit met een resultaat van EUR 229,4 miljoen.

Op basis van bovengenoemde minimum-eis aan reservering is de voorgestelde winstbestemming als volgt:

(bedragen in miljoenen euro's)	2011	2010
Resultaat	229,4	193,7
Reservering ten gunste van de Algemene reserve	114,7	135,6
Vorgestelde dividenduitkering	114,7	58,1

De voor 2011 voorgestelde dividenduitkering bedraagt EUR 0,77 per aandeel (2010: EUR 0,39).

Het voorstel voor winstbestemming is niet in de balans per 31 december 2011 verwerkt.

Gecombineerde controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: De Algemene Vergadering van Aandeelhouders en de Raad van Commissarissen van Enexis Holding N.V.

Opdracht

Het bestuur van Enexis Holding N.V. (hierna: Enexis) heeft ons een assurance-opdracht verstrekt ten aanzien van het jaarverslag 2011 van Enexis (hierna: verslag). In dit verslag is opgenomen de geconsolideerde en de enkelvoudige jaarrekening 2011 en geeft het bestuur van Enexis een toelichting op het gevoerde beleid, de bedrijfsvoering, de prestaties en de gebeurtenissen in 2011. De aan ons verstrekte opdracht bestond uit:

- ◆ de controle van de geconsolideerde jaarrekening bestaande uit de geconsolideerde winst-en-verliesrekening en het geconsolideerde overzicht van het totaalresultaat over 2011, de geconsolideerde balans per 31 december 2011, het geconsolideerd kasstroomoverzicht en het geconsolideerd mutatieoverzicht eigen vermogen over 2011 en de toelichting waarin zijn opgenomen een overzicht van de belangrijke grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen;
- ◆ de controle van de enkelvoudige jaarrekening bestaat uit de enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2011 en de enkelvoudige balans per 31 december 2011 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen;
- ◆ het verstrekken van een beperkte mate van zekerheid bij de niet-financiële informatie in het verslag zoals opgenomen onder de hoofdstukken Strategische doelstellingen, Kerncijfers, Onze klanten, Onze netwerken, Duurzaamheid en energietransitie, CO₂-footprint, Onze medewerkers, Veilig werken en MVO-verantwoording.

Op grond van de aan ons verstrekte opdracht waren onze werkzaamheden gericht op het verkrijgen van:

- ◆ een redelijke mate van zekerheid dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en samenstelling van het vermogen van Enexis per 31 december 2011 en van het resultaat over 2011;
- ◆ een beperkte mate van zekerheid dat het verslag in alle van materieel belang zijnde opzichten een juiste en toereikende weergave is van het beleid, de bedrijfsvoering, de prestaties en de gebeurtenissen van Enexis gedurende 2011.

Verantwoordelijkheden

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van Enexis is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW), alsmede voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor het opstellen van het verslag in overeenstemming met de Sustainability Reporting Guidelines (G3) van Global Reporting Initiative, de Handreiking maatschappelijke verslaggeving van de Raad voor de Jaarverslaggeving en het verslaggevingsbeleid van Enexis, inclusief het identificeren van stakeholders en het bepalen van materiële onderwerpen. De door het bestuur gemaakte keuzes ten aanzien van de reikwijdte van het jaarverslag en het verslaggevingsbeleid zijn uiteengezet in het hoofdstuk 'Enexis' duurzaamheidsverslaggeving en de GRI-index ' van het verslag.

Het bestuur is ten slotte verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van het jaarverslag mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van assurance bij de jaarrekening en het verslag. Wij hebben ons onderzoek verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij ons onderzoek zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat en een beperkte mate van zekerheid dat het verslag in alle van materieel belang zijnde opzichten een juiste en toereikende weergave is van het beleid, de bedrijfsvoering en de prestaties gedurende 2011.

In het verslag is toekomstgerichte informatie opgenomen in de vorm van ambities, strategie, plannen, verwachtingen en ramingen. Inherent aan deze informatie is dat realisatie onzeker is. Om die reden wordt door ons ten aanzien van de realisatie van toekomstgerichte informatie geen zekerheid verstrekt.

Werkzaamheden

Werkzaamheden met betrekking tot de jaarrekening

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de vennootschap gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Werkzaamheden met betrekking tot het verslag

Wij hebben de werkzaamheden met betrekking tot het verslag uitgevoerd in overeenstemming met Nederlands Recht, waaronder Standaard 3410N 'Assurance-opdrachten inzake maatschappelijke verslagen'. Het onderzoek van het verslag omvat in het bijzonder de volgende werkzaamheden:

- ◆ het toetsen van de informatie in het verslag aan de criteria volgens de 'Sustainability Reporting Guidelines' (G3) van Global Reporting Initiative welke zijn opgenomen in het verslaggevingsbeleid van Enexis;
- ◆ het verkrijgen van inzicht in de opzet van de gebruikte systemen en gehanteerde methoden voor het verzamelen en verwerken van gegevens die dienen als basis voor de gerapporteerde informatie;
- ◆ het beoordelen van de aannemelijkheid van de informatie in het verslag door een combinatie van cijferanalyses en het inwinnen van inlichtingen;
- ◆ het interviewen van verantwoordelijke functionarissen;
- ◆ het onderzoeken van relevante bedrijfsdocumenten en het raadplegen van externe bronnen;
- ◆ het evalueren van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor de verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die bij het opmaken van het verslag zijn toegepast;
- ◆ een evaluatie van het algehele beeld van het verslag.

Onze opdracht betreffende de niet-financiële informatie in het verslag is gericht op het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid. De werkzaamheden zijn hierbij gericht op het vaststellen van de plausibiliteit van de informatie. Deze werkzaamheden zijn geringer in diepgang dan die bij een assurance-opdracht gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Oordeel betreffende de geconsolideerde jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de geconsolideerde jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Enexis per 31 december 2011 en van het resultaat en de kasstromen over 2011 in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en Titel 9 Boek 2 BW.

Oordeel betreffende de enkelvoudige jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de enkelvoudige jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Enexis per 31 december 2011 en van het resultaat en de kasstromen over 2011 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW

Conclusie betreffende het verslag

Op grond van onze werkzaamheden komen wij tot de conclusie dat ons niets gebleken is op basis waarvan wij zouden moeten concluderen dat de niet-financiële informatie opgenomen in het verslag 2011 niet in alle van materieel belang zijnde opzichten, een juiste en toereikende weergave is van het beleid, de bedrijfsvoering, de prestaties en gebeurtenissen gedurende 2011, in overeenstemming met de richtlijnen van de Global Reporting Initiative, de handreiking voor maatschappelijke verslaggeving van de Raad voor de Jaarverslaggeving en het beschreven verslaggevingsbeleid van Enexis zoals opgenomen op de pagina's 162 tot en met 167.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het verslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het verslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Den Haag, 16 maart 2012

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. J. Niewold RA

Gebeurtenissen na balansdatum

Op 16 januari 2012 heeft Enexis gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot vervroegde aflossing van tranche A van de aandeelhoudersleningen, waarbij voor een bedrag van EUR 250 miljoen vervroegd is afgelost uit liquide middelen.

Op 26 januari 2012 heeft Enexis een beursgenoteerde obligatielening van EUR 300 miljoen uitgegeven, met een looptijd van 10 jaar en een couponrente van 3,375%.

Met de uitgifte van de obligatielening zijn, op de dag van vaststelling van de rente op de obligatielening d.d. 19 januari 2012, de renteswaps (forward starting Interest Rate Swaps) afgewikkeld, welke in december 2011 waren afgesloten ten behoeve van de afdekking van het renterisico op de uit te geven obligatielening. Het resultaat op de swaps is verantwoord als cashflow hedgereserve en zal worden geamortiseerd over de looptijd van de obligatielening.

Eveneens op 26 januari 2012 heeft Enexis uit de opbrengst van de obligatielening, het resterende deel van EUR 200 miljoen vervroegd afgelost op tranche A van de aandeelhoudersleningen.

Op 27 februari 2012 heeft Enexis haar interesse getoond in de overname van de netbeheerder N.V. RENDO. Dit naar aanleiding van gesprekken waarin beide partijen gezamenlijk de mogelijkheden voor verdere samenwerking hebben onderzocht. RENDO is eigenaar en beheerder van een gas- en elektriciteitsdistributienetwerk in Drenthe en Overijssel met totaal circa 100.000 gas- en 32.000 elektriciteitsaansluitingen. In de overige gebieden in deze regio is Enexis al verantwoordelijk voor het transport van gas en elektriciteit. Door de mogelijke overname wordt de bestaande samenwerking, die al tussen beide bedrijven bestaat, verder uitgebreid.

RENDO realiseerde in 2010 een groepsomzet van ruim EUR 34 miljoen met 122 personeelsleden. De aandelen van RENDO zijn in handen van negen gemeenten. Voor de mogelijke besluitvorming zullen de aandeelhouders van RENDO hun goedkeuring moeten verlenen en wordt advies gevraagd aan de ondernemingsraad. Het streven is om in het eerste half jaar van 2012 tot besluitvorming te komen.

Rosmalen, 16 maart 2012

Raad van Bestuur

Han Fennema

Voorzitter Raad van Bestuur

René Oudejans

Lid Raad van Bestuur/CFO

Raad van Commissarissen

D.D.P. Bosscher, voorzitter

W.M. van Ingen

M.E.J.M. Caubo

F.J.M. Houben

R. de Jong

MVO-verantwoording

Enexis' duurzaamheidsverslaggeving en de GRI-index

Voor Enexis is Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) een integraal onderdeel van haar bedrijfsvoering. Zorgen voor een betrouwbare, betaalbare én duurzame energievoorziening is onze hoofddoelstelling. De verantwoording over de duurzaamheidsprestaties is daarom ook geïntegreerd in het reguliere jaarverslag.

Daarbij sluit het verslag nauwkeurig aan bij de richtlijnen van het Global Reporting Initiative (GRI), de internationale organisatie die richtlijnen opstelt voor duurzaamheidsverslaggeving, de publieke verantwoording over haar economische, milieu- en sociale prestaties. De missie van het GRI is om de duurzaamheidsverslaggeving voor alle organisaties – ongeacht omvang, sector of locatie – net zo routinematig en vergelijkbaar te maken als de financiële verslaggeving.

Op www.globalreporting.org is alle informatie over indicatoren en normen te vinden.

Enexis rapporteert in dit jaarverslag over 38 prestatie-indicatoren uit de GRI. Er is gebruik gemaakt van de GRI G3-richtlijnen, toegepast in combinatie met het Electric Utilities Sector Supplement, uitgave april 2009. Voor het eerst is ook het niet-financiële deel van het jaarverslag beoordeeld door de accountant. Daarmee voldoet het Enexis jaarverslag 2011 aan de GRI-B+-norm. De minimum-eis daarvoor is, dat over tenminste 20 prestatie-indicatoren wordt gerapporteerd.

Een belangrijk onderdeel van de duurzaamheidsrapportage is de CO₂-footprint, die de uitstoot van broeikasgassen door Enexis weergeeft. Dit hoofdstuk bevat een toelichting bij de berekening van de CO₂-footprint. De grafische uitwerking van Enexis' CO₂-footprint staat op de pagina's 54 en 55. Op pagina 164, 165 en 166 wordt een toelichting gegeven op de berekening van de CO₂-footprint.

Afbakening en informatieverzameling

Bij het bepalen van de GRI-indicatoren waarover Enexis rapporteert, is steeds een afweging gemaakt tussen relevantie voor de bedrijfsvoering van Enexis, materialiteit (mate van materieel belang) en de benodigde investering voor het verkrijgen van de betreffende gegevens. Deze afweging is in 2010 gemaakt en geldt ook voor 2011.

Bij de informatieverzameling kan onderscheid gemaakt worden tussen kwantitatieve en kwalitatieve informatie. De kwantitatieve informatie is waar mogelijk ontleend aan systemen van Enexis waarop al interne controlemaatregelen van kracht zijn. Voor de kwalitatieve informatie is aangesloten bij de duurzaamheidsthema's van Enexis. De informatie over deze onderwerpen is aangeleverd en onderbouwd door de verantwoordelijken in de organisatie.

In dit jaarverslag rapporteren wij over inspanningen een realisatie van doelstellingen in 2011. Daarnaast geven wij onze plannen en visie weer voor de toekomst. Deze zogenaamde toekomstgerichte informatie is te herkennen aan woorden als beoogen, verwachten, willen, voorspellen, doelstelling, visie, ambitie, voornemen en voorspelling. Inherent aan toekomstverwachtingen is dat de uitkomsten onderhevig zijn aan risico's en realisatie niet zeker is. Daarom verstrekt de externe accountant over de realisatie van toekomstgerichte informatie geen zekerheid.

Managementbenadering Maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO)

Binnen Enexis is MVO onderdeel van de reguliere bedrijfsvoering. Elk van de directieleden is verantwoordelijk voor een of meer deelgebieden, waarbij deze speciaal betrokken is. Dat zijn de zgn. speerpunten.

Het beleid richt zich op 3 hoofdstromen:

- ◆ Intelligente netten (o.a. Smart Grid, biogas);
- ◆ Inzicht in Energieverbruik (o.a. slimme meters, 'Energie in beeld');
- ◆ Enexis Duurzaam (o.a. CO₂-footprint, afvalmanagement).

Voor elk van deze stromen zijn in 2011 targets geformuleerd. Die zijn voor 2012 verder uitgewerkt. In het hoofdstuk Duurzaamheid en Energietransitie zijn de belangrijkste initiatieven uit 2011 opgenomen.

De verantwoordelijken worden ondersteund door een MVO-coördinator, die onderdeel is van de afdeling Strategie en Regulering.

Tijdens een tweemaandelijks intern duurzaamheidsoverleg bespreken de Raad van Bestuur en de verschillende verantwoordelijken de voortgang, ambities en richting van de verschillende initiatieven. Daarnaast wordt via interne communicatie gewerkt aan het bevorderen van MVO-bewustzijn bij de medewerkers, onder andere door nieuwsbrieven, artikelen in het bedrijfsblad en presentaties.

Voor de verschillende categorieën die GRI onderscheidt is de managementbenadering als volgt.

Milieu

Compliance met milieu-wetgeving is bij Enexis verankerd in de kernprocessen. Het lijnmanagement is hiervoor verantwoordelijk. Elke individuele medewerker is in de uitvoering verantwoordelijk voor opvolging. Monitoring van relevante wetgeving is belegd bij de afdeling Health, Safety & Environment.

Op het gebied van CO₂-uitstoot is Enexis transparant door berekening en publicatie van de CO₂-footprint. Voor 2012 is een bedrijfsbrede doelstelling geformuleerd voor CO₂-reductie.

Arbeidsomstandigheden en volwaardig werk

Enexis is gecertificeerd volgens Pas 55-1/NTA 8120. Meer daarover is te vinden in het hoofdstuk 'Onze netwerken'. Gedelegeerd verantwoordelijke is de directeur Asset Management. Veiligheid is belegd bij het lijnmanagement, ondersteund door een staf-afdeling Health, Safety & Environment. Er is een proces voor melden en analyseren van Ongewenste Gebeurtenissen (OGB's). De gewenste prestaties op het gebied van veiligheid staan in de bedrijfsbrede doelstellingen van Enexis en worden gemeten en extern gerapporteerd aan de hand van de DART-rate. Zie daarover het hoofdstuk 'Veilig werken'. Van aannemers wordt een VCA-certificaat geëist.

Mensenrechten

Er is geen specifiek beleid op het gebied van (verbeteren van) mensenrechten. Binnen het werk van Enexis is het voldoen aan elementaire mensenrechten normaal. Monitoring van wetgeving en compliance op dit gebied zijn gedelegeerd aan de manager Juridische Zaken.

Voor de eigen medewerkers is een gedragscode van toepassing.

Leveranciers dienen de supplier code of conduct te ondertekenen. Meer hierover staat in het hoofdstuk 'Duurzaamheid en energietransitie' onder Duurzame inkoop.

Maatschappij

Enexis legt grote nadruk op het maatschappelijk belang van haar core business. Dit is vastgelegd in de strategie en valt onder verantwoordelijkheid van de Raad van Bestuur. Zie daarover ook het hoofdstuk 'Strategische doelstellingen'.

Productverantwoordelijkheid

De kwaliteit van de producten wordt gewaarborgd via een gecertificeerd systeem volgens PAS 55-1/NTA 8120. Meer informatie daarover staat in het hoofdstuk 'Onze netwerken'. Gedelegeerd verantwoordelijke is de directeur Asset Management.

Het toetsingskader wordt gevormd door de regulering van netbeheerders, waarin voorwaarden voor prijzen en performance-indicatoren voor de basisdienstverlening zijn vastgesteld. Deze worden gecontroleerd door de Energiekamer van de NMa. Daarnaast heeft Enexis, behorend tot afdeling Strategie en Regulering, een Compliance Officer die gevraagd en ongevraagd advies geeft aan directie en management.

Toelichting bij de berekening van de CO₂-footprint

Als leidraad voor het berekenen van de CO₂-footprint gebruikt Enexis het Greenhouse Gas Protocol, Corporate Standard. De CO₂-footprint is onderdeel van het geconsolideerde jaarverslag van Enexis Holding N.V. De organisatorische scope van de voetafdruk omvat dan ook de jaarlijkse uitstoot als gevolg van activiteiten van de bedrijfsonderdelen die opgenomen zijn in dat verslag: Enexis B.V., Enexis Meetbedrijf en Enexis IP (de laatste twee vanaf eind 2011 onder de naam Fudura). Vanaf 1 juni 2011 is ook Intergas opgenomen. De invloed van activiteiten van minderheidsdeelnemingen Ziut en de Stichting e-laad.nl wordt niet meegenomen.

Enexis heeft gekozen voor de Operational Control-benadering van het GHG-protocol. De operationele scope van de voetafdruk omvat daarmee de activiteiten waarover Enexis een beslissende mate van controle heeft. Dit zijn activiteiten die samenhangen met het aanleggen en beheren van netten voor het transport van elektriciteit en gas. Hiervoor heeft Enexis zowel een buitendienst als een ondersteunende kantoororganisatie.

Alle broeikasgassen worden gerapporteerd in CO₂-equivalenten. Naast CO₂ worden Methaan- en SF₆-emissies gerapporteerd. De omrekenfactoren naar CO₂-equivalenten zijn ontleend aan het IPCC Fourth Assessment Report bij een zichttermijn van 100 jaar. Conversiefactoren voor omrekening van energieverbruik naar CO₂-uitstoot zijn waar mogelijk gebaseerd op primaire data en anders overgenomen uit de '2011 Guidelines to Defra / DECC's GHG Conversion Factors for Company Reporting'. N₂O-emissie is onderdeel van de factoren voor autobrandstof. De berekeningsmethode voor de CO₂-footprint is vastgelegd in een 'Monitoring Protocol'.

De volgende onderdelen maken deel uit van de CO₂-footprintberekening:

Greenhouse Gas Protocol scope 1, emissie ten gevolge van

- ◆ Lekkage van gas uit het distributienet. Deze wordt berekend conform “Protocol 11-013 Olie- en gas-distributie en -transport”, uitgegeven door het Ministerie van Infrastructuur en Milieu ten behoeve van emissieberekening onder het Kyoto-protocol. De basis daarvoor is de leidinglengte volgens het Geografisch Informatiesysteem op peildatum 31-12-2011. Van de gelekte hoeveelheid aardgas wordt zowel de methaan- als de CO₂-component meegerekend.
- ◆ Gasgebruik in de eigen gebouwen. Voor de gebouwen die volledig bij Enexis in gebruik zijn, is dat het gemeten verbruik, voor gedeelde gebouwen het berekende verbruik op basis van een kengetal, vermenigvuldigd met de specifieke emissie bij verbanding van gas.
- ◆ Reizen en vervoer wagenpark Enexis. Als input wordt de werkelijk getankte hoeveelheid brandstof gebruikt.

Greenhouse Gas Protocol scope 2, emissie ten gevolge van

- ◆ Netverlies elektriciteitstransport. Dit verlies, dat ontstaat door elektrische weerstand in kabels en andere componenten, wordt vastgesteld in de marktprocessen allocatie en reconciliatie. De tijdlijn van het reconciliatieproces levert pas 17 maanden na afloop van het boekjaar een definitieve waarde op. De CO₂-footprint sluit aan bij de financiële jaarafsluiting met een correctie voor het (beperkte) nog te verwachten reconciliatieresultaat. Het netverlies wordt ingekocht op de groothandelsmarkt. Naast de hoeveelheid kWh koopt Enexis Garanties van Oorsprong (GVO's) van Scandinavische waterkrachtcentrales, die garanderen dat een bepaalde hoeveelheid energie duurzaam is opgewekt. Deze GVO's zijn bijgeschreven en gereedeemd volgens de regels van de AIB (Association of Issuing Bodies) Ten behoeve van transparantie rapporteert Enexis zowel de emissie die zou hebben plaatsgevonden zonder inkoop van GVO's als de emissie met GVO's. In het eerste geval wordt de emissiefactor van de gecontracteerde RWE Supply and Trading Netherlands Structured Origination Mix gebruikt. Deze factor verschilt van jaar tot jaar op basis van de brandstofmix bij de leveranciers. In 2011 is uiteindelijk net iets meer netverlies opgetreden dan overeenkomt met de hoeveelheid ingekochte GVO's. De ketenemissie van de waterkrachtcentrales wordt niet meegenomen in scope 3, net als de ketenemissie van andere energie-opwekkers.
- ◆ Elektriciteitsgebruik in de eigen gebouwen. Voor de gebouwen die volledig door Enexis gebruikt worden, is dat het gemeten verbruik, voor gedeelde gebouwen het berekende verbruik op basis van een kengetal, vermenigvuldigd met de emissiefactor opgegeven door de energieleverancier.

Greenhouse Gas Protocol scope 3, emissie ten gevolge van

- ◆ Reizen door medewerkers met eigen vervoer en openbaar vervoer
  - ◆ Woon-/werkverkeer en dienstreizen. Gerekend wordt met de gedeclareerde kilometers. De berekening van de emissie gaat uit van de gemiddelde samenstelling van het Nederlandse wagenpark volgens CBS Statline en het gemiddelde brandstofverbruik daarvan.
  - ◆ Treinverkeer. Gerekend wordt met de opgave van de NS, zowel de totale hoeveelheid reizigerskilometers op Business Cards als de emissiefactor per reizigerskilometer.
  - ◆ Taxiriten. Basis is de opgave van de NS op Business Cards.
  - ◆ Vliegelingen. Gerekend wordt met opgave van vluchten door het gecontracteerd reisbureau. Voor continentale en intercontinentale vluchten gelden verschillende emissiefactoren.

De CO₂-footprint voor 2010 is herberekend in verband met een doorgevoerde correctie die boven de vooraf vastgestelde drempelwaarde voor herberekening van 5% van de totale footprint ligt. Deze herberekening is gevalideerd in de controle van de footprintberekening 2011. De aard van de wijziging is als volgt:

De emissieberekening van lekkages in het gasnetwerk volgt het "Protocol 11-013 Olie- en gasdistributie en -transport" van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu. Dit beschrijft de methodiek voor monitoring van de emissie van olie- en gasdistributie en -transport in het kader van het Kyoto Protocol. In de berekening van de footprint in 2010 zijn de emissies van zowel hoofdleidingen als aansluitleidingen met hetzelfde kengetal voor lekkage berekend. In 2011 is gebleken dat dit niet conform het protocol is. Het protocol stelt:

"De emissies van methaan (CH₄) als gevolg van lekkages uit huisaansluitleidingen en distributiestations zijn niet bekend, maar door hun geringe (verwaarloosbare) bijdrage hebben ze geen invloed op de totale emissie" (paragraaf 2.1) In de berekening van de CO₂-footprint van 2011 en de herberekening van 2010 is in lijn met de methodiek alleen de waarde van het hoofdleidingnet betrokken.

Het is niet uit te sluiten dat aansluitleidingen ondanks de conclusie van het ministerie toch een zekere, zij het naar onze verwachting kleine, hoeveelheid lekken. Op dit moment is geen methode in gebruik om de omvang daarvan te bepalen. Zeker is dat deze zal liggen tussen nul en het maximum berekend door aansluitleidingen mee te nemen alsof het hoofdleidingen waren. Deze berekende maximumwaarde voor lekkage uit aansluitleidingen bedraagt zowel voor 2010 als voor 2011 circa 25.000 ton CO₂-equivalenten. In 2012 zal Enexis met de opstellers van het Protocol in gesprek gaan over deze kwestie.

Het volgende percentage van de berekende emissie is gebaseerd op gemeten data:

- ◆ 22% voor scope 1 en 2;
- ◆ 99% voor scope 3.

De overige gegevens zijn berekend op basis van geschatte brondata.

Van de brondata is het grootste gedeelte gemeten. Het lage percentage van de emissie dat is gebaseerd op gemeten brondata in scope 1 en 2 wordt veroorzaakt door 2 effecten. Enerzijds de berekeningsmethode van de lekkage van aardgas uit het netwerk via een kengetal, en anderzijds de emissiefactor nul voor de opwekking van (volledig gemeten) netverlies, waardoor een grote hoeveelheid gemeten brondata een lage emissie tot gevolg heeft.

De CO₂-footprint is gevalideerd door Ecofys.

Over Ecofys

Ecofys is een vooraanstaand consultancybedrijf op het gebied van duurzame energie, energiebesparing, CO₂-efficiëntie, energiesystemen en -markten alsmede energie- en klimaatbeleid. Ecofys helpt organisaties uit de publieke sector en het bedrijfsleven om zich aan te passen aan veranderingen en om snel marktkansen te herkennen. Ecofys heeft deze validatie onafhankelijk uitgevoerd en er is geen sprake van enige vorm van belangenverstremgeling.

ECOFYS

sustainable energy for everyone

Eindverklaring

Ecofys heeft de broeikasgasvoetafdruk van Enexis onafhankelijk gevalideerd op de aspecten scope, calculatie methodologie, documentatie en procedures en rapportage en het eindoordeel is positief. De verplichte scope 1 en scope 2 broeikasgasemissies conform het GHG Protocol zijn volledig en correct berekend. De facultatieve scope 3 emissiebronnen die door Enexis momenteel worden meegenomen zijn volledig gebaseerd op werkelijke gemeten data. Enexis kan nog een verbetering maken met betrekking tot documentatie en procedures. Ook kan Enexis overwegen de definitie van scope 3 emissiebronnen in de toekomst te verruimen. Het geheel beoordeelend, is de broeikasgasvoetafdruk van Enexis van goede kwaliteit.

GRI-Index

Om de aansluiting bij de GRI-normen aan te geven, vindt u hierna de z.g.n. GRI-index, die ook kan dienen als leeswijzer. Deze wordt gevolgd door extra informatie over een aantal GRI-indicatoren die niet voorkomen in het jaarverslag, maar die wel licht werpen op (aspecten van) relevante GRI-indicatoren.

Indicator	Omschrijving	Pagina
EU3	Aantal huishoudelijke en zakelijke aansluitingen	25
EU4	Lengte van transport- en distributielijnen	25
EU6	Betrouwbaarheid van elektriciteit	35-40
EU15	Percentage medewerkers dat in aanmerking komt voor pensioenregeling over 5 en 10 jaar naar functiegroep en regio	57, 170
EU16	Beleid en voorwaarden met betrekking tot gezondheid en veiligheid van werknemers en (onder)aannemers	64-65
EU21	Noodplannen, trainingsprogramma's, en plannen voor herstel van schade	170
EU26	Percentage van de bevolking in het voorzieningsgebied dat niet wordt aangesloten	170
EU29	Gemiddelde uitvalduur	25
EC4	Significante financiële steun van een overheid	170
EC5	Verhouding standaard aanvangssalaris en lokaal minimumloon	170
EC7	Procedures voor lokale personeelswerving en aandeel van het topkader dat afkomstig is uit de lokale gemeenschap op belangrijke bedrijfslocaties	58
EN3	Direct energieverbruik door primaire energiebron	54, 55
EN4	Indirect energieverbruik door primaire bron	54, 55
EN6	Initiatieven ten behoeve van energie-efficiënte of op duurzame energie gebaseerde producten en diensten, evenals verlagingen van de energie-eisen als resultaat van deze initiatieven	40, 44-47, 48, 49
EN7	Initiatieven ter verlaging van het indirecte energieverbruik en reeds gerealiseerde verlaging	47-48
EN8	Totale wateronttrekking per bron	171
EN16	Totale directe en indirecte emissie van broeikasgassen naar gewicht	54, 55
EN17	Andere relevante indirecte emissie van broeikasgassen naar gewicht	54, 55
EN18	Initiatieven ter verlaging van de emissie van broeikasgassen en gerealiseerde verlagingen	40, 44-47, 48, 49
EN19	Emissie van ozonafbrekende stoffen naar gewicht	171
EN22	Totaalgewicht afval naar type en verwijderingsmethode	26
EN23	Totaal aantal en volume van significante lozingen	170

Indicator	Omschrijving	Pagina
EN28	Monetaire waarde van significante boetes en totaal aantal niet-monetaire sancties wegens niet naleven van milieuwet- en regelgeving	170
EN29	Significante milieugevolgen van het transport van producten en andere goederen en materialen die worden gebruikt voor de activiteiten van de organisatie en het vervoer van personeelsleden	54, 55
LA1	Totale personeelsbestand naar type werk, arbeidsovereenkomst en regio	57, 170
LA4	Percentage medewerkers dat onder een collectieve arbeidsovereenkomst valt	171
LA5	Minimale opzegtermijn(en) in verband met operationele veranderingen, inclusief of dit wordt gespecificeerd in collectieve overeenkomsten	171
LA6	Percentage van het totale personeelsbestand dat is vertegenwoordigd in formele gezamenlijke arbo-commissies van werkgevers en werknemers die bijdragen aan de controle op en advies over arbo-programma's	59
LA7	Letsel-, beroepsziekte-, uitvaldagen- en verzuimcijfers en het aantal werkgerelateerde sterfgevallen per regio	26
LA10	Gemiddeld aantal uren dat een werknemer per jaar besteedt aan opleidingen, onderverdeeld naar werknemerscategorie	58, 59
LA14	Verhouding tussen basissalarissen van mannen en vrouwen per medewerkerscategorie	171
HR1	Percentage van en totaal aantal aanmerkelijke investeringsovereenkomsten waarin clausules over mensenrechten zijn opgenomen of waarvan de naleving van de mensenrechten is getoetst	45
HR3	Totaal aantal uren personeelstraining over beleid en procedures betreffende aspecten van mensenrechten die relevant zijn voor de activiteiten, met inbegrip van het percentage van het personeel dat de trainingen gevolgd heeft	171
SO1	Aard, reikwijdte en effectiviteit van alle programma's en methoden die de effecten van de activiteiten op gemeenschappen bepalen en beheren, waaronder vestiging, activiteiten en vertrek	22, 41, 42
SO7	Totaal aantal rechtszaken in verband met markttoegang en uitkomst daarvan	171
SO8	(Geldwaarde van de) boetes en sancties vanwege niet-naleving van wet- en regelgeving	171
PR3	Type informatie over producten en diensten dat verplicht wordt gesteld door procedures en het percentage van belangrijke producten en diensten die onderhevig zijn aan dergelijke informatie-eisen	171
PR5	Beleid ten aanzien van klanttevredenheid, met inbegrip van resultaten van onderzoeken naar de klanttevredenheid	27-34

Extra informatie t.b.v. de onderbouwing van GRI-prestatie-indicatoren.

EU15 Percentage medewerkers met pensioen

In de komende 5 jaar en 10 jaar zullen respectievelijk 8,7% en 30,1% van de huidige medewerkers wegvallen vanwege de pensioensregeling.

	Aantal	Na vijf jaar >65	Na tien jaar >65	Na vijf jaar >65	Na tien jaar >65
Totaal Nederland	4.036	350	1.217	8,67%	30,15%
Eindtotaal	4.046	352	1.220	8,70%	30,15%
Eindtotaal inclusief Intergas	4.101	357	1.235	8,71%	30,11%

EU21 Noodplannen, trainingsprogramma's en plannen voor herstel van schade

Voor alle voorzienbare noodsituaties liggen crisisplannen gereed; de betrokken medewerkers zijn getraind. In het algemeen worden deze zaken geborgd in het kader van de certificering van Enexis volgens NTA 8120 en Pas 55-1.

EU26 Percentage van de bevolking in het voorzieningsgebied dat niet wordt aangesloten

Voor de distributie van elektriciteit heeft Enexis een aansluitplicht; iedereen wordt op het elektriciteitsnet aangesloten. Voor gas is de aansluitplicht in 2011 in de wet verankerd. Er bestaat voor kleingebruikers een uitzondering voor zogenaamde onrendabele gebieden en gebieden met een warmtenet. De netbeheerders hebben een voorstel geformuleerd voor de Energiekamer, waarin een methodiek wordt beschreven om te bepalen wanneer een aansluiting onrendabel is.

EC4 Significante financiële steun van een overheid

Enexis is niet afhankelijk van overheidsbijdragen voor haar kernactiviteiten. In 2011 is een aantal subsidies aangevraagd, met name voor innovatieve projecten rondom de energietransitie. Enkele daarvan zijn ook toegekend. Het gaat om projecten als Electromobiteit, Blok-voor-blok, Project Intelligente Netten en het Kaderprogramma 7 met betrekking tot Build Smart Grids. In 2011 ontving Enexis een bedrag van € 211.925 aan ESF-subsidie. Voor een opleidingsproject opleidingsplattegrond van de Gas monteur ontving Enexis € 259.000,- bovendien subsidie uit het O&O-fonds Energie en Nutsbedrijven.

EC5 Verhouding standaard aanvangssalaris en lokaal minimumloon

De salaristabellen van Enexis kennen geen vast minimum aanvangssalaris. Het beleid is gericht op beloning ten opzichte van het Nederlandse marktgemiddelde op mediaanniveau + 5%. Dat is meer dan circa 65 tot 70% van de bedrijven in de markt biedt en ligt boven minimumloonniveau. Voor de benchmark wordt de database van de HayGroup gebruikt. Dit beleidsuitgangspunt is verankerd in de Bedrijfs-CAO Enexis.

EN23 Totaal aantal en volume van significante lozingen en EN 28: Monetaire waarde van significante boetes en totaal aantal niet-monetaire sancties wegens niet naleven van milieuwet- en regelgeving

Er zijn geen Ongewenste Gebeurtenissen (OGB's) bekend waarbij boetes zijn opgelegd dan wel processen Verbaal zijn opgesteld met betrekking tot het milieu.

LA1 Herkomst en type arbeidsovereenkomst medewerkers

Land	Provincie	Bepaalde tijd	Onbepaalde tijd	Totaal	Inclusief Intergas
België	België	1	5	6	6
Duitsland	Duitsland		4	4	4
Totaal Buitenland		1	9	10	10
Nederland	Drenthe	4	224	228	228
	Flevoland		7	7	7
	Friesland	15	150	165	165
	Gelderland	3	25	28	28
	Groningen	10	565	575	575
	Limburg	17	1.006	1.023	1.026
	Noord-Brabant	57	1.236	1.293	1.344
	Overijssel	26	685	711	711
	Utrecht		2	2	2
	Zeeland		3	3	4
	Zuid-Holland		1	1	1
Totaal Nederland		132	3.904	4.036	4.091
Totaal		133	3.913	4.046	4.104

LA4 Percentage medewerkers dat onder een collectieve arbeidsovereenkomst valt

95% van de medewerkers valt onder de CAO Energie. Conform deze CAO hanteert Enexis een inkomenstabel waarvan de startsalarissen marktconcurrerend zijn.

LA5 Minimale opzegtermijn(en) in verband met operationele veranderingen, inclusief of dit wordt gespecificeerd in collectieve overeenkomsten

Enexis hanteert de opzegtermijnen krachtens het Burgerlijk Wetboek.

LA14 Verhouding tussen basissalarissen van mannen en vrouwen per medewerkerscategorie

Het gemiddelde salaris van vrouwelijke werknemers is 3.120 euro, van mannen 3.577 euro. Dit is deels te verklaren uit de lagere gemiddelde leeftijd van de vrouwen die in dienst zijn en deels uit een iets lagere inschaling van het type functies die zij bekleden.

HR3 Totaal aantal uren personeelstraining over beleid en procedures betreffende aspecten van mensenrechten die relevant zijn voor de activiteiten, met inbegrip van het percentage van het personeel dat de trainingen gevolgd heeft

Binnen de kernactiviteit is een zeer beperkt risico op incidenten op dit gebied. Er zijn dan ook geen gerichte trainingen gegeven. Er is wel een nieuwe gedragswijzer voor medewerkers opgesteld, die in 2011 is ingevoerd.

SO7 Totaal aantal rechtszaken in verband met markttoegang en uitkomst daarvan

Er zijn in 2011 geen rechtszaken tegen Enexis gevoerd die verband houden met markttoegang.

SO8 (Geldwaarde van de) boetes en sancties vanwege niet-naleving van wet- en regelgeving

Er zijn in 2011 geen significante boetes of sancties aan Enexis opgelegd.

PR3 Type informatie over producten en diensten dat verplicht wordt gesteld door procedures en het percentage van belangrijke producten en diensten die onderhevig zijn aan dergelijke informatie-eisen

Voor het grootverbruik wordt elke offerte vergezeld van een exemplaar van de Algemene Voorwaarden. Klanten in het kleinverbruik worden gewezen op de algemene voorwaarden en geattendeerd op de informatie die is opgenomen op de website van Enexis en op sites die informatie geven over verantwoord omgaan met energie, zoals www.energieveilig.nl.

EN8 Totale wateronttrekking per bron

Enexis gebruikt alleen water in haar gebouwen, niet in de processen. In 2011 werd in de gebouwen 24.028 liter water gebruikt. Dit is afgevoerd via het riool.

EN19 Emissie van ozon-afbrekende stoffen naar gewicht

In de kernprocessen wordt niet gewerkt met ozon-afbrekende stoffen.

Personalia

Raad van Bestuur

Han Fennema

Voorzitter Raad van Bestuur

Han Fennema (12 september 1964) is sinds 1 september 2010 voorzitter van de Raad van Bestuur van Enexis Holding N.V. De heer Fennema bekleedde verschillende functies in de energiewereld. Bij Exxon Mobil had hij diverse functies op het gebied van ICT, finance, logistiek en joint venture management. Daarna was hij directeur strategie bij Eneco Holding, statutair directeur van Eneco Netbeheer en lid van de Raad van Bestuur en COO van Eneco Energie. De heer Fennema is voorzitter van Netbeheer Nederland en lid van het Algemeen Bestuur van de Stichting e-laad.nl.

René Oudejans

Lid Raad van Bestuur/CFO

René Oudejans (27 oktober 1961) is sinds april 2008 lid van de Raad van Bestuur/CFO van Enexis Holding N.V. De heer Oudejans bekleedde verschillende financiële functies, waaronder die van corporate controller bij Unisource Group en financieel directeur Europa bij Global Crossing en Cable & Wireless Global Europe, voordat hij overstapte naar de energiewereld. Vanaf november 2003 was hij manager finance bij het toenmalige Essent Retail. Van mei 2006 tot maart 2008 was hij directeur corporate finance & control Essent N.V. Vanaf november 2009 is de heer Oudejans tevens lid van de Commissarissen van Ziut B.V.

Raad van Commissarissen

D.D.P. Bosscher

De heer Bosscher (30 januari 1945) is vanaf 2008 voorzitter van de Raad van Commissarissen en aftredend in 2012. De heer Bosscher is tevens voorzitter van de Remuneratie- en Selectiecommissie. Daarnaast is hij bestuurslid van de Stichting Imtech. De voormalig Director Technology & Development bij Sappi Fine Paper plc. heeft de Nederlandse nationaliteit.

W.M. van Ingen

Mevrouw Van Ingen (1 maart 1958) is benoemd als commissaris in 2008 en aftredend in 2012. Zij is lid van de Auditcommissie. Mevrouw Van Ingen is bestuurder van Nysingh advocaten – notarissen N.V. Daarnaast is zij commissaris bij Woonbeheer Borne en Rabobank Apeldoorn en Omgeving. Zij is tevens voorzitter van de Fanny Blankers-Koen Games en vice-voorzitter van de Industriële Kring Twente. Zij heeft de Nederlandse nationaliteit.

M.E.J.M. Caubo

Mevrouw Caubo (7 november 1961) is op voordracht van de Ondernemingsraad benoemd als commissaris in 2011 en aftredend in 2015. Mevrouw Caubo is Directeur Responsible Care bij DSM. Daarnaast is zij voorzitter van de Raad van Toezicht van de Stichting Conrisq Groep. Zij heeft de Nederlandse nationaliteit.

F.J.M. Houben

De heer Houben (19 februari 1939) is herbenoemd als commissaris in 2008 en aftredend in 2012. De heer Houben is vice-voorzitter van de Raad van Commissarissen en lid van de Remuneratie- en Selectiecommissie. De heer Houben was Commissaris van de Koningin in de provincie Noord-Brabant. Hij is voorzitter van de Stichting Klachten en Geschillen Zorgverzekeraars en heeft de Nederlandse nationaliteit.

R. de Jong

De heer De Jong (24 september 1948) is benoemd als commissaris in 2008 en aftredend in 2012. Hij is voorzitter van de Auditcommissie. De heer De Jong, voormalig CFO Essent N.V., is tevens voorzitter van de Raad van Commissarissen van EAH Holding B.V. (Thialf) en Bakeplus Holding B.V., commissaris van USG People N.V., APX-ENDEX B.V., bestuurslid van de Stichting Aandelenbeheer BAM Groep en lid Raad van Toezicht van het Waarborgfonds voor de Zorgsector. Hij heeft de Nederlandse nationaliteit.

Commissies Raad van Commissarissen

Auditcommissie

R. de Jong - voorzitter
Mevrouw W.M. van Ingen

Remuneratie- en Selectiecommissie

D.D.P. Bosscher - voorzitter
F.J.M. Houben

Aandeelhouders- commissie

De Aandeelhouderscommissie bestaat uit afgevaardigden van provincies en gemeenten.
De leden worden benoemd door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

De Aandeelhouderscommissie was ultimo 2011 als volgt samengesteld:

Provincie Noord-Brabant: L.W.L. Pauli (Lid Gedeputeerde Staten Noord-Brabant)
Provincie Overijssel: T.W. Rietkerk (Lid Gedeputeerde Staten Overijssel)
Provincie Limburg: M. Verheijen (Lid Gedeputeerde Staten Limburg)
Provincies Groningen,
Flevoland en Drenthe: J.W. Moorlag (Lid Gedeputeerde Staten Groningen)
VEGAL: C.A.M. Hanselaar - van Loevezijn (Burgemeester Roerdalen, voorzitter VEGAL*)
VEGANN: J. Kroon (Burgemeester Urk, voorzitter VEGANN **)
Brabantse gemeenten: J.W.F. Hoskam (Wethouder Gemeente 's-Hertogenbosch)

* VEGAL Vereniging Gemeentelijke Aandeelhouders Limburg

** VEGANN Vereniging Gemeentelijke Aandeelhouders Noord-Nederland

Ondernemingsraad

W. (Wouter) Camfferman (voorzitter)

A.R. (Aldo) van den Bos (secretaris)

E.H.J.M. (Eef) Verhoeven (plv. voorzitter)

P.J.M. (Peter) Doreleijers (plv. secretaris)

D.J. (Dik) Brokken

G.J. (Gerrit) van Diggelen

J.J.A.J. (Jacques) Haans

H.B. (Henk) Hulzebosch

A.C.M. (Guus) ter Laare

Y. (Ijbe) van Nielen

H. (Rieks) Reinders

Mevrouw C.S. (Cindy) Scholten

F.E.M. (Frank) Schonewille

J.A.W. (Hans) Sluyter

A.G. (Algèr) Snijder

A.J.M. (Alfons) Vollenbroek

P.W. (Peter) Weldam

Mevrouw A. (Astrid) Woldinga

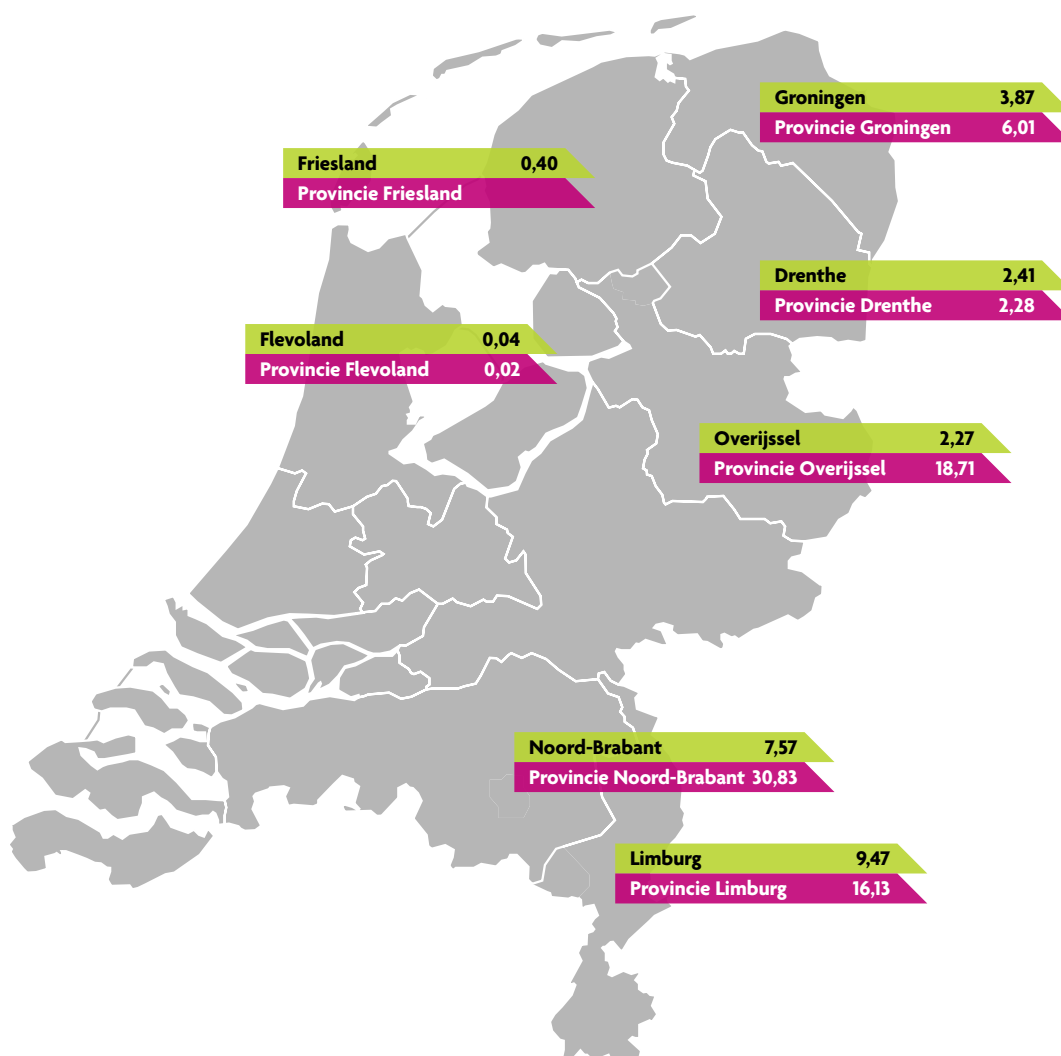
J.F.N.M. (Jo) Custers (ambtelijk secretaris)

Bijlagen

Figuur 8 Aandelen Enexis van gemeenten en provincies

- Percentage aandelen van de provincie
- Percentage aandelen van de gemeenten in de provincie

Colofon

Uitgave

Enexis Holding N.V.
Postbus 856
5201 AW s-Hertogenbosch
www.enexis.nl

Het jaarverslag is online beschikbaar op onze website:
www.enexis.nl/jaarverslag

Redactie

Martin van den Akker

Productie

Afdeling Communicatie Enexis, Rosmalen

Concept & Vormgeving

Phasis Communication Works

Fotografie

Annabelle Oosterweghel, Vincent van den Hoogen

Illustraties

Schwandt Infographics

Engelse vertaling

Phasis Communication Works

Een Engelse vertaling van dit jaarverslag is
beschikbaar op www.enexis.nl.
De Nederlandse gedrukte versie is leidend.

ENEXIS HOLDING N.V.
Postbus 856
5201 AW 's-Hertogenbosch
088 857 77 77

ENEXIS

ENERGIE IN GOEDE BANEN